

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta
Studijní obor: Regionální rozvoj a správa

**GEPARKY – NÁSTROJ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE
CESTOVNÍHO RUCHU
(PŘÍPADOVÁ STUDIE MORAVSKÝ KRAS)**

**Geoparks – tool for sustainable development of tourism
(case study Moravian Karst)**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Martin Šauer, Ph.D.

Autor:
Bc. Anna Pořízková

Brno, 2011

**Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta**

**Katedra regionální ekonomie a správy
Akademický rok 2008/2009**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pro: POŘÍZKOVÁ Anna

Obor: Regionální rozvoj a správa

Název tématu: **GEOPARKY - NÁSTROJ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE
CESTOVNÍHO RUCHU (PŘÍPADOVÁ STUDIE MORAVSKÝ
KRAS)**

**Geoparks - tool for sustainable development of tourism (case study
Moravian Karst)**

Zásady pro vypracování

Problémová oblast:

Příkladem pozitivního a komplexního přístupu k udržitelnému cestovnímu ruchu v destinacích je koncept geoparků, který se snaží narušit současnou praxi pasivní ochrany přírody (tedy v přírodně cenných lokalitách nepovolovat žádné rozvojové aktivity) a přinést nový a dlouhodobě účinnější pohled na ochranu přírodního prostředí.

Cíl práce:

Vypracovat návrh rozvojového plánu potenciálního národního geoparku "Moravský Kras".

Postup práce a použité metody:

- Rešerše odborné literatury a dostupných informačních zdrojů
- Vymezení a charakteristika zájmového území
- Analýza současné situace z hlediska turistické nabídky a poptávky
- Institucionální zajištění a management geoparku
- Návrh informačních, interpretačních a výzkumných aktivit geoparku
- Geoturismus a tvorba regionální geoproductů cestovního ruchu
- Shrnutí a závěr

V rámci práce autorka využije analyticko – syntetickou metodu pro analýzu dostupných informačních zdrojů a metodu analogie pro vlastní návrh aktivit geoparku.

Rozsah grafických prací: *(Předpoklad cca 10 grafů, schémat, popř. kartogramů)*

Rozsah práce bez příloh: cca 60 – 70 stran

Seznam odborné literatury:

- Šauer, Martin - Vystoupil, Jiří. Geoparky - nový nástroj udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Životné prostredie, Bratislava : Ústav krajinnej ekológie SAV, 42/2008, 1, od s. 39-43, 5 s. ISSN 0044-4863. 2008.
- Marketingová strategie destinace cestovního ruchu :jak získat více příjmů z cestovního ruchu. Edited by Monika Palatková. 1. vyd. Praha : Grada, 2006. 341 s. ISBN 80-247-1014-5.
- Vystoupil, Jiří - Holešinská, Andrea - Kunc, Josef - Šauer, Martin. Metody pro tvorbu strategických a programových dokumentů cestovního ruchu. 1. vyd. Brno : ESF MU, 2007. 113 s. Neuvedeno. ISBN 978-80-210-4290-2.
- Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. Edited by Martina Pásková. Vyd. 1. Hradec Králové : Gaudeamus, 2008. 298 s. ISBN 978-80-7041-658.
- Pásková, Martina - Zelenka, Josef. Výkladový slovník cestovního ruchu : Cestovní ruch : výkladový slovník (Variant.). [Praha] : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. : i.

Další literatura bude upřesněna v průběhu zpracování diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Martin Šauer, Ph.D.**

Datum zadání diplomové práce: **6. 3. 2009**

.....
vedoucí katedry

.....
děkan

V Brně dne 6. 3. 2009

Jméno a příjmení autora:	Bc. Anna Pořízková
Název diplomové práce:	Geoparky – nástroj trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu (případová studie Moravský kras)
Název práce v angličtině:	Geoparks – tool for sustainable development of tourism (case study Moravian Karst)
Katedra:	regionální ekonomie
Vedoucí diplomové práce:	Ing. Martin Šauer, Ph. D.
Rok obhajoby:	2011

Anotace

Diplomová práce se zabývá možností vytvoření geoparku na území Moravského krasu a Boskovicka. Teoretická část se věnuje udržitelnému rozvoji cestovního ruchu a definuje pojem geopark, jeho historii, cíle a přínosy. Praktickou část tvoří případová studie Geoparku Moravský kras, která obsahuje analýzu současného stavu vymezeného území z pohledu cestovního ruchu. Následně pak navrhuje vhodné organizační a finanční zajištění geoparku, informační, interpretační a výzkumné aktivity a možnosti rozvoje geoturismu. V závěru práce hodnotí potenciál geoparku pro regionální udržitelný rozvoj.

Annotation

This thesis deals with possibility of creation of geopark in Moravian karst and Boskovice territory. Theoretical part describes sustainable development of tourism and defines the conception of geopark, its history, aims and benefits. Practical part is made by case study Moravian karst Geopark, that includes analysis of contemporary tourism position of determined territory. Consequently it suggests suitable geopark management and funding, information, interpretative and research activities and geotourism development possibilities. At the close this thesis evaluates the potential of geopark for sustainable regional development.

Klíčová slova

Udržitelný rozvoj cestovního ruchu, geopark, geoturismus, případová studie, Moravský kras.

Keywords

Sustainable tourism development, geopark, geotourism, case study, Moravian karst.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Geoparky – nástroj trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu (případová studie Moravský kras)* vypracovala samostatně pod vedením Ing. Martina Šauera, Ph. D. a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s právními předpisy, vnitřními předpisy Masarykovy univerzity a vnitřními akty řízení Masarykovy univerzity a Ekonomicko-správní fakulty MU.

V Brně dne 29. dubna 2011

vlastnoruční podpis autora

..

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Ing. Martinu Šauerovi, Ph. D. za trpělivost, ochotu a věcné a jasné připomínky a rady, kterými přispěl k vypracování předkládané diplomové práce. Děkuji také své rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Obsah

Úvod.....	13
1 Metodická východiska	14
2 Udržitelný rozvoj cestovního ruchu.....	15
2.1 Obecné pojetí udržitelného rozvoje	15
2.2 Udržitelný rozvoj cestovního ruchu.....	16
2.2.1 Dopady cestovního ruchu	17
2.2.2 Principy udržitelného rozvoje cestovního ruchu	18
2.3 Další typy udržitelného cestovního ruchu	19
2.3.1 Venkovsky šetrný turismus.....	20
2.3.2 Agroturistika a ekoagroturistika	21
2.3.3 Ekologicky šetrný turismus	22
3 Geopark.....	23
3.1 Definice a cíl geoparku	23
3.2 Přínosy geoparku	24
3.3 Historie geoparků.....	25
3.4 Národní geoparky	26
3.4.1 Národní geopark Český ráj	27
3.4.2 Národní geopark Egeria	28
3.5 Základní kritéria geoparku.....	28
PŘÍPADOVÁ STUDIE GEOPARK MORAVSKÝ KRAS	29
4 Vymezení a charakteristika území Geoparku Moravský kras	29
4.1 CHKO Moravský kras	30
4.2 Okolí Moravského krasu.....	31
5 Analýza současné situace vymezeného území.....	33
5.1 Hodnocení potenciálu území	33
5.2 Nabídka – turistické atraktivity oblasti.....	37
5.3 Nabídka - turistická infrastruktura	38
5.3.1 Ubytovací kapacity	38
5.3.2 Turistická dopravní a sportovně-rekreační infrastruktura	39
5.4 Nabídka – funkční využití území.....	41
5.5 Poptávka.....	41
5.6 SWOT analýza.....	45
6 Návrh organizačního a finančního zajištění správy geoparku	51
6.1 Řídící orgán národního geoparku	51
6.2 Organizační struktura Geoparku Moravský kras	54
6.2.1 Zakladatelé a orgány Geoparku Moravský kras	54
6.2.2 Zajištění činnosti Geoparku Moravský kras	56
6.3 Zdroje financování	58
7 Návrh informačních, interpretačních a výzkumných aktivit a environmentální osvěty	60
8 Geoturismus	66
8.1 Turistické informační centrum Geoparku Moravský kras	66
8.2 Nové možnosti cestovního ruchu.....	67
8.2.1 Tradiční poznávací cestovní ruch	67
8.2.2 Interaktivní nabídky a nové výzvy.....	68
8.2.3 Zdraví, wellness, odpočinek	68
8.2.4 Nové formy šetrného turismu	69
8.3 Balíčky cestovního ruchu.....	70
9 Regionální udržitelný rozvoj	71
Závěr	73

Seznam použitých zdrojů.....	75
Seznam tabulek.....	80
Seznam grafů	80
Seznam obrázků.....	80
Seznam schémat.....	80
Seznam použitých zkratk	81
Seznam příloh	82

Úvod

Cestovní ruch představuje dynamicky se rozvíjející národohospodářské odvětví. S příchodem nového tisíciletí a nástupem globalizace se stává stále významnějším v životě každého člověka. Rozkvět a nárůst nových možností v této oblasti nemá jen kladné stránky, nýbrž s sebou nutně přináší i negativní dopady. Veškerá naše činnost, včetně vlastní realizace cestovního ruchu, ovlivňuje kulturní, sociální a ekonomické vztahy kolem nás. Cestovní ruch je úzce spjat s přírodou a na naší planetě zanechává často nesmazatelnou stopu.

S pokračující industrializací si stále více uvědomujeme význam, jaký hraje příroda při odpočinku a regeneraci každého člověka. Zde se cestovní ruch stává zprostředkovatelem, současně se však na životním prostředí projevují jeho negativní vlivy. Ty samozřejmě zpětně působí na tuto regenerační „schopnost“ přírody a nastává tak situace, o které někteří autoři mluví jako o „efektu ničení turismu turismem.“¹

Současný trend cestovního ruchu je typický svou neudržitelností. Rostoucí počet návštěvníků a geografická expanze cestovního ruchu značí růst poptávky, který je následován zvětšováním kapacit a rozšiřováním infrastruktury. Tyto činnosti jsou jen omezeně regulovány, a tak se nevratně podepisují na životním prostředí. Nebezpečí takového trendu si začaly uvědomovat zejména některé mezinárodní organizace², které během posledních dvou desetiletí prosazují koncept udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Jedním z nových trendů v této oblasti jsou i geoparky³, jež jsou příkladem pozitivního a komplexního přístupu k udržitelnému cestovnímu ruchu.

Tato diplomová práce si dává za cíl vypracovat návrh rozvojového plánu potenciálního národního geoparku Moravský kras. Aby mohlo být stanoveného cíle dosaženo, musí nejprve ukotvit termín geoparku do kontextu udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část se věnuje problematice udržitelného rozvoje cestovního ruchu a jeho principům a prezentuje některé nové alternativní typy turismu. V samostatné kapitole se pak zabývá geoparkem – definuje pojem, historii geoparku, jeho cíle a přínosy, přibližuje evropskou a světovou síť geoparků a vymezuje základní kritéria národních geoparků.

Praktickou část tvoří případová studie, jejímž obsahem je návrh projektu potenciálního geoparku na území Moravského krasu a jeho okolí. Na úvod je provedena analýza současného stavu vymezeného území z pohledu cestovního ruchu. Následně práce navrhuje vhodnou organizační strukturu řídicího orgánu a finanční zajištění geoparku. Další kapitoly obsahují výčet možných informačních, interpretačních a výzkumných aktivit geoparku, možnosti rozvoje geoturismu na jeho území a zhodnocení potenciálu geoparku pro regionální udržitelný rozvoj. V závěru diplomová práce shrnuje silné a slabé stránky realizace projektu Geoparku Moravský kras.

¹ MOUREK, D. Cestovní ruch a životní prostředí. In MOLDAN, B., HÁK, T., KOLÁŘOVÁ, H. (ed.). K udržitelnému rozvoji České republiky: vytváření podmínek: Svazek 3: Hospodářské sektory a environmentální integrace, s. 256

² EU, OSN, United Nation World Travel Organization (UNWTO), Světová organizace cestovního ruchu

³ V práci se vyskytuje slovo geopark s malým počátečním písmenem – označuje geopark jako jeden z nástrojů udržitelného turismu obecně. Geopark s velkým počátečním písmenem v textu označuje konkrétní Geopark Moravský kras.

1 Metodická východiska

Při vypracování teoretické části práce jsem využila analyticko – syntetickou metodu pro analýzu dostupných informačních zdrojů. Tématem cestovního ruchu se zabývá velké množství českých i zahraničních autorů. Pro vymezení obecné problematiky, jako je cestovní ruch a jeho dopady nebo udržitelný cestovní ruch, jsem čerpala především z českých publikací. Přesné definice těchto pojmů jsem pak získala na oficiálních internetových stránkách mezinárodních organizací, mj. UNWTO aj.

Další část je zaměřena na problematiku geoparků a geoturismu. Tento typ cestovního ruchu ještě není v české odborné literatuře dostatečně zpracován. Nejvíce se mu věnuje Martina Pásková ve své publikaci *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu* a v materiálu *Geoparky. Potenciál pro celostní péči o krajinu*. Informace jsem proto čerpala převážně ze zahraniční odborné literatury a z internetových stránek Evropské sítě geoparků a Světové sítě geoparků UNESCO. Využila jsem také Směrnici MŽP č.6/2007 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark a Chartu geoparků.

Pro vypracování praktické části – případové studie jsem využila širokého spektra dostupných internetových stránek, zdrojů a oficiálních článků publikovaných na internetu. Praktická část zahrnuje také mapky, ty byly ve většině případů převzaty z Atlasu cestovního ruchu České republiky. Grafy a tabulky byly vytvořeny na základě dat získaných z výročních zpráv jednotlivých organizací nebo zveřejněných na stránkách Českého statistického úřadu. Analýza současné situace cestovního ruchu v daném území byla vypracována podle publikace *Metody pro tvorbu strategických a programových dokumentů cestovního ruchu*. Součástí analytické kapitoly je i SWOT analýza.

Ve druhé části případové studie, tedy v kapitolách, zabývajících se vhodnou organizační strukturou řídicího orgánu, finančním zajištěním geoparku, návrhem informačních, interpretačních a výzkumných aktivit geoparku, možností rozvoje geoturismu na jeho území a zhodnocením potenciálu geoparku pro regionální udržitelný rozvoj, jsem pro vlastní návrhy a náměty využila metodu analogie. Vychází ze zjištění v teoretické části, které aplikuje a dále rozvíjí na vybraném území a na konkrétním případě potenciálního Geoparku Moravský kras.

2 Udržitelný rozvoj cestovního ruchu

2.1 Obecné pojetí udržitelného rozvoje

Problém limitovaného rozvoje je předmětem zájmu již od šedesátých let⁴. První ucelenou definici konceptu i pojmu trvale udržitelného rozvoje⁵ však přináší až v roce 1987 tzv. Brundtlandská zpráva⁶, která později vyšla také v knižní podobě pod názvem Naše společná budoucnost. Trvale udržitelný rozvoj definuje jako „*takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.*“⁷

Tato definice obsahuje především základní a všeobecný princip trvalé udržitelnosti, a to odpovědnost vůči budoucím generacím. Dále zdůrazňuje, že podmínkou rozvoje je zachování možností rozvoje. Zdůrazňuje zejména přírodní podmínky, věnuje se ale i sociálním a ekonomickým aspektům rozvoje a jejich změnám, které jsou nezbytné pro udržitelný rozvoj. Již zde se tedy rodí tři dimenze trvale udržitelného rozvoje – dimenze přírodní, respektive životního prostředí, dimenze ekonomická a dimenze sociální.

Podobně pracuje s pojmem trvale udržitelný rozvoj i česká legislativa. Trvale udržitelný rozvoj společnosti je dle zákona č. 17/1992 o životním prostředí „*takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“⁸

Zájem o problematiku udržitelného rozvoje ještě zvýšila Konference OSN o životním prostředí a rozvoji v brazilském Rio de Janeiru, na které se v červnu 1992 sešli zástupci více než 170 zemí světa a pro kterou se vžilo označení Summit Země. Představitelé zúčastněných zemí přijali několik významných dokumentů, jež měly být vodítkem při naplňování principů udržitelného rozvoje v jednotlivých zemích, na všech úrovních veřejné správy a ve všech sektorech. Nejvýznamnější pak byla, kromě obecné Deklarace z Rio de Janeira o životním prostředí a rozvoji, hlavně Agenda 21, jakýsi komplexní návod globálních akcí, které mohou poznamenat nebo ovlivnit přechod na udržitelný rozvoj.

Velké množství problémů i jejich řešení, obsažených v Agendě 21, má své kořeny na místní úrovni, takže podíl a spolupráce místních úřadů je zásadním faktorem určujícím úspěšnost realizace cílů udržitelného rozvoje. Agenda 21 tak přenesla problematiku trvale udržitelného rozvoje na místní úroveň a z místní samosprávy učinila jednoho z klíčových aktérů. Navíc ke třem dimenzím trvale udržitelného rozvoje přidala dimenzi čtvrtou – rovinu politicko – společenskou.

V současnosti termín trvale udržitelný rozvoj nejlépe vystihuje definice, kterou používá například Ivan Rynda, když ho označuje za „*komplexní soubor strategií, které umožňují pomocí ekonomických nástrojů a technologií uspokojovat sociální potřeby lidí, materiální i duchovní, při plném respektování*

4 V roce 1968 vzniká tzv. Římský klub, který mimo jiné upozorňoval na to, že je třeba zastavit hospodářský růst a že svět stojí před vyčerpáním přírodních zdrojů.

⁵ Dnes se používá pojem udržitelný rozvoj.

⁶ Zpráva byla pojmenována podle norské političky Gro Harlem Brundtlandovou, jež vedla komisi, která se měla pokusit nalézt cestu k dalšímu, trvale udržitelnému vývoji lidstva.

⁷ Vlastní překlad autorky; Brundtland definition of sustainable development, 1987

⁸ Zákon č. 17/1992 o životním prostředí

*environmentálních limitů. Aby to bylo v globálním měřítku současného světa možné, je nutné nově redefinovat na lokální, regionální i globální úrovni jejich instituce a procesy.*⁹

2.2 Udržitelný rozvoj cestovního ruchu

Koncept udržitelného rozvoje cestovního ruchu je významně formován obecným konceptem trvale udržitelného rozvoje. Jak už bylo řečeno, ten lze vymezit jako takový rozvoj, který zabezpečuje uspokojení současných potřeb, aniž by ohrozil možnosti uspokojení potřeb generací budoucích.

*Proto udržitelný cestovní ruch můžeme alternativně charakterizovat jako „přístup k zajišťování potřeb účastníků cestovního ruchu takovým způsobem, který pomáhá rozvoji území s přihlédnutím k šetrnému využívání přírodních a kulturních hodnot a vede k dlouhodobé prosperitě dané oblasti, aniž by ohrozil uspokojení potřeb budoucích generací.“*¹⁰

Podle UNWTO je udržitelný cestovní ruch takový, který *„uspokojuje potřeby současných turistů a hostitelských regionů a zároveň chrání a zvyšuje tyto možnosti do budoucna. Má vést k řízení všech zdrojů, a to tak, aby byly uspokojeny ekonomické, sociální a estetické potřeby při zachování kulturní integrity, nejdůležitějších procesů, biologické různorodosti a procesů, které umožňují život.“*¹¹

Na obecnou definici udržitelného cestovního ruchu navazují ostatní autoři. Například Mowforth a Munt stanovují čtyři hlavní kritéria, která podmiňují udržitelnost turismu.¹²

1. Ekologická udržitelnost – často je jediné tato udržitelnost vnímaná veřejností. Je nutné se vyhnout environmentálním dopadům turistických aktivit nebo je minimalizovat.
2. Sociální udržitelnost – chápána jako schopnost lokální nebo národní komunity absorbovat vstupy (turisté), aniž by byla narušena sociální harmonie.
3. Kulturní udržitelnost – společnost by měla dál fungovat bez větších sociálních disharmonií navzdory přítomnosti turistů.
4. Ekonomická udržitelnost – vyrovnaná platební bilance.

Všechny definice spojuje snaha o soulad nejen ekologických, ale i ekonomických a sociálně-kulturních aspektů rozvoje cestovního ruchu. Koncept udržitelného cestovního ruchu se nesnaží pouze chránit přírodní bohatství a přirozený život ekosystémů, ale vytváří také podmínky pro prosperitu obcí, podnikatelské sféry a umožňuje poznávání kulturního dědictví a přírodního bohatství České republiky formou šetrného turismu.

Produkty udržitelného cestovního ruchu by měly být realizovány v souladu s místním životním prostředím, společností a kulturou, aniž by je zároveň ohrožovaly. Ekonomické, sociální a estetické potřeby mohou být uspokojeny pouze za předpokladu uchování kulturní integrity, základních ekologických procesů, biologické diverzity a systému životních hodnot. Je třeba také zdůraznit, že se jedná o řízení cestovního ruchu na národní, regionální i lokální úrovni.

⁹ RYNDÁ, I. Trvale udržitelný rozvoj. Geografické rozhledy, s. 10-11.

¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. Venkovský cestovní ruch, jeho specifika a podmínky pro rozvoj, s. 14

¹¹ VAŠKO, M.: Cestovní ruch a regionální rozvoj, s. 4

¹² MOWFORTH, M., MUNT, I. Tourism and Sustainability: Development and New Tourism in the Third World, s. 98

2.2.1 Dopady cestovního ruchu

Otázka vlivu cestovního ruchu na okolní prostředí se stala předmětem zahraničních debat odborníků z oblasti sociologie, ekonomie i geografie již v sedmdesátých letech minulého století. Dodnes však panuje velká nejednotnost v názorech na negativní i pozitivní vlivy cestovního ruchu. Snaze o podchycení všech vlivů brání neshoda nad tím, jak které faktory a v jakých situacích působí, jak mají být hodnoceny a jak na sobě závisí.

Pásková uvádí tři typy efektů vyvolaných realizací cestovního ruchu. K přímým efektům cestovního ruchu přidává ještě efekty vyvolané návštěvníky a dopad přítomnosti návštěvníků na rezidenty. Tyto efekty se pak promítají do environmentálních, ekonomických a sociálních dopadů. Vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí zahrnují turistické znečištění, emise, eroze, zavlečení nepůvodních druhů a poškozování přírodních hodnot a biodiverzity. V socio-kulturním prostředí pak působí sociální, etnické, kulturní, ekonomické, infrastrukturální a urbanistické efekty.¹³

Propojení mezi cestovním ruchem a poškozením přírody konfrontovali také Davies a Cahill¹⁴. Mezi hlavní ekologické efekty zařadili přetížení infrastruktury a ubytovacích zařízení, zvýšení znečištění přírody, využívání zdrojů, vytváření pevného odpadu, degradaci kulturního dědictví, ekologické dopady, umělé osídlení a tvorbu zdrojů na zachování přírody. V této oblasti se cestovní ruch projevuje spíše negativně.

„Socio-kulturní dopady se, alespoň v porovnání s přírodními složkami prostředí, neprojevují většinou tak zřetelně a bezprostředně. Jsou hůře identifikovatelné a měřitelné a také méně medializované.“¹⁵

Sociální dopady cestovního ruchu mohou být v mnoha ohledech subjektivně hodnocené. Hlavním dopadem v této oblasti je ovlivnění chudoby v pozitivním slova smyslu, například prostřednictvím zvýšení zaměstnanosti, přístupu ke službám, například k pitné vodě či lékařské péči a ke vzdělání. Samozřejmě to s sebou nese i negativní změny v podobě zvýšení cen a s tím spojeným dopadem na reálný příjem, omezení přístupu k vodě či energiím způsobený poptávkou turistů, dopad na životní prostředí a zprostředkovaně na zdraví obyvatel.¹⁶

Význam pro sociální i ekonomický rozvoj zemí je v případě cestovního ruchu nesporný. Na rozdíl od sociální oblasti, v ekonomické sféře jsou dopady snadněji odhalitelné i měřitelné.

Podrobně vymezuje ekonomické dopady cestovního ruchu Hesková. Vychází ze základního ekonomického pojetí cestovního ruchu jako *„souhrnu aktivit s cílem prodat služby a zboží, které jsou jako výsledek promítnuté v produktech cestovního ruchu.“* Podle Heskové *„cestovní ruch ve vzájemných vazbách multiplikačních efektů podmiňuje akceleraci rozvoje ekonomiky a může sehrávat výrazně stimulační úlohu.“* Na cestovní ruch nelze nahlížet pouze jako na hospodářský sektor, který se přímo podílí na příjmové stránce státního rozpočtu. Velkou část příjmů zajišťuje zprostředkovaně,

¹³ PÁSKOVÁ, M. Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu, s. 39-59

¹⁴ DAVIES, T., CAHILL, S. In LANZA, A., MARKANDYA, A., PIGLIARU, F. (ed.). The Economics of Tourism and Sustainable Development, s. 234

¹⁵ PÁSKOVÁ, M. Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu, s. 49

¹⁶ LANZA, A., MARKANDYA, A., PIGLIARU, F. (ed.). The Economics of Tourism and Sustainable Development, s. 232

například prostřednictvím realizace tzv. neviditelného exportu¹⁷, dále je nositelem konečné spotřeby¹⁸ a generátorem multiplikačního efektu^{19, 20}.

Cestovní ruch však s sebou přináší i negativní ekonomické projevy. Například růst cen spojený s rostoucí poptávkou, sezónní charakter zaměstnanosti či závislost národní či regionální ekonomiky na cestovním ruchu. Z výše zmíněných důvodů tak můžeme cestovní ruch považovat za jednu z nejsilnějších hospodářských aktivit.

2.2.2 Principy udržitelného rozvoje cestovního ruchu

Podle UNWTO by udržitelný rozvoj cestovního ruchu měl být založen na třech následujících principech²¹:

1. Optimální využívání přírodních zdrojů, které tvoří klíčový prvek v rozvoji turismu, založené na udržování základních ekologických procesů a uchování přírodního dědictví a biodiverzity.
2. Respekt k socio-kulturní autenticitě hostitelské komunity, uchování její stavby, kulturního dědictví a tradičních hodnot a podpora mezikulturního porozumění a tolerance.
3. Zajištění životaschopných, dlouhodobých ekonomických činností zprostředkováním spravedlivě rozdělených socio-ekonomických výhod pro všechny zainteresované. To zahrnuje stabilní zaměstnanost a možnosti výdělků, sociální služby pro hostitelskou komunitu a snahu o zmírnění chudoby.

UNWTO dále zdůrazňuje, že udržitelný rozvoj cestovního ruchu vyžaduje zasvěcenou participaci všech relevantních účastníků, stejně tak silné politické vedení k podpoře široké spoluúčasti a konsensu. Dosahování udržitelného cestovního ruchu je nepřetržitým procesem, který vyžaduje neustálou kontrolu dopadů, zavádění nezbytných preventivních anebo opravných opatření, kdykoli je to nutné. Udržitelný turismus by měl zajišťovat vysokou spokojenost turistů a jejich smysluplnou zkušenost, zvyšovat jejich povědomí o problematice udržitelnosti a podporovat zásady udržitelného cestovního ruchu. Obecně pojaté principy podle UNWTO převzali a rozpracovali další autoři.

Hovinen tak například prezentuje až osm principů, na kterých je založen udržitelný turismus.²²

1. Přírodní a kulturní prostředí má svou vnitřní hodnotu a jeho ochrana je základem pro dlouhotrvající úspěch a životaschopnost turismu.
2. Vztah mezi turismem a prostředím, jak přírodním, tak také kulturním, musí být koncipován tak, aby byl dlouhodobě udržitelný.

¹⁷ To znamená, že vytváří tok zahraniční měny do ekonomiky a přispívá tak k platební bilanci země. Přináší zvýšení příjmů firem, domácností a pokles nezaměstnanosti. Návštěvník hledí celou režii a prodej produktu cestovního ruchu nevyžaduje žádné další celní ani pojistné poplatky.

¹⁸ Až na výjimky slouží cestovní ruch k uspokojování vyšších potřeb člověka. Volba cestovního ruchu jako předmětu konečné spotřeby závisí na dvou faktorech – dostatku disponibilních zdrojů a volném času.

¹⁹ Při rozvoji infrastruktury cestovního ruchu se rozvíjí i všechna napojená odvětví, která na budování cestovního ruchu participují.

²⁰ HESKOVÁ, M. et al. Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy, s. 168 – 186

²¹ Sustainable Development of Tourism. Conceptual Definition (UNWTO, 2004). Dostupné na <http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php>

²² Tyto principy udržitelného cestovního ruchu byly aplikovány na konkrétní destinaci Lancaster County ve Spojených státech amerických jako součást plánu Heritage tourism plan v roce 1998.

3. Turismus by měl vylepšovat a doplňovat unikátní přírodní a kulturní prvky.
4. Turistické aktivity by měly plně respektovat a reflektovat váhu, povahu a charakter unikátního přírodního prostředí.
5. Únosná kapacita prostředí by měla být hlavní úvahou při řízení ochrany přírodního a kulturního dědictví.
6. Mělo by být dosaženo vyváženosti mezi potřebami návštěvníků, prostředím a místními obyvateli.
7. Cestovní ruch by měl být odpovídajícím způsobem vnímavý vůči kulturnímu a životnímu prostředí.
8. Zapojení místních do procesu plánování udržitelného turismu je zásadní pro harmonii mezi turismem a místním obyvatelstvem.²³

Oba jmenované principy de facto pokrývají tři výše vymezené oblasti, v nichž se projevují dopady cestovního ruchu – přírodu a životní prostředí, ekonomickou sféru a sociálně-kulturní dimenzi. Z toho můžeme odvodit, že cílem konceptu udržitelného rozvoje cestovního ruchu je negativní dopady cestovního ruchu odstranit, zmírnit nebo alespoň udržet na současné úrovni, respektive podporovat, využívat a dále rozšiřovat jeho pozitivní projevy ve všech třech²⁴ těchto oblastech.

Nezbytnou podmínkou pro realizaci kritérií udržitelnosti turismu je spolupráce všech zainteresovaných aktérů a to ve všech třech dotčených oblastech, respektive při uplatnění všech tří principů současně. V této souvislosti Swarbrooke upozorňuje, že upřednostňování aspektů životního prostředí v problematice udržitelnosti před ekonomickými a sociálními aspekty je problematické, zejména v případě témat, zabývajících se udržitelným rozvojem turismu.²⁵ Konstatuje, že dodnes se většina odborných prací pojednávajících o udržitelnosti turismu věnuje především negativním ekologickým dopadům cestovního ruchu. Přitom koncept udržitelnosti je postaven na třech pilířích a bez koordinace činností ve všech třech dotčených oblastech postrádá koncept udržitelnosti cestovního ruchu význam.

2.3 Další typy udržitelného cestovního ruchu

Někdy je pojem udržitelný cestovní ruch chápán jako realizace konceptu udržitelnosti v různých typech cestovního ruchu. Pojem udržitelný cestovní ruch bývá také zaměňován s termíny označující nové formy cestovního ruchu.

Trendy v cestovním ruchu se v posledních letech vyznačují odklonem od masových forem turismu. Naopak jsou charakteristické svou specifičností, zaměřením pouze na určitou část poptávky nebo na individuálního spotřebitele s individuálními požadavky. Nové formy cestovního ruchu vedou často k větší udržitelnosti, a to nejen proto, že nemají masovou povahu. Některé nově vzniklé formy moderního turismu nemusí mít na udržitelný cestovní ruch žádný vliv, další vznikají již v rámci konceptu udržitelného rozvoje cestovního ruchu a jejich cílem je tento koncept naplňovat a dále rozvíjet.

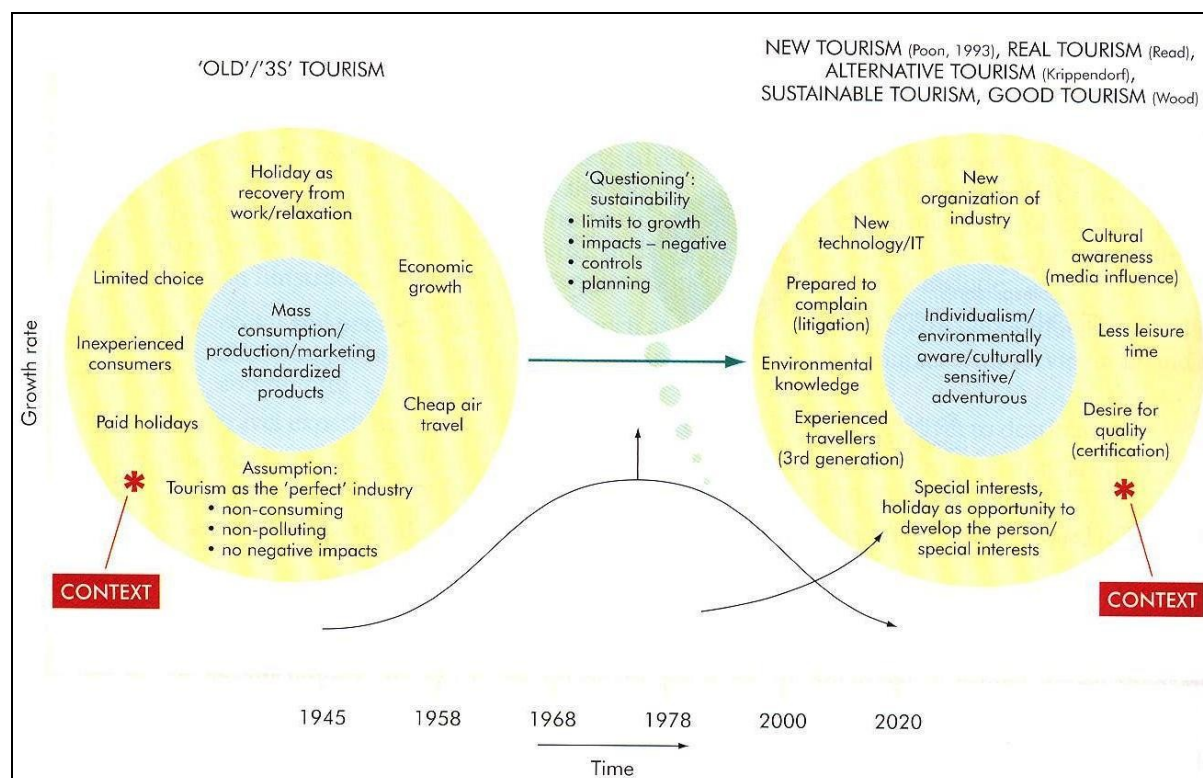
²³ HOVINEN, G. R.: Lancaster County, the TALC, and the searching for Sustainable Tourism. In: BUTLER, R. W.(ed.): Aspects of Tourism. The Tourism Area Life Cycle: Applications and Modifications, s. 80-81

²⁴ Někteří autoři rozdělují sociálně-kulturní dimenzi na dvě samostatné kategorie. Pak mluvíme o čtyřech oblastech dopadů cestovního ruchu.

²⁵ SWARBROOKE, J. Sustainable tourism management, s. 5-6

Postupný trend v rozšiřování nových, alternativních udržitelných způsobů turismu znázorňuje následující obrázek. Starý, masový cestovní ruch je charakteristický svým pohledem na cestovní ruch jako na odvětví bez spotřeby, znečištění a negativních dopadů. S postupným procitnutím přichází na řadu otázka udržitelnosti. Odvětví cestovního ruchu začíná řešit své negativní dopady, limity rozvoje a jak tento rozvoj ovlivnit a plánovat. Díky industriálnímu a společenskému pokroku a novým technologiím se otevírají nové možnosti pro realizaci aktivit cestovního ruchu. Výsledkem jsou nové typy, které jsou charakteristické svým individualismem, environmentálním vědomím, kulturní ohleduplností a touhou po dobrodružství.

Obrázek 1: Trendy ve vývoji cestovního ruchu

Pramen: HOWIE, F. Managing the Tourist Destination.

K novým druhům cestovního ruchu patří například venkovsky šetrný turismus, agroturistika, ekoagroturistika nebo ekologicky šetrný turismus, tzv. ekoturismus. K relativně mladým environmentálně příznivým druhům turismu patří také provozování geoturismu, který je v posledních letech často spojován s novou formou podporující koncept udržitelnosti – s geoparky. O něm bude pojednáno později.

2.3.1 Venkovsky šetrný turismus

Vzhledem k prostředí, kde převážně aktivity turistů probíhají, je venkovsky šetrný turismus, respektive venkovská turistika často označována jako tzv. zelená turistika. Jedná se o formu cestovního ruchu, který bezprostředně souvisí s přírodou a se střídáním ročních období. Venkovská turistika ve všech svých formách patří mezi velmi významné znaky současného způsobu života obyvatel vyspělých zemí. Příčinou toho je stále rostoucí podíl městského obyvatelstva, zvětšující se aglomerace a rozvoj průmyslu ve většině vyspělých zemí. „Velká část městského obyvatelstva má

*přirozené rodové kořeny na venkově, ve venkovských chalupách a statcích. Tato situace vytváří zcela přirozenou motivaci pobývat rekreačně právě na venkově, obnovovat si zde dříve prožité události, spojené s oddechem, aktivní rekreací, sportovní činností aj. V mnoha případech jde i o významný podíl na různých druzích zemědělských pracovních a výrobních činnostech, které dodávají jejich účastníkům radost z vykonané práce a potřebnou sílu a vitalitu.*²⁶

Venkovsky šetrný turismus jako jedna z forem udržitelného turismu se musí snažit co nejvíce omezovat negativní dopady svých činností na krajinu i na její stálé obyvatelstvo. Výhodou venkovské turistiky je požadavek decentralizace ubytovacích zařízení, žádné vysoké hotelové koncentrace, respektování zájmů ochrany přírody a jednotlivých složek životního prostředí. Proto je jedním z jejích cílů dosáhnout rozptýlení turistů na větší prostor a tím také přispět k snížení devastace krajiny a životního prostředí. Rozmachu tohoto typu turistiky výrazně napomáhá rozvoj všech druhů dopravy, zejména stále rostoucí individuální automobilové dopravy. To vede postupně k zpětnovazebním vztahům, kdy se začíná postupně vytvářet vrstva občanů, kteří v rámci daných možností více nebo méně začínají podnikat právě v oblasti poskytování příslušných turistických služeb.²⁷

V ČR je možno venkovský cestovní ruch rozdělit do dvou specifických forem. V prvním případě se jedná o u nás tradiční fenomén chataření a chalupaření, jež má na mnoha místech masovou podobu. Druhá forma představuje jednorázové pobyty na venkově. Tato forma u nás zatím není moc rozšířena. Čertík uvádí několik cílů venkovské turistiky. Jsou jimi především:

- Rozvíjení drobné podnikatelské aktivity na venkově
- Odlehčení přetížené infrastruktury měst
- Snaha o omezení stěhování lidí z venkova a o celkovou stabilizaci venkova
- Péče o přírodní prostředí a krajinný ráz venkova
- Přiblížení místních krás, kultury a tradic, což by mělo vést k jejich rozvoji a ochraně
- Navrácení člověka do přírodního prostředí²⁸

2.3.2 Agroturistika a ekoagroturistika

Agroturistika je vázaná na zemědělské usedlosti a farmy. Jedná se o aktivní způsob dovolené, kdy se nabízí možnost výpomoci s prací na farmě a se zvířaty, dále jízda na koni, na kole aj.²⁹ Agroturistika je realizována v typicky venkovských podmínkách, může být spojena s dobrovolnictvím, neplacenou prací v zemědělství na venkově. Jedním z produktů agroturistiky je napodobování tradičních venkovských činností a zvyků. Smyslem agroturistiky je poznání života zemědělců a venkova, blízký kontakt se zvířaty, zemědělskými plodinami nebo zlepšení vztahu k půdě. Podílí se na udržování a rozšiřování kulturních a sociálních tradic. Za specifický oblíbený typ agroturistiky lze považovat návštěvu vinařských sklípků spojenou s prohlídkou vinic a demonstrací výroby vína.

Jedná se o významné a rozrůstající se odvětví, které může výrazně přispět k řešení některých sociálních i ekonomických problémů venkova, jako je například migrace venkovského obyvatelstva do

²⁶ PILNÝ, J. Venkovská turistika, s. 1

²⁷ tamtéž, s. 2

²⁸ ČERTÍK, M., a kol. Cestovní ruch. Vývoj, organizace a řízení, s. 260-262

²⁹ MOUREK, D. Cestovní ruch a životní prostředí, in: Kolektiv autorů. Hospodářské sektory a environmentální integrace, s. 283

měst, nezaměstnanost a závislost venkova na městě. Ve většině není případů provozována jako hlavní zdroj příjmů, ale pro podnikatele má charakter přivýdělnku k hlavní pracovní činnosti, kterou je zemědělství.³⁰ Zvláštním typem agroturistiky je ekoagroturistika, jež je provozována na ekologických farmách.

2.3.3 Ekologicky šetrný turismus

Ekologicky šetrný turismus, resp. ekoturismus je formou cestovního ruchu, jehož účastníci jednají s nejvyšší opatrností a ohleduplností vůči životnímu prostředí. Mezinárodní ekoturistická společnost (TIES) definuje ekoturismus jako *"zodpovědnou formu turismu do přírodních oblastí, která chrání ŽP a udržuje prosperitu místních obyvatel."* K základním principům ekoturismu patří snaha o minimální vliv na prostředí, budování respektu a povědomí o životním prostředí a kultuře, kladné zkušenosti jak pro návštěvníky, tak pro hostitele nebo poskytování přímých finančních investic do zachování přírodních hodnot. Zisky z ekoturismu zůstávají místní komunitě a slouží k ochraně a zachování tradic, ochraně přírodního prostředí a údržbě sociálních, kulturních a náboženských hodnot. Zahrnutím sociálního a kulturního aspektu se přibližuje geoturismu.

„Ekoturistu je možno charakterizovat jako vysoce uvědomělého turistu, jež minimalizuje své dopady na ŽP výběrem vhodné dopravy, upřednostňováním certifikovaných výrobků a služeb a šetrným chováním v destinaci. Upřednostňuje regionální výrobky a služby, čímž zároveň podporuje místní komunitu, má zájem o vzdělávání se v oblasti udržitelného rozvoje a je ochoten přispívat na ochranu přírody v navštívené oblasti.“³¹

Ekoturismus je rozvíjen spíše mimo Evropu. Je často provozován v malých skupinkách osob. Jednou z forem ekoturismu je např. pozorování ptactva, která je oblíbená v Amazonii, Střední Americe, Novém Zélandě, deltě Dunaje aj. V ČR není zatím tato forma cestovního ruchu příliš častá. Jako jeden z nástrojů kontrolující a řídicí ekoturistické aktivity je vybírání poplatků za vstup do chráněných přírodních areálů. Část tohoto poplatku poté slouží na údržbu a ochranu areálu. Přestože ekoturismus má potenciál vytvářet environmentálně a sociálně příznivé dopady, pokud není dobře organizován, může být škodlivý.³²

³⁰ ČERTÍK, M., a kol. Cestovní ruch. Vývoj, organizace a řízení, s. 260-262

³¹http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835303/k.BEB9/What_is_Ecotourism_The_International_Ecotourism_Society.htm

³² EPLER WOOD, M. Ecotourism: Principles, practises & policies for sustainability, s. 23-28

3 Geopark

Současné nástroje řešení negativních vlivů cestovního ruchu mají především povahu restrikcí a zákazů a nejvíce se soustřeďují na ochranu přírodního prostředí. Principy udržitelného rozvoje cestovního ruchu se snaží nejen o jednorázové postihnouti negativních ekologických dopadů, ale o komplexní přístup k této problematice zahrnující i další oblasti, které jsou cestovním ruchem ovlivněny, ať už negativně či pozitivně. Realizace takového pojetí v praxi stále chybí.

Existují však nástroje, které představují komplexní a pozitivní přístup k udržitelnému cestovnímu ruchu. K nim patří koncept geoparků, jež se „snaží narušit současnou praxi pasivní ochrany přírody (tedy v přírodně cenných lokalitách nepovolovat žádné rozvojové aktivity) a přinést nový a dlouhodobě účinnější pohled na ochranu přírodního prostředí.“³³

3.1 Definice a cíl geoparku

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR uvádí, že „termín geopark označuje území, které poskytuje obraz o vývoji Země a ukazuje vliv místního přírodního bohatství na ekonomický a kulturní rozvoj společnosti.“³⁴ Shrnuje tak pravou podstatu geoparku, která tkví v komplexním přístupu k danému území, který se nezaměřuje pouze na přírodní či kulturní zajímavosti. Geoparky jsou konceptem, který chápe cestovní ruch jako proces, jež je realizován na území, kde na sebe navzájem působí jak přírodní tak ekonomické, sociální a kulturní složky. Splňují tak podmínky udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Podle autorů Vystoupila a Šauera je geopark „území, kde se nacházejí geologické jevy zvláštního významu ve smyslu jejich vědecké kvality, ojedinělosti, estetické přitažlivosti a výchovné hodnoty. Kromě geologických prvků zahrnuje i geomorfologické, archeologické a ekologické jevy. Důležitou složkou území geoparku je i jeho kulturně-historické dědictví.“ Autoři také zdůrazňují, že cílem geoparku není pouhá ochrana přírodních a kulturních hodnot. „Filozofie geoparku je postavena na aktivním zapojení místních obyvatel a podnikatelů do činností geoparku.“³⁵

V případě geoparku nestačí prosté naplnění základní definice. Území geoparku musí být dostatečně velké a jasně vymezené, aby mohlo být úspěšně využíváno zejména pro šetrný cestovní ruch a aby znamenalo přínos pro hospodářský rozvoj oblasti. Geopark musí vždy poskytovat jakousi přidanou hodnotu. Z hlediska geologického musí být něčím vzácný, neopakovatelný či esteticky ojedinělý, nebo musí disponovat kulturními fenomény, archeologickými či historickými památkami významností překračující hranice oblasti či státu.

Samotné přírodní a kulturní bohatství je pouze prvním předpokladem pro fungující geopark. Druhým je jeho činnost zaměřená mimo jiné na osvětu, prezentace těchto zajímavostí a hodnot široké veřejnosti tak, aby pochopila významné geologické jevy a procesy. Geopark staví do jedné z hlavních rolí v konceptu místní obyvatele, kteří se různým způsobem podílí na vzniku a chodu geoparku, prezentují návštěvníkům své území nebo jsou v geoparku přímo či nepřímo zaměstnání (průvodci,

³³ ŠAUER, M., VYSTOUPIL, J. Geoparky - nový nástroj udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Životné prostredie, s. 40

³⁴ <http://www.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=3570>

³⁵ ŠAUER, M., VYSTOUPIL, J. Geoparky - nový nástroj udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Životné prostredie, s. 40

pracovníci center, producenti místních výrobků, umělci, ubytovatelé, provozovatelé stravovacích služeb, dopravci, cestovní kanceláře a místní podnikatelé).

Cílem geoparků je podpora trvale udržitelného rozvoje regionu, vzdělávání veřejnosti o hodnotách prostředí a přispívání k výuce a výzkumu v geologických vědách. Úkolem geoparku je také vzbudit zájem místních obyvatel i turistů o poznání geologické hodnoty území, toto geologické bohatství chránit a zachovat. Důležitým aspektem je také spolupráce zainteresovaných subjektů – řídicí orgán geoparku musí při využívání geologického dědictví a vytváření produktů a aktivit ekologicky šetrného cestovního ruchu spolupracovat s orgány ochrany přírody a popřípadě i dalšími významnými místními subjekty.³⁶

3.2 Přínosy geoparku

K největším přínosům geoparků patří zřejmě komplexnost, s jakou zajišťují udržitelný turismus na svém území. Geopark představuje efektivní propojení ochrany, zachování přírodních zdrojů a kulturního dědictví s jeho současnou propagací a zároveň také s regionálním rozvojem. Fungující geopark rozvíjí své území ve spolupráci s místními samosprávami, akčními skupinami, odpovědnými a zainteresovanými organizacemi, místními podniky i jednotlivci.

Martina Pásková označuje za přínosy geoparku následující³⁷:

- zvýšení zájmu místních obyvatel i návštěvníků o hodnoty neživé přírody, zvýšení kvality života obyvatel venkovských oblastí
- spojení ochrany krajinné rozmanitosti, zachování jedinečnosti území s vhodnou prezentací a interpretací (nejen) neživé přírody
- udržitelné využívání geologického dědictví pro regionální rozvoj, role místní komunity
- udržitelný turismus, certifikace geoprůvodců (georangerů) a vyznačování geostepek
- propojení geologie s ekologickými a kulturními hodnotami území, podpora místní identity

Podle Páskové „geopark není dalším typem zákonem chráněného území, ale územím, kde existuje shoda o tom, jak žít v souladu s přírodou, tedy tak, aby zásahy člověka do krajiny byly přidanou hodnotou a ne devastací jejich přírodních, krajinných a kulturních hodnot.“ Autorka zdůrazňuje, že ekonomický rozvoj regionu je podporován rozvíjením těch aktivit, které mají v daném místě tradici a jsou přizpůsobeny místním podmínkám. Tak mohou být zachovány unikátní tradice, kultura či řemesla. „Právě interpretace geologických hodnot krajiny formou udržitelného cestovního ruchu je velmi důležitou ekonomickou aktivitou a označuje se v zahraniční turistice jako geoturismus.“³⁸ Ačkoli cílem geoturismu je zprostředkování geologických aspektů území, v kontextu celého geoparku můžeme geoturismus chápat spíše v jeho geografickém než geologickém smyslu slova.

³⁶ Směrnice MŽP č.6/2007, čl. 2, odst. 3

³⁷ PÁSKOVÁ, M. Geoparky. Potenciál pro celostní péči o krajinu.

³⁸ PÁSKOVÁ, M. Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu, s. 172

Geoturismus³⁹ byl poprvé definován National Geographic⁴⁰ jako „*turismus, který udržuje nebo podporuje geografický charakter dané turistické oblasti – její životní prostředí, dědictví, estetiku, kulturu a prosperitu místních obyvatel*“⁴¹. Náplní geoturismu tedy není jen environmentální ochrana, ale také respekt k místní kultuře, jejím tradicím a zvykům a podpora místních výrobků a služeb.

Geoturismus v užším geologickém smyslu je rozvíjen v rámci sítě evropských geoparků s vazbou na UNESCO, jako světové geologické dědictví. Geoturismus se může být realizován například ve skalních městech, krasových územích, archeologických a paleontologických nalezištích, vulkanických jevech nebo starých dolech. Zaměřuje se především na:

- udržitelnost rozvoje jako hlavní tezi geoparku
- roli místní komunity
- roli geoturismu a dalších šetrných forem cestovního ruchu
- interpretaci geologických hodnot území

Geoturismus však nestaví jen na geologickém charakteru. Rozšiřuje ho o geografický aspekt a přidává tak k zásadám udržitelnosti nový rozměr. Vytváří typ turistiky, která zdůrazňuje zvláštnosti a specifika dané lokality, z níž má užitek jak návštěvník, tak místní komunita. Všechny prvky geografického charakteru dohromady vytvářejí turistický zážitek, který je bohatší, než souhrn jeho dílčích částí, a může tak oslovit návštěvníky s rozdílnými zájmy.

Zřejmě největším přínosem geoturismu je zvláštní důraz na místní obyvatele. Místní komunita se stává jedním z hlavních aktérů geoturismu. A to jak aktérů aktivních, neboť se zapojuje do většiny činností a služeb, jež návštěvníci mohou v geoparku očekávat, tak aktérů pasivních. I samotní místní obyvatelé těží z existence geoparku, nejen ekonomicky, ale i naučně, psychologicky. Místní obyvatelé objevují své vlastní tradice a dědictví. Poznávají, jak něco, co oni považují za běžné a všední, je pro návštěvníka odjinud zajímavé.

Základními činnostmi geologického parku jsou ochrana geologického dědictví, vzdělávací a propagační činnost. Ke konkrétním aktivitám, které jsou v rámci geoparku podporovány, můžeme zařadit činnosti spojené s geoturistikou nebo vzděláváním, včetně programů pro školy, návštěv vedených průvodcem a muzejních výstav. Pro udržitelný rozvoj regionu je však důležitá také efektivní sociální a hospodářská činnost v geoparcích. Geoturismus a nově vznikající geoparky mohou zajistit vznik nových pracovních míst, podporovat využití dosud nevyužitých zdrojů a nové ekonomické aktivity a zprostředkovat tak regionu dodatečné finanční příjmy.

3.3 Historie geoparků

Oficiální organizace geoparků je záležitostí posledního desetiletí. V současnosti existují vedle sebe dvě struktury, které sdružují geoparky na nadnárodní rovině. Tou starší je *Evropská síť geoparků* (The European Geoparks Network), která byla založena v roce 2000 sdružením čtyř geoparků z Francie,

³⁹ Často dochází k nesprávné záměně s ekoturismem. Tyto dva typy cestovního ruchu jsou si velmi podobné. Zatímco ekoturismus přispívá k ochraně přírody, cílem geoturismu je také ochrana a udržení místní kultury, tradic a dalších unikátních vlastností daného místa.

⁴⁰ BURKONĚ, R. Management udržitelného cestovního ruchu. In: MUNDILOVÁ, E. Udržitelný turismus a jeho podoby.

⁴¹ http://travel.nationalgeographic.com/travel/sustainable/about_geotourism.html

Řecka, Německa a Španělska. V současnosti ji tvoří 42 geoparků z 16 evropských států. Hlavním cílem sítě je sdílení a výměna informací a zkušeností a společných nástrojů. Síť evropských geoparků je dobrovolná organizace a neexistuje žádný poplatek za její členství. Mezinárodní koordinační výbor sítě se skládá ze dvou zástupců z každého členského geoparku. Tento výbor přijímá veškerá rozhodnutí.⁴²

Novější síť, která byla založena na první Mezinárodní konferenci o geoparcích v Pekingu v roce 2004, je *Světová síť geoparků UNESCO* (Global geoparks network). Vznikla na základě Pekingské deklarace o ochraně geologického dědictví. Současně byla přijata také Madonská deklarace, která propojila obě organizace. Podle Madonské deklarace se každý Evropský geopark stává automaticky i Geoparkem UNESCO, v současné době existuje 77 geoparků v celkem 25 zemích světa.

Geoparky sdružené ve Světové síti geoparků staví svou činnost na čtyřech hlavních pilířích – vzdělání a popularizace vědy, geologie a výzkumy podpořené zpětnou vazbou z akademické sféry, kulturní aspekty uvnitř geoparku významné pro regionální identitu, jasná a viditelná komunikace a propagace. Stejně jako evropská slouží i globální síť geoparků ke spolupráci na společných projektech a výměně zkušeností.⁴³ Obě struktury také vyžadují vybudování managementu geoparku, který efektivně řídí a kooperuje činnost všech aktérů.

„Ideou obou sítí je spojit jedinečnost území ve formě geologické rozmanitosti s vhodnou prezentací neživé přírody široké veřejnosti. Uskutečňuje se to prostřednictvím registrovaných značek, které jsou na jedné straně pro potenciální návštěvníky zárukou kvality poskytovaných služeb, na druhé straně přispívají k formování image výjimečných a exkluzivních destinací cestovního ruchu.“⁴⁴

3.4 Národní geoparky

Aby se geopark mohl stát členem nadnárodních sítí geoparků, musí nejprve získat titul národní geopark. Ministerstvo životního prostředí ČR tedy směrnici⁴⁵ vydanou v roce 2007 upravilo postup a podmínky pro udělení titulu národní geopark i způsob kontroly provozu národních geoparků. Tato směrnice vytvořila po vzoru již fungujících národních sítí v jiných státech také *Síť národních geoparků České republiky*, jež sdružuje jednotlivé národní geoparky vyhlášené na území ČR a umožňuje jim mezi sebou komunikaci, tvorbu společných projektů, výměnu informací, zkušeností a nápadů při společných setkáních a konferencích.

Národní geoparky vyhláší ministr životního prostředí na základě odborného posouzení a doporučení od členů Rady národních geoparků⁴⁶. Rada je hlavním poradním a hodnotícím orgánem Sítě národních geoparků a je složena ze zástupců různých vědeckých, vzdělávacích a správních institucí.

Rada národních geoparků rozhoduje o zařazení do sítě národních geoparků na základě pěti kritérií – geologická cennost území, organizační zajištění správy geoparku, informační, interpretační a výzkumné aktivity a environmentální osvěta, problematika geoturismu a regionální udržitelný

⁴² <http://www.europeangeoparks.org/bsite/page/5.1.0.asp?mu=4&cmu=17&thID=0>

⁴³ WWW Světové síte geoparků <http://www.globalgeopark.org/english/>

⁴⁴ ŠAUER, M., VYSTOUPIL, J. Geoparky - nový nástroj udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Životné prostredie, s. 41

⁴⁵ Směrnice MŽP č.6/2007 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark

⁴⁶ Rada národních geoparků byla zřízena příkazem ministra č. 9/2007

rozvoj.⁴⁷ Park může používat certifikát národního geoparku, pokud splňuje body Charty národních geoparků ČR.⁴⁸

Národní geoparky jsou dobrovolnou iniciativou a dosud nejsou nijak právně ukotveny, tudíž se nejedná o další stupeň státní ochrany daného území. Stejně jako u geoparků v ostatních státech je podstatou českých národních geoparků udržitelný způsob využívání území s prokazatelnou geologickou hodnotou a souvisejícími atraktivitami, rozšířený o environmentálně výchovné aspekty.

Na území České republiky se v současné době nachází dva národní geoparky – Národní geopark Český ráj a Národní park Egeria. Oba jsou současně členy evropské i globální sítě geoparků. Na označení český národní geopark čekají například Železné hory nebo Moravský kras, zájem projevilo i Štrambersko nebo Vysočina, v Plzeňském kraji by měl vzniknout ještě další park, Geo-loci, který by se měl stát podobně jako Egeria součástí Česko-bavorského geoparku.

3.4.1 Národní geopark Český ráj

Geopark Český ráj se do sítě evropských geologických parků zařadil už v roce 2005, tedy v době, kdy ještě neexistovala na našem území Národní síť geoparků České republiky,⁴⁹ a stal se zároveň geoparkem Světové sítě geoparků – jako první v nových zemích Evropské unie. Rozlohou 700 km² přesahuje území stejnojmenné chráněné krajinné oblasti, která tvoří jádro a nejcennější část geoparku.

Za projektem Geoparku Český ráj stojí řada významných partnerů, kteří návrh na vytvoření geoparku i jeho realizaci podpořili. Ke klíčovým aktérům, kteří se podílejí na managementu geoparku, patří Muzeum Českého ráje Turnov⁵⁰, které zajišťuje vědeckou a vzdělávací funkci. Dalším subjektem je Sdružení Český ráj⁵¹, které je zájmovým sdružením více než čtyřiceti měst, obcí a dalších právnických osob. Přispívá k rozvoji regionu v oblasti cestovního ruchu prostřednictvím prohloubení spolupráce a partnerství veřejného a soukromého sektoru. Plní funkci *destinační agentury*, která zodpovídá za marketingovou činnost a tvorbu produktů cestovního ruchu v rámci geoparku. Třetí klíčovou organizací je Správa CHKO Český ráj⁵², která dbá primárně na ochranu a zachování přírodního bohatství krajiny tím, že reguluje hospodářské a rekreační využití území.

Internetové stránky geoparku⁵³ plní nejen funkci informační, ale i vzdělávací. Například nabízejí popis vybraných geotopů na území geoparku Český ráj, mapu nejdůležitějších pozoruhodností a také geovzdělávání včetně odkazů na příslušné webové stránky. Návštěvník se odtud virtuální cestou dostane do pozoruhodných koutů světa zahrnutých ve Světové síti geoparků UNESCO.

Geopark Český ráj nabízí stovky lokalit geologického, archeologického a kulturního významu. Je geologicky cenný nejen pískovcovými skalami a jeskyněmi, ale je i významným nalezištěm drahých kamenů. Výhodou konceptu geoparku je, že využívá mineralogické pestrosti regionu, jež poskytuje

⁴⁷ Kritéria hodnocení území při nominaci na národní geopark. Směrnice MŽP č.6/2007 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark, příloha č. 1

⁴⁸ Viz. Charta národních geoparků, příloha č. 2

⁴⁹ Dnes již takový postup není možný.

⁵⁰ WWW <http://www.muzeum-turnov.cz/>

⁵¹ WWW <http://www.ceskyraj.info/>

⁵² WWW <http://www.chkocr.cz>

⁵³ WWW <http://www.geoparkceskyraj.cz>

základ k odborné a výzkumné práci překračující hranice regionu i naší země, a propojuje ji s tradicí broušení drahých kamenů a zlatnictví v Turnově.⁵⁴

3.4.2 Národní geopark Egeria

Druhým geoparkem se v červnu loňského roku stal Národní geopark Egeria. Jeho území o rozloze 2500 čtverečních kilometrů pokrývá dvě třetiny Karlovarského kraje a je součástí přeshraničního Česko – bavorského geoparku.⁵⁵ Česko-bavorský geopark tak významně podporuje přeshraniční spolupráci a zvyšuje turistickou atraktivitu regionu.

Národní geopark Egeria disponuje důležitými přírodními potopy a hornickými památkami, jeho činnost se opírá o informační centra, regionální muzea zaměřená na geologii a rovněž vybrané udržitelně hospodařící podniky ze souvisejících oborů. Geologickou pestrost území podtrhují ložiska hnědého uhlí, keramických surovin, rud a drahých kovů, výskyty vzácných nerostů, vyhaslé vulkány a nesčetné minerální prameny. Vedle těžby disponuje Národní geopark Egeria i celou řadou dalších více či méně tradičních hospodářských odvětví jako je výroba skla a porcelánu či lázeňství.

Součástí geoparku Egeria je také tzv. oherský prolom. Jedná se o propadlinu, která je geologicky nejaktivnější oblastí Českého masivu.⁵⁶

3.5 Základní kritéria geoparku

Na základě pokynů UNESCO z dubna 2010⁵⁷ je definováno šest kritérií, jež musí splňovat každý národní geopark, který má zájem stát se členem Sítě globálních geoparků.

1. *Velikost a skladba.* Geopark musí mít dostatečnou rozlohu, aby zajistil lokální ekonomický a kulturní rozvoj regionu prostřednictvím turismu, a dále ekologickou, archeologickou, historickou a kulturní hodnotu.
2. *Management a zapojení místních komunity.* Úspěch geoparku tkví v zapojení místní komunity, která by měla být iniciátorem vytvoření geoparku. Nezbytná je také přítomnost místní autority, která bude rozvíjet a implementovat rozvojové plány geoparku s ohledem na potřeby místní komunity a ochranu území.
3. *Hospodářský rozvoj území.* Cílem geoparku je stimulovat hospodářskou aktivitu a zajistit ekonomický, kulturní a environmentální udržitelný rozvoj území a tak zlepšit životní podmínky obyvatel.
4. *Vzdělání.* Geopark musí poskytovat a organizovat podporu, nástroje a aktivity, které zprostředkují veřejnosti geologické a vědecké poznatky.
5. *Péče o ochranu přírody.*
6. *Globální síť* je platformou pro spolupráci a výměnu mezi odborníky a zástupci geoparků.⁵⁸

⁵⁴ ŠAUER, M., VYSTOUPIL, J. Geoparky - nový nástroj udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Životné prostredie, s. 42-43
KOLÁŘOVÁ, H. Národní geoparky. Bedrník, časopis pro ekogramotnost, s. 4-6

⁵⁵ Geopark se rozkládá na bavorském území v okresech Bayreuth, Neustadt / Waldnaab, Tirschenreuth Wunsiedel a na české straně v Karlovarském a Plzeňském kraji.

⁵⁶ WWW www.geopark.cz, WWW <http://www.omks.cz/cz/vypis.php?typ=sekce&id=15>

⁵⁷ <http://www.globalgeopark.org/chinese/bszn/200704/U020101020395007888030.pdf>

⁵⁸ FARSANI, N. T., COELHO, C., COSTA, C. Geotourism and Geoparks as Novel Strategies for Socio-economic Development in Rural Areas. International Journal of Tourism Research, s. 70-71

PŘÍPADOVÁ STUDIE GEOPARK MORAVSKÝ KRAS

4 Vymezení a charakteristika území Geoparku Moravský kras

Při návrhu hranice geoparku musíme vycházet z podmínky, že pro funkční území geoparku nestačí pouze jeho ekologická, archeologická, historická a kulturní hodnota, ale musí mít také dostatečnou rozlohu, aby byl zajištěn lokální ekonomický a kulturní rozvoj regionu prostřednictvím turismu.

Z tohoto důvodu využijeme pro plánování území, na kterém se bude potenciální Geopark Moravský kras rozkládat, oblast přibližně sedmkrát větší, než je rozloha samotné chráněné krajinné oblasti (CHKO). Námi zvolené území zahrnuje přibližně jednu polovinu rozlohy okresu Blansko, respektive jihovýchodní polovinu turistické oblasti č. 31 – Moravský kras a okolí⁵⁹. Celková rozloha předpokládaného území Geoparku Moravský kras činí asi 663,4 km² a na rozdíl od turistického regionu pokrývá celé území CHKO Moravský kras včetně jeho zázemí – okolních obcí.

Námi vymezené území Geoparku Moravský kras se rozkládá pouze v Jihomoravském kraji a zasahuje na území tří okresů – Blansko, Vyškov a Brno-venkov. Na území se nachází 71 obcí⁶⁰, z toho jsou 4 města⁶¹.

Volba takto ohraničeného území je výhodná – zejména z důvodu pevných institucionálních, kulturních, společenských i ekonomických vazeb na vymezeném území. Jasně vymezená oblast uvnitř jednoho kraje usnadní získávání dat a informací nutných pro stanovení strategického plánu geoparku, zjednoduší plánování aktivit geoparku, spolupráci institucí i místních organizací, hodnocení činnosti geoparku a teoreticky také financování geoparku.

Částečná shoda s územím turistické oblasti poskytuje pevný základ pro specifikaci turistické nabídky a poptávky. Zvolený rozsah území by měl zajistit uspokojení co nejdřívešších potřeb turistů a zprostředkovaně poskytnout dostatečný potenciál pro udržitelný ekonomický rozvoj území. V neposlední řadě právě volba Moravského krasu jako centrálního a klíčového území nově vznikajícího geoparku, na němž existuje silná historická tradice, může přispět ke snazšímu ztotožnění se místní komunity a klíčových aktérů se zásadami a cíli Geoparku a rozšíření této tradice i do ostatních částí oblasti.

Z hlediska geomorfologického leží celé území v geomorfologické oblasti Brněnské vrchoviny. Zasahuje pak do dvou geomorfologických celků – Dražanské vrchoviny, která zahrnuje podcelky Konickou vrchovinu, Adamovskou vrchovinu a Moravský kras, a do geomorfologického celku Boskovická brázda, konkrétně podcelku Malá Haná.

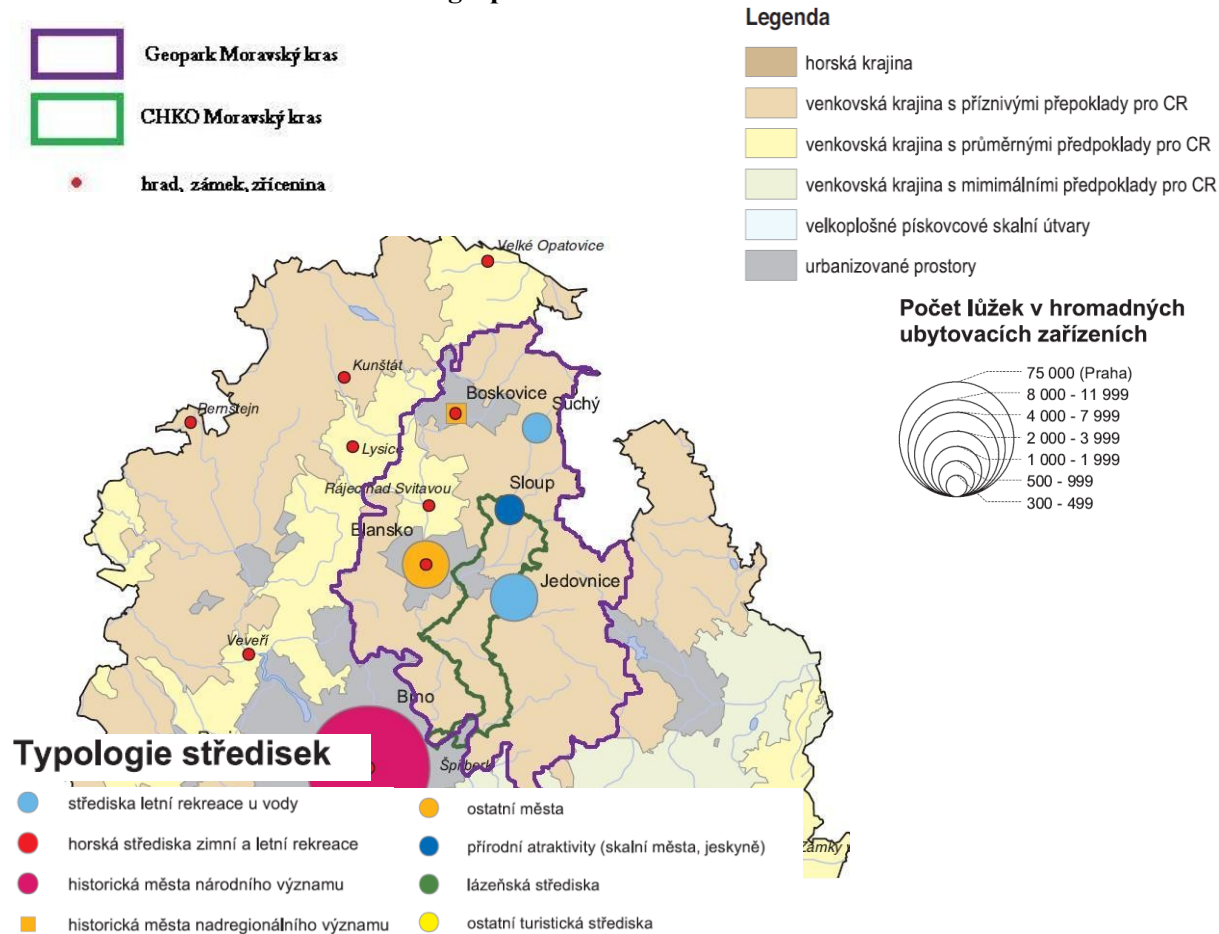
Ze západní strany je vymezena silnicí první třídy R43, na východní straně kopíruje hranice Jihomoravského kraje.

⁵⁹ Česká republika se dělí na 15 turistických regionů, které se dále dělí na 43 turistických oblastí.

⁶⁰ 7 obcí z okresu Vyškov, 10 obcí z okresu Brno-venkov, 54 obcí z okresu Blansko

⁶¹ Adamov, Blansko, Boskovice, Rájec-Jestřebí

Obrázek 2: Charakteristika území geoparku

Pramen: Atlas cestovního ruchu ČR

4.1 CHKO Moravský kras⁶²

CHKO Moravský kras je největší, nejzajímavější a nejpestřejší krasové území České republiky. Patří mezi nejvýznamnější krasové oblasti ve střední Evropě. Chráněná oblast zaujímá území 94 km² a rozprostírá se od severního okraje Brna až ke Sloupu a Holštejně, na východu je lemována Drahanskou vrchovinou, ze západu obklopena výběžky Českomoravské vrchoviny a její střed protíná údolí řeky Svitavy.

Nejcennější části území CHKO Moravský kras⁶³ jsou chráněny v jedenácti přírodních rezervacích (PR), čtyřech národních přírodních rezervacích (NPR) a dvou národních přírodních památkách (NPP). Celý Moravský kras byl také zařazen do sítě evropsky významných lokalit Natura 2000.

Ráz krajiny je dán krasovými plošinami s množstvím závrtů, oddělenými až 150 m hlubokými kaňony – žleby. Podél severní a východní hranice je situována řada ponorů, odvádějících vody z nekrasové části Drahanské vrchoviny do jeskynních systémů. Téměř 60 % území Moravského krasu pokrývají lesy. Je tvořen především vápenci středního devonu až spodního karbonu. Na celém území je známo

⁶² Vypracováno na základě internetových stránek Správy jeskyní Moravského krasu. Dostupné na <http://www.cavemk.cz/>

⁶³ Viz. Mapa Moravského krasu, příloha č. 3

více než 1100 jeskyní, v mnoha z nich jsou zachovány doklady dávno zmizelého života i vývoje lidské společnosti. Nachází se zde také nejdelší a nejrozsáhlejší podzemní jeskynní systém v české republice – více než 40 kilometrů⁶⁴ dlouhá Amatérská jeskyně. Pro speleoterapii je využívána Císařská jeskyně.

Moravský kras nabízí i unikátní živou přírodu včetně endemických druhů. Na území bylo pozorováno více než sto druhů bezobratlých živočichů. Pestrost Moravského krasu dokumentuje výskyt více než 2000 druhů motýlů. Skupinu netopýrů a vrápenců zastupuje dvacet jedna druhů.

Zřejmě nejvýznamnější rostlinou Moravského krasu je kruhatka Matthiolova moravská, která roste na dně propasti Macocha jako na jediném místě v České republice. Je považována za pozůstatek doby ledové, tedy tzv. glaciální relikv.

Moravský kras nabízí návštěvníkům pět zpřístupněných jeskyní. *Punkevní jeskyně* jsou známé především možností plavby na podzemní říčce Punkvě spojené s prohlídkou dna *propasti Macocha*, která je nejhlubší propastí svého druhu v České republice i ve střední Evropě a je hluboká více než 138 metrů. Horní část propasti je dlouhá 174 metrů a široká 76 metrů. Na okraji propasti jsou dva vyhlídkové můstky.

Další veřejnosti přístupnou jeskyní je *Kateřinská jeskyně*, známá unikátními hůlkovými stalagmity, *jeskyně Balcarka* s bohatou a barevnou krápníkovou výzdobou a *Sloupsko-šošůvské jeskyně* známé svými mohutnými chodbami a podzemními propastmi. *Jeskyně Výpustek* je pro návštěvníky otevřena nově od roku 2008 a nabízí ucelenou historickou expozici využívání jeskyní člověkem.

Moravský kras zdaleka nenabízí jen přírodní zajímavosti. Jsou tu také muzea, staré hutě, větrné mlýny, historické a církevní památky s unikátní architekturou a nespočet tajuplných zřícenin. Celé území protkávají desítky kilometrů značených turistických tras a cyklostezek vhodných pro aktivní trávení času.

4.2 Okolí Moravského krasu

CHKO Moravský kras tvoří nejvýznamnější, zákonem chráněnou část území, na němž se Geopark Moravský kras rozkládá. Není však jedinou částí geoparku, která může přilákat návštěvníky. Ve vzdálenosti několika kilometrů se nacházejí další významné turistické atraktivity, které nabídku ojedinělého přírodního bohatství rozšiřují o rozsáhlou prezentaci historických, architektonických a kulturních pamětihodností. Celý koncept Geoparku Moravský kras může těžit ze strategické polohy CHKO, která láká v první řadě na přírodní zajímavosti, ale vždy nabízí široké spektrum dalších možností turismu v okolí. Tento princip samozřejmě funguje i v opačném směru, mnoho návštěvníků například hradů či zámků v okolí může využít blízkosti Moravského krasu se zcela odlišným typem turistických atraktivit.

Vymezená oblast může návštěvníkům nabídnout nejen zdravé přírodní prostředí ale i široké spektrum kulturních a církevních památek a poutních míst. Město Blansko je historicky spojeno se jménem šlechtické rodiny Salmů. Turisté tak mohou v regionu navštívit hned tři zámky z různých historických období, které doplňuje ještě zřícenina hradu Boskovice. Boskovice jsou také významné díky městské

⁶⁴ Uváděné délky se liší, pohybují se v rozmezí od 33 do 44 kilometrů.

památkové zóně se zachovalým ghettem, synagogou a židovským hřbitovem. K nejvýznamnějším církevním památkám oblasti patří tři poutní místa – chrám ve Křtinách s nadregionálním významem a ve Sloupě a ve Vranově s regionálním významem z hlediska sakrální⁶⁵ turistiky.

Odlišný typ turistických aktivit nabízí Westernové městečko u Boskovic. Díky pivovaru Černá Hora se v regionu rozvíjí tradice také pivní turistiky, na niž je navázáno mnoho kulturních akcí.

Oblast však disponuje i zázemím pro pobyt a sporty ve volné přírodě - pěší a lyžařskou turistiku, rybolov, koupání, cykloturistiku, horolezectví nebo jízdy na koni. Expozice v muzeích přináší informace o regionu, o jeho tradicích, historii, významných nálezích a osobnostech, i o tradičních řemeslech.

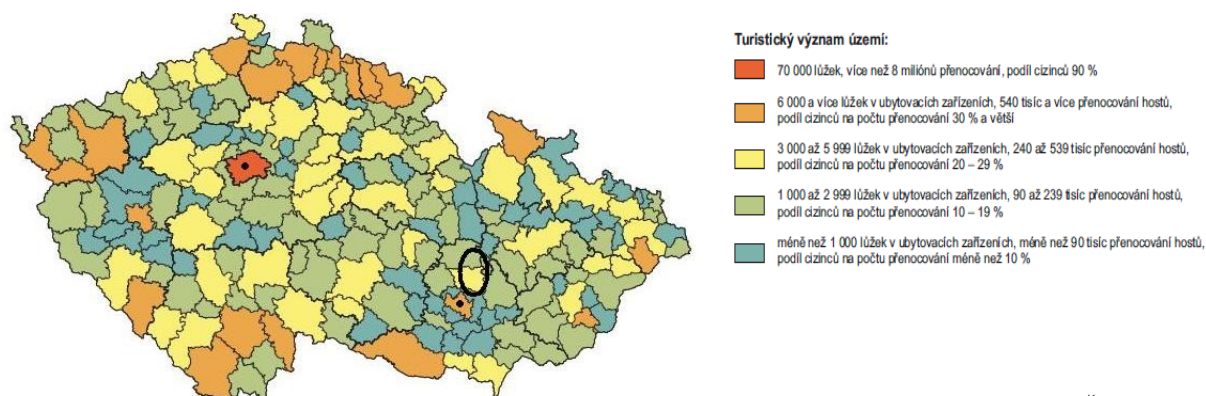
⁶⁵ Někteří autoři sakrální turistiku označují jako poutní či církevní.

5 Analýza současné situace vymezeného území

5.1 Hodnocení potenciálu území

Jedním ze způsobů hodnocení prostorového potenciálu území z hlediska cestovního ruchu je pohled na ubytovací kapacity a návštěvnost v nich. Tak můžeme hodnotit především realizovanou atraktivitu území neboli turistický význam území.

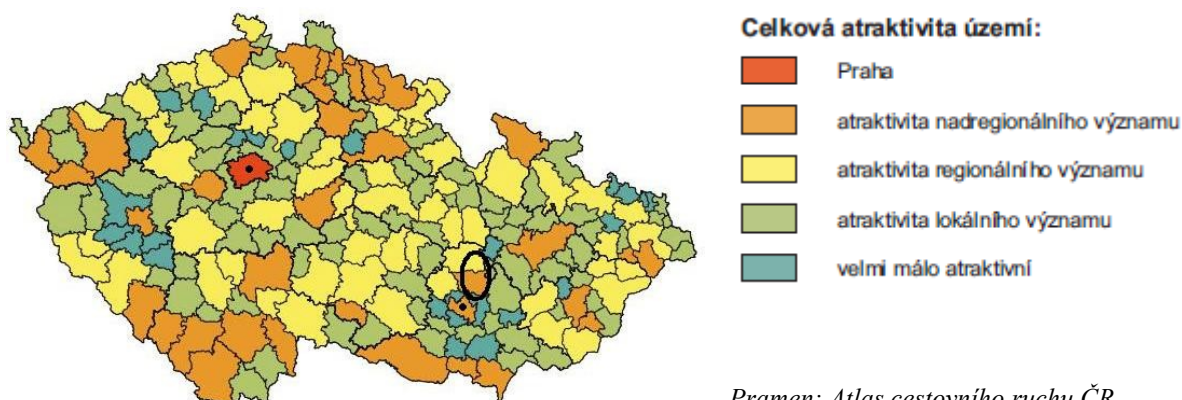
Obrázek 3: Turistický význam území z hlediska ubytovací infrastruktury a návštěvnosti

Pramen: Atlas cestovního ruchu ČR

Na základě kritérií hodnotících počet lůžek v ubytovacích zařízeních, počet přenocování hostů a podíl cizinců na celkovém počtu přenocování patří vymezené území mezi stupně 3 a 4 a řadí se tak k republikovému průměru (stupeň 3,8). Můžeme předpokládat, že velký vliv hraje v tomto případě blízkost Brna jako významného střediska cestovního ruchu. Přestože pozitivně ovlivňuje příliv návštěvníků, tedy i cizinců, do oblasti, pravděpodobně bude umožňovat rozvoj tzv. tvrdých forem cestovního ruchu ve formě jednodenních autobusových zájezdů s návratem do významnějšího střediska (v tomto případě právě Brno), a tak zprostředkovaně negativně ovlivňovat kapacitu a zejména využití ubytovacích zařízení na vymezeném území. Turistický význam území hodnocený na základě výše jmenovaných kritérií můžeme položit do kontrastu s celkovým hodnocením turistické atraktivity území podle Atlasu cestovního ruchu ČR, kdy jsou vedle ubytovacích kapacit a návštěvnosti hodnoceny také přírodní a kulturně-historické předpoklady území.

Obrázek 4: Celkové hodnocení turistické atraktivity území

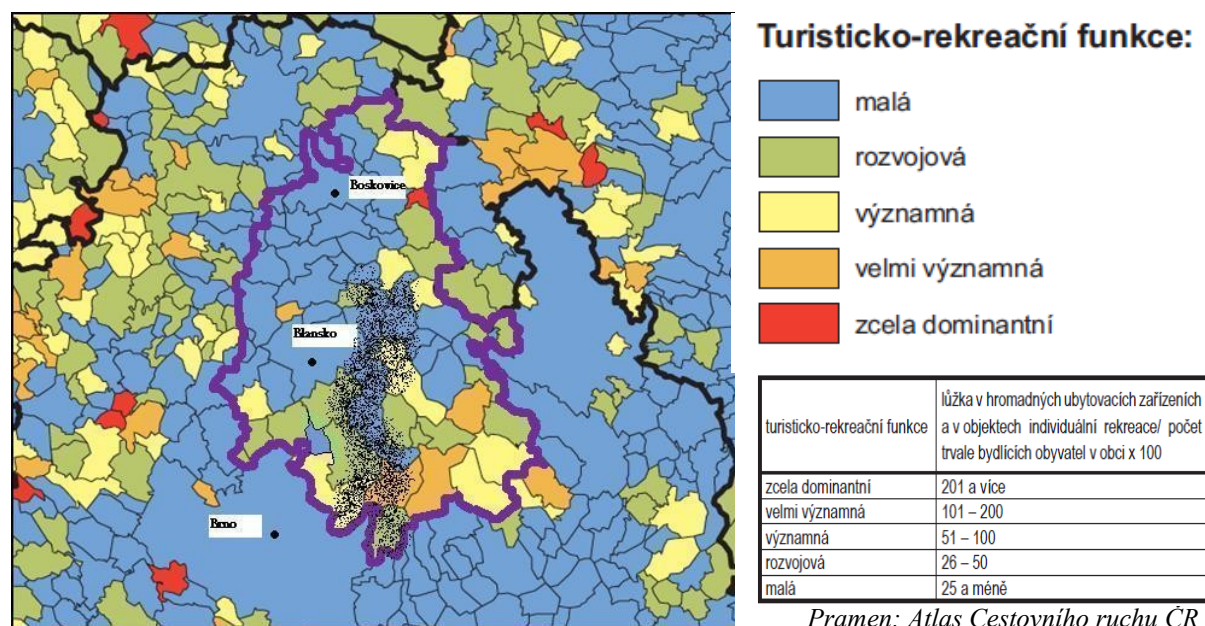

Pramen: Atlas cestovního ruchu ČR

Z tohoto pohledu hodnotí Atlas cestovního ruchu České republiky jižní část námi vymezeného území, jež zahrnuje zejména Moravský kras, stupněm 2, tedy jako území s atraktivitou nadregionálního významu. Severní část zahrnující především Boskovicko je ohodnocena stupněm 3, což znamená atraktivitu regionálního významu. Z hlediska celkové atraktivity se tedy námi vymezené území pohybuje o celý stupeň nad průměrem, daným průměrem všech okresů republiky (stupeň 3,5). Je to dáno zejména lokalizací CHKO Moravský kras s vysokou koncentrací přírodních atraktivit v jižní části území a bohatým výskytem kulturně-historických atraktivit na zbylém území vymezeného Geoparku.

Další pohled na turistickou aktivitu v daném území nabízí turisticko – rekreační funkce. Tato funkce je dána poměrem lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních a objektech individuální rekreace ku počtu trvale bydlících obyvatel v obci X 100. Následující mapa znázorňuje, že zejména jižní část vymezeného území Geoparku má velmi významnou, významnou nebo rozvojovou turisticko-rekreační funkci. Je však nutné si uvědomit, že výslednou podobu této mapy významně ovlivňuje lokalizace objektů individuální rekreace, tedy chat a chalup, které jsou rozmístěny a plní rekreační funkci v příměstských oblastech velkých měst, v tomto případě v zázemí Brna. Kartogram znázorňuje rekreační transformaci funkce obcí v blízkosti Brna (v případě území Geoparku jsou to obce z okresu Brno-venkov a Vyškov) z obytně-výrobní na obytně-rekreační funkci.

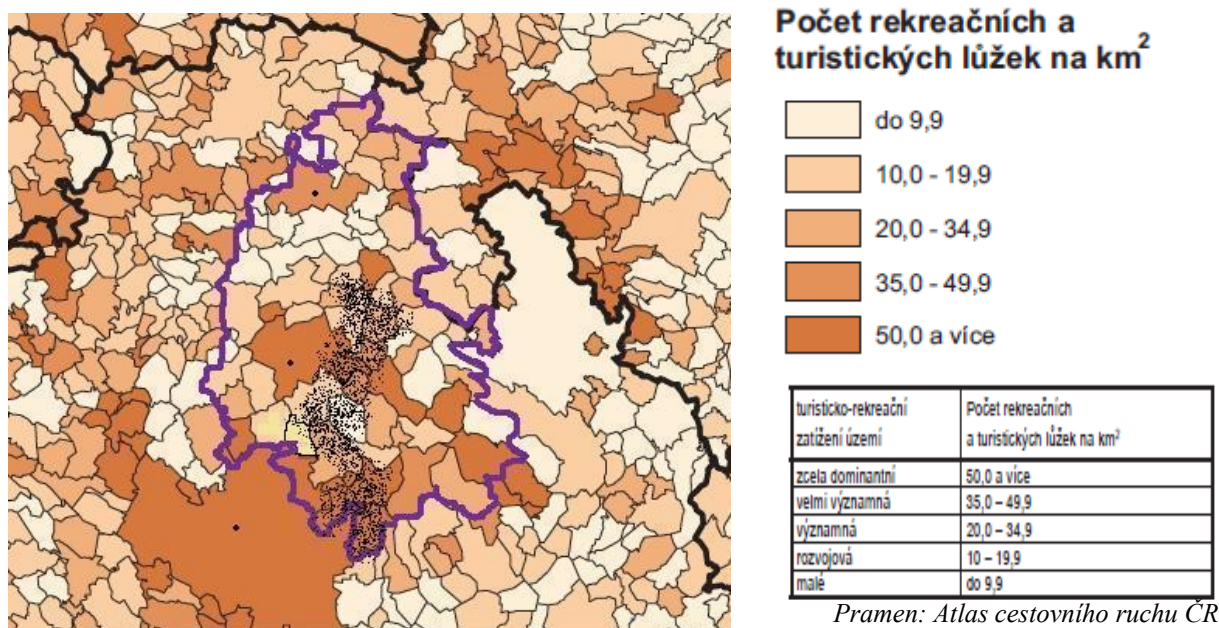
Obrázek 5: Turisticko rekreační funkce území Geoparku

Mapa také signalizuje, že s výjimkou obce Vilémovice má území CHKO Moravský kras malou nebo pouze rozvojovou turisticko – rekreační funkci. Tento ukazatel však klade důraz spíše na funkci rekreační než turistickou (významový poměr při hodnocení rekreační a turistické funkce je 3:1). Z hlediska hodnocení turistické atraktivity území není směrodatný, společně s ukazatelem turisticko-rekreačního zatížení území však může hrát roli v hodnocení udržitelného cestovního ruchu.

Ukazatel turisticko-rekreačního zatížení území je konstruován jako počet turistických a rekreačních lůžek na km². I tento ukazatel však zdůrazňuje spíše funkci rekreační.

Obrázek 6: Turisticko-rekreační zatížení území Geoparku

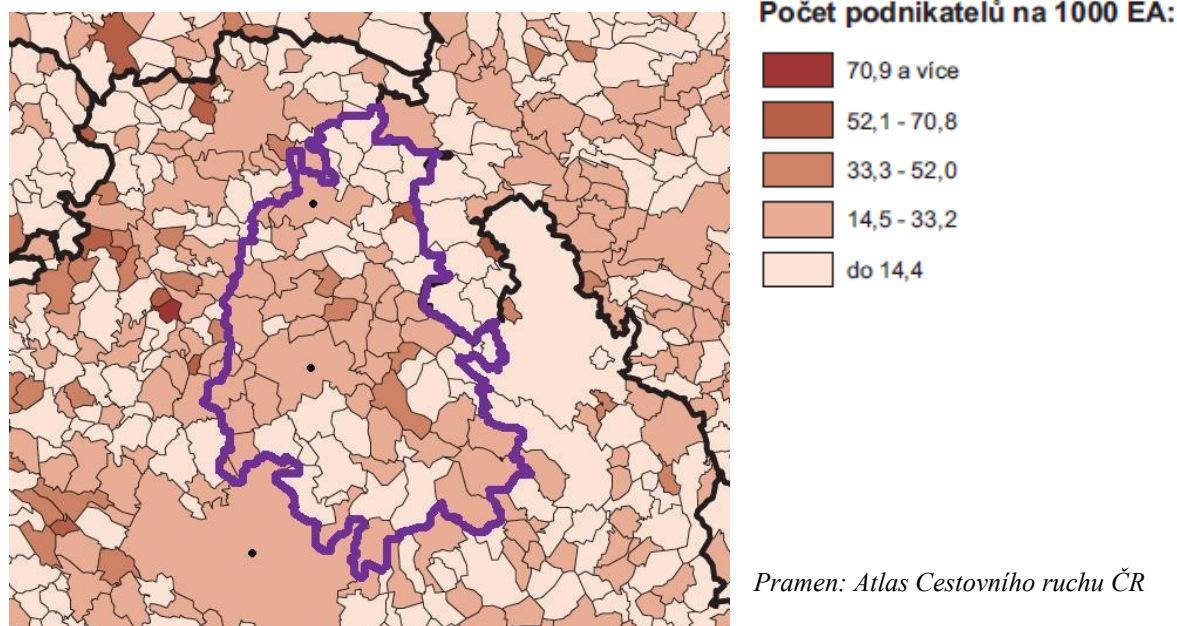
Zatížení přibližně poloviny rozlohy Geoparku můžeme označit za malé nebo rozvojové, neboť se pohybuje pod průměrnou hodnotou turisticko-rekreačního zatížení za celou ČR (25 lůžek na 1 km²). Ve 13 obcích⁶⁶ je však zatížení území zcela dominantní (více jak 50 lůžek na km²). U obcí z okresu Brno-venkov toto zatížení území koreluje s turisticko-rekreační funkcí území a jeho využitím zejména pro chataření a chalupaření. Jedovnice a Suchý fungují v letní sezóně jako významná, především lokální střediska rekreace u vody. Sloup je svou polohou strategickým místem pro vstup do Moravského krasu, je cyklostezkovým uzlem mezi Boskovickem a Moravským krasem. Blansko svým turisticko-rekreačním zatížením území potvrzuje pozici hlavního střediska vytyčeného území.

Zároveň však mapa ukazuje, že s výjimkou obce Ochoz u Brna, respektive Rudice a Vilémovice, území žádné obce v oblasti CHKO Moravský kras nespadá do kategorie zcela dominantní, respektive velmi významné z hlediska zatížení území. Tento fakt můžeme prezentovat jako pozitivní v otázce turisticko-rekreační únosnosti území cenné přírodní krajinářské lokality, jakou je CHKO, i v otázce udržitelnosti cestovního ruchu v dané oblasti.

Alternativní pohled na hodnocení potenciálu území z hlediska udržitelného rozvoje cestovního ruchu v dané oblasti poskytuje mapování podnikatelské aktivity v cestovním ruchu. Měří se za pomoci ukazatele počtu podnikatelských subjektů v cestovním ruchu v přepočtu na 1000 ekonomicky aktivních (EA) obyvatel obce. Následující obrázek znázorňuje průměrnou až podprůměrnou podnikatelskou aktivitu.

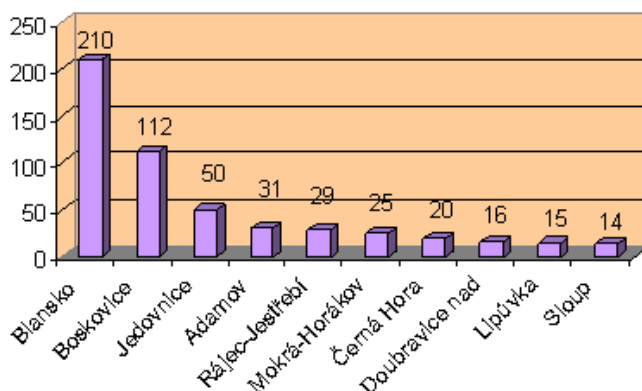
⁶⁶ Lelekovice, Bílovice, Řícmanice, Kanice, Ochoz u Brna, Mokrý-Horákov, Račice-Pístovice, Ruprechtov, Jedovnice, Blansko, Spešov, Sloup a Suchý.

Obrázek 7: Podnikatelská aktivita na území Geoparku

Pouze u jedné z obcí (Suchý) byla zaznamenána vysoce nadprůměrná intenzita podnikatelské aktivity, čtyři další obce (Jedovnice, Krasová, Petrovice, Kuničky) byly hodnoceny jako nadprůměrné. Zbytek obcí na vymezeném území má ve srovnání s celostátním průměrem průměrnou nebo dokonce podprůměrnou intenzitu podnikatelské aktivity. Vzhledem k tomu, že cestovní ruch je odvětví s vysokým zastoupením malých podniků, se zde otevírá prostor pro rozvoj podnikatelských aktivit v rámci vzniklého Geoparku prostřednictvím podpory služeb MSP. Kvantitativně a bez ohledu na počet obyvatel či velikost obce můžeme na základě počtu podnikatelských subjektů v cestovním ruchu vymezit nejvýznamnější střediska dané oblasti.

Graf 1: Deset středisek s největším počtem podnikatelů v cestovním ruchu v oblasti

Pramen: Atlas Cestovního ruchu ČR; vlastní výpočty

Ke střediskům s největším počtem subjektů podnikajících ve službách cestovního ruchu v oblasti patří kromě dvou největších měst Blanska a Boskovic také Jedovnice, disponující vodní plochou vhodnou k rekreaci. Větší počet podnikatelů v cestovním ruchu se vyskytuje také v Adamově, Rájci-Jestřebí a v Černé Hoře. Naopak překvapivě málo podnikatelů nabízí své služby v obci Suchý (ve srovnání s Jedovnicemi pětikrát méně), která je také vyhledávaným místem pro letní rekreaci u vody.

5.2 Nabídka – turistické atraktivity oblastí⁶⁷

Vymezené území Geoparku může nabídnout přírodní i kulturně-historické atraktivity. Zatímco jižní část oblasti tvoří CHKO Moravský kras s jeskyněmi a unikátními přírodními zajímavostmi mezinárodního významu, v severní části je lokalizováno množství hradů, zámků, zřícenin a technických památek regionálního významu, včetně Národní kulturní památky (NKP) Rájec nad Svitavou a Městské památkové zóny (MPZ) v Boskovicích. V této oblasti se navíc nacházejí tři významná poutní místa.

Tabulka 1: Turistické atraktivity oblastí

	Národního a nadnárodního významu	Regionálního významu	Lokálního významu
Přírodní atraktivity	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CHKO Moravský kras (Punkevní jeskyně, Balcarka, Kateřinská jeskyně, Sloupsko-šošůvské jeskyně, Výpustek; Býčí skála, propast Macocha, Pustý a Suchý žleb, Rudické propadání, jeskyně Kůlna, jeskyně Pekárna) 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ PP Říčky ▪ PP Rakovecké údolí ▪ PP Řehořkovo Kořenecko ▪ PR Mokřad pod Tipečkem ▪ PR Pavlovské mokřady ▪ PR Jelení skok ▪ vodní plocha Suchý ▪ vodní plocha Račice-Pístovice ▪ vodní plocha Jedovnice
Kulturně – historické atraktivity	<ul style="list-style-type: none"> ▪ NKP Rájec nad Svitavou ▪ jediná technická památková rezervace v ČR, Stará huť Františka v Josefském údolí u Olomučan ▪ Chrám P. Marie ve Křtinách ▪ MPZ Boskovice 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zámek Blansko ▪ zámek Boskovice ▪ hrad Boskovice ▪ větrný mlýn v Rudici ▪ větrný mlýn v Ruprechtově ▪ arboretum Šmelcovna Boskovice ▪ arboretum Křtiny ▪ synagoga Maior v Boskovicích ▪ kostel P. Marie Bolestné ve Sloupě ▪ kostel Narození P. Marie ve Vranově ▪ Alexandrova rozhledna u Adamova ▪ rozhledna Podvrší u Veselice 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klamova huť ▪ arboretum Babice nad Svitavou ▪ Kostel sv. Barbory se Světelským oltářem v Adamově ▪ zřícenina Holštejn ▪ Nový Hrad ▪ rozhledna Malý Chlum u Obory ▪ rozhledna Babí lom u Lelekovic
Kulturní zařízení		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Westernové městečko v Boskovicích 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Muzeum v Blansku ▪ Muzeum Boskovicka
Společenské akce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hradhouse v Boskovicích 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Boskovický festival ▪ Pivní pout' v Černé Hoře 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pochod sv. Martina v Blansku

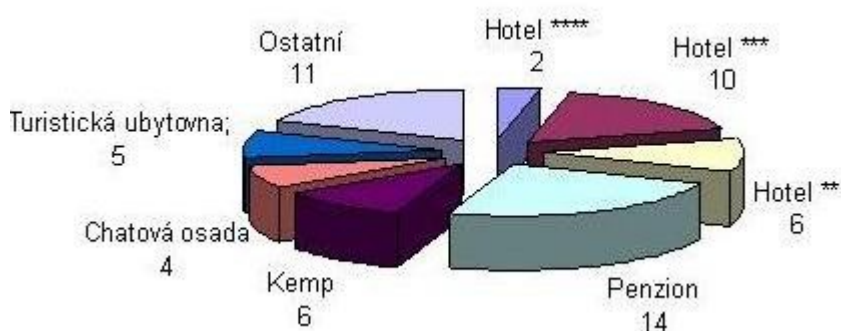
⁶⁷ Vypracována podle VYSTOUPIL, J., HOLEŠINSKÁ, A., KUNC, J., ŠAUER, M. Metody pro tvorbu strategických a programových dokumentů cestovního ruchu.

5.3 Nabídka - turistická infrastruktura

5.3.1 Ubytovací kapacity

V turistické sezóně v roce 2009 bylo turistům na území Geoparku k dispozici 3149 lůžek v celkem 58 ubytovacích zařízeních. Nejvíce hromadných ubytovacích zařízení se vyskytuje v obci Jedovnice, která také nabízí nejpestřejší škálu ubytovacích možností – od chatek až po ubytování v hotelu vyššího standardu. V minulém roce zde byl otevřen čtyřhvězdičkový hotel. Do té doby se v oblasti nacházel pouze jeden hotel vyšší střední kategorie (v Boskovicích).

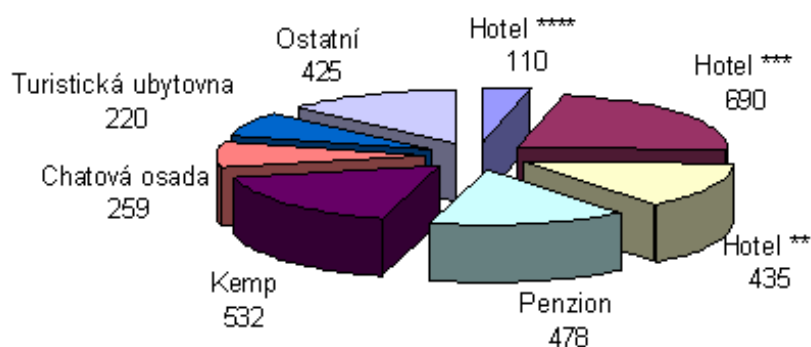
Graf 2: Počet ubytovacích zařízení podle kategorie

Pramen: www.cszo.cz; vlastní výpočty

Největšími kapacitami disponují hotely střední a nižší střední kategorie a penziony, ve střediscích situovaných u vody jsou to také kempy. Nejvíce lůžek tak nabízí letní rekreační středisko Jedovnice, následované Blanskem, Suchým, Sloupem a Boskovicemi.

Graf 3: Kapacita lůžek v ubytovacích zařízeních podle kategorie

Pramen: www.cszo.cz; vlastní výpočty

V porovnání se situací v Jihomoravském kraji celkově, kde se hotely střední a vyšší kategorie podílejí na celkové ubytovací kapacitě zhruba 33,5%, ve vymezeném území Geoparku zajišťují tři- a čtyřhvězdičkové hotely pouze jednu čtvrtinu lůžek. Naopak lůžka v kempech na vymezeném území tvoří téměř 17% všech kapacit, což ve srovnání s průměrem Jihomoravského kraje (10%) vypovídá o velké roli letních rekreačních pobytů v oblasti.

5.3.2 Turistická dopravní a sportovně-rekreační infrastruktura

Terén na vymezeném území Geoparku není příznivý pro provozování zimních sportů, zejména *sjezdového lyžování*. Proto zde, až na jedinou výjimku (skiareál Hořice), chybí významnější sjezdové tratě nebo jakákoli ucelená síť upravených běžeckých tratí. Lyžařská turistika má tak v této oblasti pouze lokální charakter. Tato situace území znevýhodňuje pro zimní turistickou sezónu, neboť oba druhy lyžování představují nejvýznamnější část aktivit charakteristických pro toto období. Vzhledem k tomu, že velká část rozlohy Geoparku zahrnuje CHKO, je neexistence velkého lyžařského areálu spíše výhodou, neboť takové projekty vždy významně ovlivňují okolní přírodní ekosystémy.

Menší náročnost na lokalizační předpoklady, finanční nákladnost i menší environmentální vliv představuje *běžecké lyžování*. Autoři Atlasu cestovního ruchu ČR část území od spojnice měst Blansko a Boskovice směrem k východním hranicím kraje označují za území s příznivými podmínkami pro běžecké lyžování.⁶⁸ V této oblasti se tedy otevírá prostor pro rozvoj zimních sportů a aktivit s potenciálem, který je rozvíjen teprve od zimní sezóny 2008/2009. Od té doby zde byly vybudovány a vyznačeny čtyři nové okruhy pro běžkaře v celkové délce 42,8 km, včetně nákupu techniky pro jejich údržbu a vybudování zázemí pro běžkaře i celoroční turistiku.⁶⁹

Značené pěší turistické trasy hrají zejména v CHKO Moravský kras velkou roli a můžeme je považovat za jeden z nejvýznamnějších nástrojů k udržování a podpoře návštěvnosti území. Turistické trasy protkávají celé vymezené území Geoparku, nejhustější síť je lokalizována v Moravském krasu a jeho okolí, trasy pro pěší však často začínají v Blansku a směřují také na druhou stranu – do mikroregionu Boskovicko, které je trasami rovněž nadprůměrně pokryto. Tyto dvě sítě jsou částečně propojeny.

Síť turistických tras je doplněna *naučnými stezkami*, které jsou na území koncentrovány ve velkém množství a přesahují délku 80 km. Z celkového počtu 12 naučných stezek se jich 8 nachází na území CHKO Moravský kras⁷⁰, jedna v areálu arboreta ve Křtinách⁷¹ a tři zbývající v Boskovicích⁷² a okolí. Nejnovější stezkou je Pěší trasa Vilémovice – brána do Moravského krasu otevřená v roce 2008. Kromě turistických zajímavostí v okolí krasové obce Vilémovice seznamuje návštěvníky také s typickou regionální tradicí – včelařením, prací včelaře i včelími produkty a přivádí je na místa, kde si mohou opatřit regionální produkty Moravského krasu.

Mezi nejvýznamnějšími naučnými stezkami oblasti vyniká Cesta železa Moravským krasem. Stezka má pět částí s celkem 27 zastávkami s podrobnými vysvětlivkami a je zapojena do systému tras Evropských cest železa. Návštěvníky přivádí do nejvýznamnějších železářských lokalit a seznamuje je s historií těžby a zpracování rud ve střední části Moravského krasu. Velkou část cest lze absolvovat i na kole. Byla otevřena v roce 2003 a při té příležitosti byla vydána i stejnojmenná populárně-naučná publikace. Stezku spravuje kromě Správy CHKO Moravský kras také Spolek obcí Moravský kras a Technické muzeum Brno.

⁶⁸ Atlas cestovního ruchu České republik, s. 60

⁶⁹ Blíže na http://www.masboskovickoplus.cz/cestovni_mapy_lyzarske.htm

⁷⁰ Naučná stezka Macocha (6 km, 13 zastavení), Naučná stezka Josefův (10 km, 24 zastavení), Naučná stezka Rudické propadání – Jedovnicko (9 km, 13 zastavení), Naučná stezka Říčky (3,5 km, 10 zastavení), Naučná stezka Sloupsko-šošůvské jeskyně (1 km, 4 zastavení), Pěší trasa Vilémovice-brána do Moravského krasu (6,5 km, 11 zastavení), Rudické doly (5 km, 12 zastavení) a Cesta železa Moravským krasem (30 km, 27 zastavení)

⁷¹ Arboretum Křtiny (2,5 km, 18 zastavení)

⁷² Trpasličí naučná stezka pro děti (150m), Naučná stezka Památky židovského města v Boskovicích (1,5 km, 27 zastavení), Naučná stezka Boskovicemi – Doubravský okruh (7,1 km), Hradní okruh (6,2 km), Oborský okruh (3,6 km)

Na výpravu za poznáním Moravského krasu se turisté stále častěji vydávají také na kole. Cyklistická doprava je fenomén, který se rozvíjí zejména v poslední době a vzhledem k jejímu významu a atraktivitě v rámci cestovního ruchu je jí věnována velká pozornost, neboť skrývá velký, dosud nevyužitý potenciál. Na území Geoparku se vyskytují všechny tři základní typy cyklistických komunikací – *cyklotrasy*, *cyklostezky* i *cykloturistické trasy*, a v porovnání se situací v ČR patří k hustěji zasiťovaným územím.⁷³ Přes Moravský kras a jeho okolí vede tzv. Jantarová stezka, což je 332,5 km dlouhá mezinárodní dálková cyklotrasa č. 5 vedoucí z Vídně do Krakova.⁷⁴

Města Blansko a Vyškov spojuje cyklostezka, která vede přes nejkrásnější místa Moravského krasu a Vyškovska⁷⁵. Povahou terénu je určena i pro méně zdatné cyklisty, kopíruje především značené cyklotrasy a značené turistické stezky. Na 50 km čeká na cykloturisty 11 informačních tabulí, které je seznamují s nejdůležitějšími turistickými zajímavostmi podél stezky. Cyklistům se snaží vycházet vstříc i mikroregion Boskovicko. Oblast je protkána hustou sítí cyklotras, které historické město Boskovice propojují s Moravským krasem na jihu i Letovicemi na severu. Ke dvěma nejdůležitějším cyklotrasám patří 29 km dlouhá cyklotrasa vedoucí Malou Hanou a o 11 km delší cyklotrasa, která cyklisty provede PP Řehořkovo Kořeňsko.

Turistickou dopravní vybavenost rozšiřuje *silniční vláček*, který pravidelně vozí turisty od Skalního mlýna k Punkevním jeskyním a *lanovka* vedoucí od Punkevních jeskyní na horní můstek propasti Macocha.

Regionální význam z hlediska sportovně-rekreační infrastruktury má nedávno rozšiřovaný a rekonstruovaný *aquapark* v Blansku, jenž se od doby po svém znovu otevření v roce 2006 stal hojně navštěvovaným místem s poměrně věrnou a stálou skupinou návštěvníků. V sezóně 2010 ho 59% návštěvníků využilo více než třikrát a 84% dotázaných plánovalo svou návštěvu zopakovat.⁷⁶ Vybudoval si tak poměrně stálou pozici jako cíl jednodenního turisticko-rekreačního pobytu. Sportovně-rekreační infrastrukturu v Blansku doplňuje také nově rekonstruovaný *krytý zimní stadion*.

Na severu vytyčeného území – na Boskovicku zajišťuje tento typ aktivit velmi dobře vybavený a taktéž v nedávné době zrekonstruovaný venkovní i vnitřní *aquapark* v Boskovicích a otevřený zimní stadion.

Nový a komplexní přístup k zajištění sportovní infrastruktury představuje rekreační středisko Baldovec. Nachází se na území Moravského krasu a je obklopeno hlubokými lesy a unikátní chráněnou přírodou. Centrum zajišťuje ubytování v kategoriích od turistických chat až po luxusní apartmány, součástí je také wellness centrum s netradičním prostředím umělého jeskynního systému. Areál poskytuje široké sportovní zázemí zahrnující vše od horolezeckých stěn, přes paintball, až po multifunkční hřiště a venkovní bazén. Hlavní potenciál tohoto areálu se skrývá v možnosti kombinace adrenalinového sportovního vyžití s výhodnou lokalizací uprostřed CHKO. Je to jeden ze způsobů jak dnešní mladou generaci učít přírodním procesům a environmentálnímu chování novým atraktivním způsobem.

⁷³ Blíže viz. <http://www.klubturistu.cz/vyhledavac-znaceny-tras>

⁷⁴ Na území Moravského krasu vede z Brna přes Adamov, Blansko a Ostrov u Macochy až do Sloupu.

⁷⁵ Trasa Blansko - Sloup - Ostrov - Rudice - Jedovnice - Ruprechtov - Ježkovice - Opatovice - Dědice – Vyškov.

⁷⁶ Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch. Vyhodnocení etapy léto 2010. Jižní Morava.

5.4 Nabídka – funkční využití území

Tabulka 2: Funkční využití území Geoparku

Dominantní	Významné	Méně významné
<ul style="list-style-type: none">▪ Poznávací turistika▪ Pěší turistika▪ Kulturní turistika▪ Městská turistika▪ Cykloturistika	<ul style="list-style-type: none">▪ Rekreační u vody▪ Pivní turistika▪ Poutní turistika▪ Sportovní turistika – horolezectví▪ Zdravotní turistika – speleoterapie	<ul style="list-style-type: none">▪ Lyžařská turistika▪ Sjezdové lyžování▪ Kongresová turistika▪ Vodní turistika – řeka Svitava▪ Venkovská turistika▪ Agroturistika

Pramen: Atlas cestovního ruchu ČR, vlastní konstrukce.

Terén je optimální pro rozvoj pěší turistiky i cykloturistiky, jsou pro ně vytvářeny i dobré podmínky z hlediska turistické infrastruktury. Vzhledem k lokalizaci Moravského krasu jako jádrové oblasti je jižní část území nejvíce využívána pro poznávání přírody. Z hlediska funkčního využití je pak severní polovina území ideální pro kulturní turistiku pro velký počet zřícenin, hradů, zámků a specifických kulturních zařízení, jakým je například Westernové městečko. Městskou turistiku je realizována především ve městě Boskovice díky velké koncentraci historických židovských památek. Málo významná je v dané oblasti lyžařská turistika i sjezdové lyžování, stejně jako zde nejsou příznivé podmínky pro rozvoj vodní turistiky. Rekreační u vody má spíše lokální význam.

Území Geoparku však zahrnuje také atraktivity umožňující rozvoj specifických forem cestovního ruchu. Jedná se například o pivní turistiku, což je fenomén spojený s pivovarem Černá Hora, nebo netradiční formu zdravotní turistiky. Jeskyně Moravského krasu poskytují ideální podmínky pro tzv. speleoterapii.⁷⁷ Výskyt tří významných poutních⁷⁸ míst dělá z území oblast ideální pro rozvoj poutní turistiky. Výskyt mnoha skalních útvarů dělá z Moravského krasu ideální oblast pro horolezectví, v současnosti se zde vyskytují tři desítky povolených horolezeckých míst.

Slabou stránku funkčního využití oblasti představuje téměř nulové uplatnění venkovské turistiky a agroturistiky a to i přes to, že má v této oblasti velký potenciál. Z hlediska udržitelného rozvoje je rozvoj této formy cestovního ruchu klíčový.

5.5 Poptávka

Analýza poptávky je u uměle ohraničené oblasti problematická. Především o celkovém počtu návštěvníků neexistují přesné údaje, můžeme je pouze odvodit zprůměrovaně od návštěvnosti nejvýznamnějších atraktivit oblasti.

Do Punkevních jeskyní, které patří k nejnavštěvovanějším podzemním prostorům ve střední Evropě, zavítalo v roce 2010 asi 190 tisíc turistů. Celkem čítá návštěvnost všech pěti veřejnosti zpřístupněných jeskyní v Moravském krasu v roce 2010 přes 311 tisíc návštěvníků. Ve srovnání s rokem předcházejícím je to zhruba o osm procent méně, dá se však předpokládat, že je to částečně způsobeno celosvětovou hospodářskou recesí i špatným počasím v letní sezóně 2010. Mezi zahraničními

⁷⁷ Dětská léčebna v Ostrově u Macochy zajišťující tzv. speleoterapii ve Sloupsko-šošůvských jeskyních.

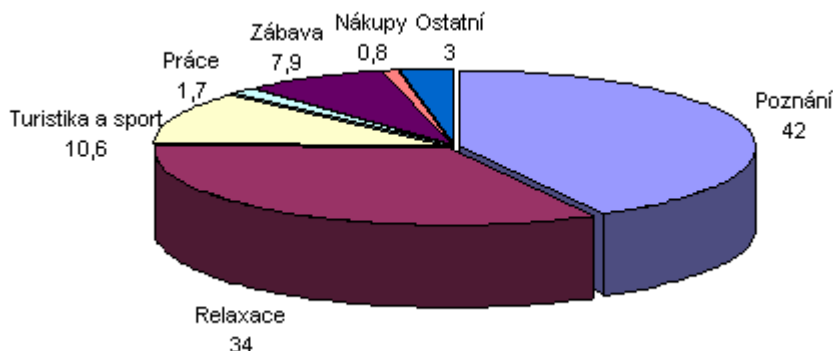
⁷⁸ Vranov u Brna má sice jen lokální a chrám ve Sloupě regionální poutní význam, Křtiny jsou však celostátně významné poutní místo.

návštěvníky, kteří tvoří asi jednu pětinu všech návštěvníků, mají největší zastoupení Poláci – 38 500 osob, Rusové – 11 500 osob, Němci a Slováci mají shodně téměř 6000 osob.⁷⁹

Na NKP zámek Rájec nad Svitavou v roce 2009 zavítalo lehce přes 20 tisíc návštěvníků, zámek v Boskovicích si prohlédlo více než 14 tisíc turistů.⁸⁰

Následující graf znázorňuje hlavní důvod návštěvy, s jakým turisté do dané oblasti cestují.

Graf 4: Převažující důvod návštěvy

Pramen: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch; vlastní výpočty

V důsledku vysoké koncentrace atraktivit vhodných k poznávací turistice navštívilo v sezóně léto 2010 za tímto účelem oblast Blanenska a Boskovicka 42% turistů, o něco méně – 34% přijelo za účelem relaxace, 10,6% kvůli sportu a turistice.⁸¹ Naopak nízké procento turistů přichází z pracovních důvodů a takřka nikdo za účelem nákupů. Z toho vyplývá fakt, že v oblasti není rozvíjen kongresový cestovní ruch a chybí kapacity pro nákupní příležitosti.

Každý třetí návštěvník, který přijíždí za zábavou, míří do boskovického Western parku. Ten se tak stává hlavním centrem zábavy v oblasti. Vzhledem k tomu, že v námi sledované oblasti se nenalézají žádná regionálně významná vodní plocha nebo jiné místo ve volné přírodě určené primárně k relaxaci, 60% všech návštěvníků vyhledávajících relaxaci směřuje do blanenského aquaparku.⁸²

Podrobně můžeme také specifikovat aktivity, které návštěvníci na území Geoparku provozují nejčastěji. Poznávací turistika je společně s pěší turistikou nejlákavější a nejrozšířenější aktivitou ve vymezené oblasti.

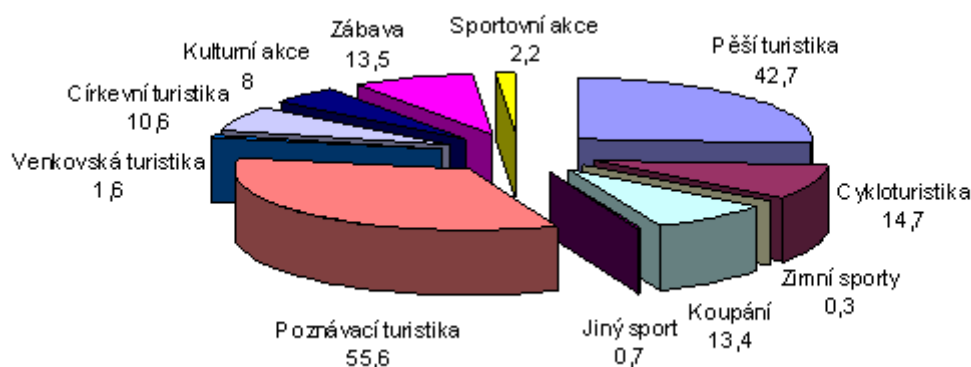
⁷⁹ Interní materiály Správy jeskyní CHKO.

⁸⁰ Základní statistické údaje o kultuře v České republice v roce 2009. Dostupné na http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2009/03/Statistika-2009_1dil_100922.pdf

⁸¹ Pro srovnání i v zimní sezóně převažuje mezi hlavními cíli turistů poznání s 32% nad turistikou s 22% a pouhých 9% turistů přijíždí za účelem zimních sportů. Zdroj: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch. Vyhodnocení etapy zima 2010. Jižní Morava.

⁸² Tento údaj zohledňuje pouze platící turisty. V oblasti se nachází také dvě hlavní neplacená rekreační střediska u vody v Jedovnicích a v obci Suchý. Mají však pouze lokální význam.

Graf 5: Nejlákavější aktivity v oblasti

Pramen: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch; vlastní výpočty

Centrem poznávací turistiky je Skalní mlýn jako startovní bod pro poznávání Moravského krasu a město Boskovice, nabízející široké spektrum kulturně-historických atraktivit. Čtyři z pěti návštěvníků, kteří navštíví TIC Skalní mlýn, přicházejí za poznáním, stejný počet turistů směřuje kvůli poznání do města Boskovice.

Z grafu je jasné, že lyžování a zimní sporty neplní v cestovním ruchu v oblasti významnou roli⁸³, což je dáno polohou regionu a jeho prostorovými aspekty. Právě v jednostranné orientaci cestovního ruchu na aktivity, jež jsou v největší míře realizovány v letní sezóně, spočívá slabá stránka cestovního ruchu v námi sledované oblasti.

Graf také ukazuje, že nízké procento návštěvníků vyhledává oblast Geoparku kvůli cykloturistice a to přesto, že pro tento typ turistiky je v oblasti dostupná hustá a poměrně kvalitní infrastruktura. V rozvoji cykloturistiky prostřednictvím budování širšího a kvalitnějšího zázemí a její propagace se skrývá potenciál pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu na území Geoparku. Stejná situace panuje v případě venkovské turistiky. Přestože venkovská povaha území a snaha o život v harmonii s přírodou a udržení místních tradic poskytují ideální podmínky pro rozvoj tohoto nového environmentálně příznivého cestovního ruchu, na území dosud není vybudována téměř žádná infrastruktura ani kapacity pro jeho uplatnění.

Budování kapacit, rozvíjení a propagace venkovské turistiky, agroturistiky a další nových typů turistiky se zaměřením na udržitelný rozvoj území i cestovního ruchu se tak stávají hlavní výzvou pro aktivitu Geoparku na svém území.

Hlavním dopravním prostředkem v celé námi vymezené oblasti je automobil, který využívá 70 – 90% všech turistů, což je vzhledem k unikátní a chráněné povaze území poměrně vysoké číslo. Více než čtvrtina turistů mířících do blanenského aquaparku a každý pátý návštěvník Boskovic však cestuje vlakem, což dokazuje výhodnou polohu i intenzitu vlakového spojení na území navrhovaného Geoparku. O nízké intenzitě využití cyklostezek a cyklotras svědčí to, že k propasti Macocha dojede na kole pouze 16% turistů, k Býčí skále přesto o něco více (22%). Podobně hustá síť pro cyklisty existuje také v okolí Boskovic, využívají jí ale jen 4% návštěvníků.⁸⁴

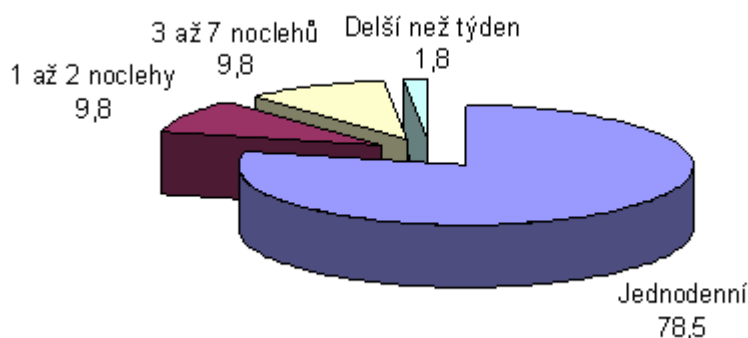
⁸³ Údaj je však zkreslený tím, že se jedná převážně o návštěvníky v letní sezóně. V zimní sezóně přijíždí kvůli zimním sportům do oblasti 10,5% návštěvníků.

⁸⁴ Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch. Vyhodnocení etapy léto 2010. Jižní Morava.

Geopark by se tedy měl snažit zejména o snížení využívání motorové dopravy návštěvníky na jeho území a podporovat intenzivnější využití pěší turistiky a cykloturistiky. Cílem by také mělo být propojení dvou zatím v podstatě samostatně fungujících cyklistických sítí, což by usnadnilo návštěvníkům-cyklistům Moravského krasu přístup k dalším atraktivitám oblasti.

V souvislosti s délkou pobytu se objevuje další slabá stránka zvolené oblasti z hlediska rozvoje cestovního ruchu. Turisté upřednostňují jednodenní návštěvy, nevyužívají ubytovacích kapacit.

Graf 6: Délka pobytu

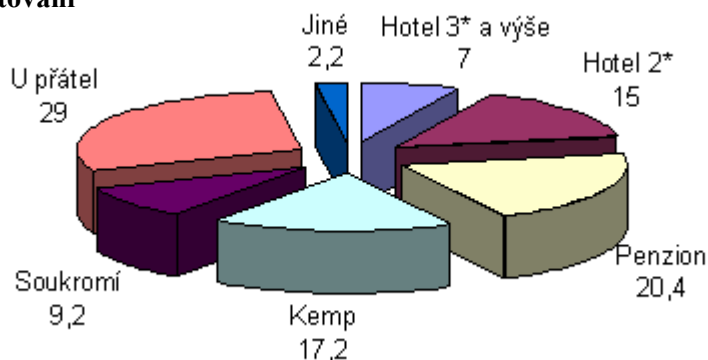

Pramen: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch; vlastní výpočty

V průměru 80% turistů přicestovalo v minulém roce na jednodenní výlet bez přenocování. Necelých 10% turistů přijíždějících do oblasti vyhledává ubytování na jednu nebo dvě noci, více (18%) je jich pouze mezi návštěvníky jeskyní a Westernového městečka. Na ještě delší, 3-7 denní dovolenou jezdí v oblasti pouze 10% turistů, což je poměrně malé procento v porovnání s průměrem za celý region Jižní Morava (25%).⁸⁵

Následující graf zachycuje strukturu poptávky po jednotlivých typech ubytování v letních měsících.

Graf 7: Způsob ubytování

Pramen: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch; vlastní výpočty

Z dvaceti procent turistů, kteří volí přenocování a využívají přitom místních ubytovacích kapacit, jich téměř 30% zůstává u přátel nebo známých, 22% volí ubytování v hotelu (jedna třetina z nich v hotelu tří-hvězdičkové kategorie nebo vyšší), 20% upřednostňuje penzion, necelých 18% kempy a jen 10% ubytování v soukromí.

⁸⁵ Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch. Vyhodnocení etapy léto 2010. Jižní Morava.

Zahraniční turisté tvoří 20% všech návštěvníků oblasti. Ze všech turistů, kteří využijí nabízených ubytovacích kapacit, je však pouze 17,5% ze zahraničí. Návštěvníci, kteří se rozhodnou přenocovat, zde stráví v přepočtu 2,2 noci^{86, 87}.

Ubytovací kapacity, které jsou na území návštěvníkům k dispozici, zůstávají přibližně ze tří čtvrtin nevyužity. V roce 2009 byla v okrese Blansko celková kapacita lůžek využita ze 23%. Při bližším pohledu na situaci v nejvýznamnějších střediscích oblasti byla lůžková kapacita v roce 2009 nejlépe využita v obci Jedovnice (32%) a Suchý (25%) a nejhůře ve Sloupě (18,5%). Blansko a Boskovice jsou z hlediska využití dostupných ubytovacích kapacit v porovnání s celkovou situací v okrese průměrné (22%).⁸⁸

Tato situace přibližně odpovídá situaci v Jihomoravském kraji, kde je průměrný počet přenocování vyčíslen na 2,2 noci a využití lůžkových kapacit se pochybuje lehce přes 23%. Ve srovnání s celostátním průměrem⁸⁹ je však délka pobytu, resp. počet přenocování i využití ubytovacích kapacit podprůměrná.⁹⁰

5.6 SWOT analýza

Vzhledem k tomu, že předcházející jednotlivé analýzy nejsou vyčerpávající z hlediska rozsahu dané problematiky, uzavírá kapitolu analýzy současné situace vymezeného území z hlediska cestovního ruchu podrobná SWOT analýza. Informace z dílčích analýz rozšiřuje o fakta získaná rešerší dalších zdrojů a představuje tak komplexní zhodnocení stávající situace.

Byla vypracována na základě studia informačních a analytických materiálů, jež jsou o daném území dostupné a jsou uvedeny v použité literatuře. Jedná se především o Atlas cestovního ruchu České republiky, výstupní zprávy výzkumu cestovního ruchu, jež jsou od roku 2010 dvakrát do roka vypracovány na základě zadání České centrály cestovního ruchu Czechtourism nebo výroční zprávy organizací činných v cestovním ruchu. Mnoho informací jsem našla také na internetových stránkách měst, organizací, MAS a TIC, které se v oblasti nacházejí.

Tabulka 3: SWOT analýza⁹¹

Prostorové aspekty oblasti	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ atraktivní území s dobrými předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu ▪ výborná dopravní silniční dostupnost (státní silnice Brno-Svitavy) ▪ výborná dopravní železniční dostupnost (trať Brno-česká Třebová) ▪ dobré železniční spojení napříč oblastí ▪ blízkost Brna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nedostatečná síť autobusových linek ▪ územím neprochází panevropský dopravní koridor ▪ veřejná doprava slouží k dopravní obslužnosti místních obyvatel během pracovních dnů, o víkendech je méně intenzivní v neprospěch turistické dopravní obslužnosti ▪ špatná kvalita místních komunikací

⁸⁶ Češi zůstávají nepatrně déle – 2,3 noci.

⁸⁷ http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=39&expand=1&

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Průměrný počet přenocování 3,1; čisté využití lůžek 32,8%.

⁹⁰ http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=39&expand=1&

⁹¹ Struktura SWOT analýzy byla převzata z: ŠAUER, M. Vybrané problémy marketingu cestovního ruchu (maketa návrhu produktu destinace).

<ul style="list-style-type: none"> ▪ moravský kras jako nejvýznamnější přírodní atraktivita na Moravě 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nerovnoměrná intenzita a rozložení rekreace a cestovního ruchu ▪ stále nedostatečné dopravní spojení železničního a autobusového nádraží v Blansku a Skalního mlýna
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ▪ výstavba rychlostní silnice spojující dvě hlavní centra oblasti Blansko a Boskovice ▪ propojení Moravského krasu s mikroregionem Boskovicko ▪ rekonstrukce silničních sítí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rostoucí intenzita silničního provozu ▪ přetížení nejvýznamnějších turistických lokalit v letních měsících ▪ pokračující rostoucí tendence intenzity automobilové dopravy – velký dopad na CHKO Moravský kras ▪ upřednostňování Moravského krasu před dalšími atraktivitami v oblasti

Primární nabídka – přírodní předpoklady	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ významný přírodní potenciál, kvalitní přírodní prostředí v celé oblasti ▪ lokalizace CHKO Moravský kras ▪ výskyt veřejnosti přístupných jeskyní s unikátní krápníkovou výzdobou ▪ světově známá propast Macocha ▪ výskyt vodních ploch vhodných k rekreaci 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oproti území Moravského krasu v ostatních částí přírodní prostředí s menším potenciálem ▪ nevyskytují se zde přirozené přírodní plochy – jezera ▪ špatná kvalita vodních ploch ▪ území CHKO tvoří pouze jednu čtvrtinu rozlohy geoparku
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ▪ vzdělávání turistů v oblasti udržitelného rozvoje a přírodního prostředí ▪ obnovování a rozšiřování tradice chovu ovcí a koní na nevyužívaných zemědělských plochách ▪ podpora nových forem cestovního ruchu - ekologicky šetrných, jako např. agroturistiky, ekoturistiky apod. ▪ rozšiřování ekologických forem zemědělství ▪ využití principů trvale udržitelného rozvoje pro větší přitažlivost a konkurenceschopnost turistických lokalit ▪ rozvoj pěší turistiky a cykloturistiky i v ostatních oblastech geoparku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přetížení nejvýznamnějších turistických lokalit v letních měsících ▪ převaha tzv. tvrdých forem cestovního ruchu s velkým dopadem na přírodní prostředí ▪ negativní dopad na chráněné rostlinné i živočišné druhy v území ▪ neexistence definovaných limitů únosnosti území

Primární nabídka – kulturně-historické předpoklady	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ silná kulturní tradice v regionu – snaha obyvatel o zachování místních tradic (značka „Regionální produkt“, tradice zpracování železa) ▪ zámky a zachované, veřejnosti zpřístupněné historické stavby ▪ zámky pořádají časté tematické akce ▪ udržování poutních tradic ▪ široké spektrum turistických možností v oblasti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ v oblasti neexistují žádná divadla, žádná muzea nadregionálního významu ▪ v oblasti neexistuje lázeňský cestovní ruch ▪ v oblasti se nevyskytují městské památkové rezervace ▪ místní aktivity jsou nedostatečně zmapovány, neexistuje žádný komplexní informační systém o turistických možnostech v oblasti

<ul style="list-style-type: none"> ▪ velký počet úzce orientovaných muzeí regionálního významu 	
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ▪ vzdělávání turistů v oblasti udržitelného rozvoje a místní kultury ▪ rozvoj kongresové turistiky ▪ zařazení vybraných lokalit na seznam UNESCO ▪ podpora místních produktů, vstup dalších podnikatelských subjektů do již existující sítě produktů se značkou "Moravský kras-regionální produkt" ▪ zpřístupnění dalších historických a kulturních objektů ▪ podpora sportovních událostí v oblasti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nedostatek finančních prostředků na rekonstrukce a údržbu historických budov ▪ pokles zájmu obyvatel na zachování místních tradic ▪ chátrání historicky hodnotných budov ▪ špatná koordinace turistických možností mezi aktéry cestovního ruchu napříč územím geoparku

Turistická dopravní a doprovodná infrastruktura	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozvinutá síť značených tras pro pěší turistiku ▪ hustá síť cyklotras a cyklostezek, které na sebe vzájemně navazují a umožňují snadný přístup ke všem turistickým atraktivitám vymezené oblasti ▪ základní technická, dopravní a turistická infrastruktura ▪ široké spektrum naučných stezek 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ neatraktivních oblast a nevyhovující infrastruktura pro zimní sporty ▪ nedostatečná nabídka turistických a kulturních aktivit v zimním období ▪ přetížení hlavních atraktivit cestovního ruchu (Punkevní jeskyně a propast Macocha) ▪ zhoršená dopravní dostupnost přírodních atraktivit v Moravském krasu ▪ v oblasti chybí velké obchodní centrum ▪ oblast neuspokojuje poptávku po lázeňském cestovním ruchu, malý počet hotelů poskytujících wellness pobyty
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ▪ využití turistického potenciálu méně známých či méně vytižených lokalit ▪ vybudování zázemí (informační, hygienické, dopravní – parkoviště) v zajímavých lokalitách a u méně známých turistických atrakcí ▪ intenzivnějším propojením jednotlivých částí geoparku prostřednictvím cyklotras rozšířit nabídku cestovního ruchu v oblasti a její využití (jih – přírodní bohatství, sever – kulturní bohatství) ▪ rozvoj naučných cyklostezek v zajímavých lokalitách 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nedostatek finančních prostředků na údržbu komunikací a výstavbu dalších cyklotras a cyklostezek ▪ nekvalitní napojení rekreačních oblastí na vnější dopravní síť ▪ zahlcení turistických oblastí individuální automobilovou dopravou ▪ odliv návštěvníků v důsledku nízké kvality poskytovaných služeb

Sekundární nabídka cestovního ruchu	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ velký potenciál ubytovací základny v oblasti ▪ nedávná rekonstrukce několika větších hotelů a jejich modernizace na střediska zajišťující širokou škálu služeb CR ▪ dobrá úroveň gastronomie v celé oblasti, s výjimkami i příznivé ceny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nízké využití kapacit ▪ chybí nadstandardní ubytovací zařízení – na území se nenachází žádný pětihvězdičkový hotel, pouze dva čtyřhvězdičkové ▪ malý počet hotelů zajišťující kongresový cestovní ruch

<ul style="list-style-type: none"> ▪ velké procento tzv. chatařů a chalupářů a rozvoj tohoto typu cestovního ruchu v poslední době 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ převážně jednodenní charakter pobytu turistů způsobuje nízkou poptávku po ubytovacích službách v oblasti a nenutí tak poskytovatele ubytovacích služeb k dalšímu rozvoji ▪ Moravský kras nemá hlavní středisko, které by disponovalo uspokojivými ubytovacími kapacitami a zajišťovalo další služby CR ▪ město Blansko samo o sobě není dostatečně atraktivním střediskem pro nalákání turistů, jeho ubytovací kapacita nevyužita ▪ malá nabídka individuálního ubytování ▪ ubytovací zařízení jsou nedostatečně vybaveny pro doplňkové služby CR – půjčovna kol, atd. ▪ malý počet restaurací v blízkosti největších atraktivit v Moravském krasu, jejich úroveň a kvalita jimi servírovaných jídel neodpovídá cenám
<p>Příležitosti</p>	<p>Hrozby</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ koordinace ubytovacích služeb v rámci geoparku ▪ zavedení certifikace ubytování a gastronomických podniků ▪ podpora rozvoje gastronomických podniků nabízejících místní tradiční kuchyni a využívajících místní produkty ▪ využití programů podpory CR zaměřené na růst kvality ubytovacích služeb ▪ zvýšení úrovně ubytovacích služeb ▪ rozvoj doplňkových služeb CR v ubytovacích zařízeních ▪ podpora rozvoje ubytování v soukromí, zejména v lokalitách CHKO, neboť mají pouze nepatrný dopad na životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nestabilní postavení soukromníků a malých podnikatelů v CR ▪ převažující nízká úroveň poskytovaných služeb v oblasti ubytování ▪ zhoršení využití ubytovacích kapacit způsobující problémy podnikatelské sféry v ubytovacích službách

Vybrané socio-ekonomické předpoklady	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ v oblasti služeb cestovního ruchu vysoký potenciál pro rozvoj podnikatelských aktivit ▪ vzájemná propojenost a spolupráce obcí ▪ velké zapojení místních komunit, místních akčních skupin a dalších dobrovolných organizací ▪ nízká kriminalita ▪ dobré znalosti místních obyvatel o místním prostředí ▪ zejména na venkově silné sepejetí s regionem a úcta k chráněnému území ▪ snaha o udržení tradic 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ střet zájmů rozvoje cestovního ruchu, ochrany přírody a krajiny a místních obyvatel ▪ bariéry pro podnikání a hospodářský rozvoj vznikající na základě vysoké ochrany přírody (vyšší finanční náročnost pro podniky při dodržování ochrany životního prostředí) ▪ zvyšující se hustota provozu na komunikacích procházejících obcemi ▪ dvě hlavní střediska geoparku – Blansko a Boskovice – nemají tradici CR, nízké procento obyvatel zaměstnáno v CR ▪ velký počet malých, hůře vybavených obcí, pouze dvě větší střediska
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozvoj bytové výstavby, přilákání mladé populace, nové nápady do služeb a propagace CR v oblasti ▪ podpora malého a středního podnikání 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odliv ekonomicky aktivních obyvatel z venkova do větších středisek ▪ nízká konkurenceschopnost některých méně atraktivních lokalit v oblasti

<ul style="list-style-type: none"> ▪ lepší zapojení obyvatel do života a rozvoje obcí ▪ využití stávajícího vnitřního pracovního potenciálu spojeného s podporou MSP spojenou s tvorbou nových pracovních míst 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nízká dynamika rozvoje podnikatelských aktivit ▪ nedostatek finančních prostředků pro údržbu dopravních komunikací, výstavbu a rekonstrukci inženýrských sítí, pro zkvalitňování občanské vybavenosti
--	--

Turistické informace a organizační struktura	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ existence místní akčních skupin na podporu trvale udržitelného rozvoje (MAS Boskovicko, MAS Moravský kras) ▪ dobře fungující centrální informační a rezervační systém Moravské krasu ▪ propracované internetové stránky hlavních středisek regionu ▪ snadno dostupné informace o všech hlavních atraktivitách oblasti ▪ velké množství informačních portálů s podrobnými informacemi o místních atraktivitách, možnostech rekreace, ubytování i stravování v několika jazykových mutacích ▪ velká angažovanost místní komunity, spolků a dalších dobrovolných sdružení, vytváření mikroregionů na podporu rozvoje CR ▪ poměrně efektivní komunikace a spolupráce mezi jednotlivých aktéry CR v oblasti ▪ území geoparku pokrývá nejdůležitější část turistické oblasti č.31, oblast je prezentovaná na oficiálních informačních webových portálech ▪ využívání nástrojů regionální politiky při rozvoji CR 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nedostatečně využitý potenciál cestovního ruchu z důvodů chybějících finančních prostředků a špatné koordinace ▪ chybí informační a rezervační systém zprostředkující komplexní informace z území ▪ propagace Moravského krasu na úkor ostatních atraktivit oblasti ▪ nízká propagace přírodních a kulturně-historických atraktivit na webových portálech služeb CR (s výjimkou Moravského krasu) ▪ horší umístění TIC ve střediscích (s výjimkou Skalního mlýna) ▪ přetíženost TIC Skalní mlýn ▪ nedostatek tištěných propagačních materiálů a jejich neefektivní distribuce ▪ nedostatečné fungování nebo neexistence TIC v menších obcích s turistickými atraktivitami
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> ▪ vytvoření instituce nebo funkčního systému zastřešujícího aktivity v CR a založení na vzájemné spolupráci obcí, soukromé i státní sféry, zájmových a profesních organizací ▪ podpora místních drobných podnikatelů a malých firem při rozvoji CR s důrazem na zachování místních tradic a technologií výroby ▪ intenzivnější využívání nástrojů regionální politiky při rozvoji CR v oblasti ▪ rozvoj činností podporujících alternativní příjmy na venkově s využitím místních surovin 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ TIC geoparku zprostředkující a informace o CR nebude schopno poskytnout vyvážené a dostatečné informace z celého území geoparku ▪ nejednotnost informací, které poskytují jednotlivé TIC v oblasti ▪ pomalu se rozvíjející adekvátní organizační, řídicí a informační infrastruktura pro cestovní ruch v geoparku ▪ nedostatek finančních prostředků z rozpočtů vyšších ÚSC ▪ pokles místních podnikatelů, kteří zprostředkovávají a udržují místní zvyky nebo specifické technologie výroby

Turistická poptávka	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Moravský kras láká do oblasti velký počet českých i zahraničních návštěvníků 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ převažují jednodenní výlety nad vícedenními pobyty

<ul style="list-style-type: none"> ▪ vůle návštěvníků doporučit návštěvu oblasti svým známým ▪ zahraniční návštěvníci směřující na vícedenní poznávací zájezdy na jižní Moravu téměř vždy směřují i do Moravského krasu ▪ atraktivita regionu se nezaměřují pouze na jednu věkovou skupinu ▪ nadšení zahraničních turistů „konzumovat“ co nejvíce nových zážitků a informací 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jednostranně orientovaní turisté – zaměření na přírodní poznávací turistiku ▪ téměř žádná nákupní turistika, zimní sportovní turistika nebo kongresová turistika ▪ atraktivita kulturní a historické jsou v rámci poznávacích zájezdů méně propagované a méně poutavé, než atraktivita přírodní ▪ velké procento turistů, kteří míří do Jihomoravského kraje a navštíví Moravský kras a okolí, zde nevyužije ubytovacích možností, ale směřuje do Brna ▪ nízká úroveň sekundární turistické nabídky v blízkosti nejvýznamnějších atraktivit ▪ stále ještě nedostatečná jazyková vybavenost průvodců v přírodních i kulturních atraktivitách
<p>Příležitosti</p>	<p>Hrozby</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ využití potenciálu dosud nevyužitých turistických atraktivit a kapacit ▪ prezentace oblasti pod hlavičkou Geoparku jako jednoho celistvého území nabízejícího široké spektrum vzájemně se doplňujících činností a atraktivit CR ▪ podpora nových, ekologicky šetrných, forem CR, např. agroturistiky, ekoturistiky apod. ▪ rozptýlení zájmu turistů na méně navštěvovaná místa CHKO zvýšením atraktivnosti nabídky aktivit a služeb a vznikem nových produktů s balíčků CR ▪ propagace pobytu delšího než jeden den ▪ využití velkého množství sportovních možností v přírodě, které region nabízí, k propagaci Geoparku jako místa vhodného ke strávení aktivní dovolené ▪ zvýšení jazykových schopností průvodců CR v přírodních i kulturních atraktivitách a tak kvalitnější a pohodlnější zprostředkování informací zahraničním turistům ▪ TIC schopná naplánovat poznávací, rekreační či sportovní pobyt v geoparku „na míru“ jednotlivcům i skupinám všech věkových kategorií 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ upřednostňování Moravského krasu před dalšími atraktivitami v oblasti ▪ nevyváženost návštěvnosti mezi přírodními a kulturně-historickými atraktivitami ▪ stagnace v oblasti uspokojování stále se zvyšující poptávky po CR a její náročnosti ▪ pokles atraktivita oblasti v důsledku odlivu návštěvníků v důsledku poklesu atraktivita oblasti z důvodu nedostatečně kvalitních služeb CR ▪ zhoršení spokojenosti návštěvníků s úrovní poskytovaných služeb CR

6 Návrh organizačního a finančního zajištění správy geoparku

Pro efektivní a trvale udržitelné fungování geoparku je třeba jasně definovat nejen náplň jeho činnosti, ale také vhodnou právní formu budoucího subjektu, která bude umožňovat perspektivní rozvoj geoparku. Nezbytné je také definovat finanční zdroje, z nichž bude financován celý projekt geoparku od prvotního návrhu až po samotné aktivity již fungujícího geoparku, aby byla zajištěna ekonomická udržitelnost.

6.1 Řídící orgán národního geoparku

Směrnice MŽP č. 6/2007 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark exaktně neurčuje právní formu řídicího orgánu národního geoparku, může se tedy jednat o fyzickou i právnickou osobu. Národní geopark však musí být řízen subjektem, který je zodpovědný za komunikaci s dalšími subjekty v národním geoparku a za vypracování plánu na řízení národního geoparku.⁹²

Problematikou volby vhodné právní formy řídicího subjektu cestovního ruchu se zabývá například Jan Srb. Podle něj je při návrhu modelu destinační společnosti, která bude řídit a koordinovat veškerou činnost geoparku, nutné zvažovat tři faktory – institucionální kontext, zákonné limity volby právní formy a rozsah a povahu aktivit, které by měla instituce vykonávat. V turistických oblastech, jež nejsou zcela administrativně integrovány, hrají velkou roli zejména institucionální faktory, k nimž patří například neefektivní spolupráce ve veřejném i soukromém sektoru, nízké zapojení podnikatelského sektoru působícího v cestovním ruchu do řízení turistické destinace, popř. nízká podpora destinace ze strany centrálních a krajských institucí.⁹³

Zákonné limity v případě rozhodování o formě řídicího subjektu vytvářejí právní normy, které se týkají fungování územně správních orgánů. Patří sem mimo jiné Zákon o obcích (č. 128/2000 Sb.), Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (č. 250/2000 Sb.), Zákon o zadávání veřejných zakázek (č. 199/1994 Sb.), Obchodní zákoník, Občanský zákoník a Zákon o obecně prospěšných společnostech, (č. 248/1995 Sb.). Pro realizaci aktivit, jež bude řídicí subjekt vykonávat, je důležitá úloha a podíl obcí na řízení, kombinace neziskových veřejných aktivit s aktivitami ziskovými a flexibilní zakladatelská struktura umožňující vstup i podnikatelské sféry.

Volba právní formy řídicí společnosti ovlivňuje její organizační strukturu i způsob financování. Realizace projektu geoparku předpokládá účast veřejného sektoru, který bude hrát i v řídicí společnosti klíčovou roli. Proto v úvahu přicházejí pouze ty formy, které může obec zřídit nebo vytvořit nebo se na tomto kroku spolupodílet.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích vymezuje pět právních forem, v jejichž rámci mohou obce spolupracovat navzájem nebo společně s právnickými a fyzickými osobami. Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů doplňuje další dvě formy, které mohou obce zřídit či založit a které připadají v úvahu při volbě právní formy destinační společnosti. Jedná se o:

⁹² Směrnice MŽP č. 6/2007 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark

⁹³ SRB, J. Řízení turistické destinace a trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu, s. 6

- dobrovolný svazek obcí
- akciovou společnost
- společnost s ručením omezeným
- družstvo
- zájmové sdružení právnických osob
- příspěvkovou organizaci
- obecně prospěšnou společnost.⁹⁴

Jan Srb⁹⁵ provedl srovnávací hodnocení uvedených právních forem z hlediska vhodnosti aplikace pro řídicí organizaci cestovního ruchu v turistickém regionu. Pro svou multikriteriální analýzu zvolil následující kritéria:

1. Financování ze strany obcí
2. Financování z veřejných zdrojů a EU
3. Autonomie řízení
4. Zapojení podnikatelského sektoru
5. Možnost realizace neziskových aktivit
6. Možnost realizace komerčních aktivit
7. Náročnost na založení dané právní formy

Každému z kritérií přidal váhu dle důležitosti a jednotlivé právní formy ohodnotil (známkování jako ve škole: 1 – nejlepší, 5 – nejhorší). Jeho analýzu později o dvě právní formy rozšířila a celkově aktualizovala Andrea Holešinská⁹⁶. Výsledky multikriteriální analýzy vhodnosti jednotlivých právních forem řídicího subjektu turistické destinace jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka 4: Hodnocení právních forem subjektu

Kritéria/právní formy	Váhy	DSO	ObSp	D	ZSPO	PO	OPS	OS
Financování ze strany obce	25	3	4	2	2	1	3	5
Financování z veřejných zdrojů	20	1	5	4	2	3	1	1
Autonomie řízení	15	4	3	2	3	3	2	3
Zapojení podnikatelského sektoru	15	5	1	2	3	5	2	3
Realizace neziskových aktivit	10	2	5	1	1	2	2	2
Realizace ziskových aktivit	10	4	1	1	3	4	3	5
Způsob založení	5	1	4	2	2	2	4	2
Celkové hodnocení	100	2,95	3,4	2,2	2,3	3,05	2,15	3,15

Pramen: Holešinská, A. Destinační management aneb jak řídit turistikou destinací

⁹⁴ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích a Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

⁹⁵ SRB, J. Řízení turistické destinace a trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu, COT Business, sVII.

⁹⁶ HOLEŠINSKÁ, A. Destinační management aneb jak řídit turistikou destinací, s. 66

Z tabulky vyplývá, že nejvhodnější právní formou subjektu řídicího turistickou destinaci je obecně prospěšná společnost. Ačkoli není nejčastější formou destinační společnosti⁹⁷, můžeme konstatovat, že vzhledem k poslání, cílům a aktivitám geoparku se v případě řídicího orgánu Geoparku Moravský kras tato právní forma jeví jako nejvhodnější.

Obecně prospěšná společnost umožňuje spolupráci soukromého a veřejného sektoru, což je při plnění poslání a realizaci aktivit Geoparku jeden z klíčových faktorů. Řízení cestovního ruchu na území Geoparku musí být založeno na partnerské spolupráci zejména veřejného a soukromého sektoru, ale i dalších samostatných aktérů. Další výhodou je poměrně velká míra autonomie, která „*posiluje flexibilitu při rozhodování, možnost čerpání prostředků z veřejných zdrojů a celkem vyrovnané možnosti realizace komerčních i nekomerčních aktivit cestovního ruchu.*“⁹⁸

Největší váhu mají dvě kritéria financování – ze strany obce a z veřejných zdrojů. Zejména možnost financování z veřejných zdrojů a z EU hraje v případě geoparku poměrně velkou roli, neboť národní geoparky jsou častým adresátem finanční podpory z evropských zdrojů.

K nevýhodám obecně prospěšné společnosti je relativně složité zřízení a nutnost zápisu do obchodního rejstříku a zejména nemožnost změnit zakladatele včetně nemožnosti jejich dodatečného přistoupení. V případě Geoparku by to mohlo představovat problém, hlavně kvůli počtu zainteresovaných subjektů a aktérů. Je však možné volit variantu uzavření partnerství nebo sloučení s jinou obecně prospěšnou společností, což částečně problém řeší.

Jak uvedla Andrea Holešinská, nejčastější formou destinační společnosti je zájmové sdružení právnických osob. Ve srovnání s obecně prospěšnou společností však umožňuje menší autonomii řízení, horší možnosti zapojení soukromého sektoru a má horší pozici pro získání finančních prostředků z veřejných zdrojů. V případě specifické povahy projektu Geoparku se za těchto podmínek obecně prospěšná společnost jeví jako vhodnější právní forma řídicího subjektu.

Další varianty nejsou vhodné. Dobrovolný svazek obcí ani příspěvková organizace neumožňují zapojení soukromého sektoru, což odporuje výše zmíněným principům, na kterých je vybudován koncept geoparků. Ze stejného důvodu nevyhovuje ani jedna ze dvou zvažovaných forem obchodní společnosti, neboť jejím cílem je realizace ziskových aktivit, na rozdíl od geoparků, které rozvíjí převážně neziskovou činnost. Družstvo na rozdíl od obecně prospěšné společnosti umožňuje bezproblémovou realizaci neziskových i ziskových aktivit a není zde problém s přistoupením dalších zakládajících členů. Má však poměrně omezené možnosti čerpání z veřejných zdrojů a v praxi se v destinačním managementu nevyskytuje. Občanské sdružení, které je v tabulce uvedeno jako poslední, je nevhodné, neboť jeho zakládajícím členem se nemůže stát obec.

Obecně prospěšná společnost je právní formou nevládní a neziskové organizace. Její činnost je upravena v Zákoně č. 231/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Obecně prospěšná společnost (o. p. s.) vzniká dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností. Jejimi zakladateli mohou být jak fyzické tak právnické osoby. Obecně prospěšná společnost může vlastním

⁹⁷ Podle Andrei Holešinské je jí zájmové sdružení právnických osob.

⁹⁸ HOLEŠINSKÁ, A. Destinační management aneb jak řídit turistickou destinaci, s. 65

jménem podnikat pouze v rámci tzv. doplňkové činnosti. Případný zisk musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla obecně prospěšná společnost založena.⁹⁹

Právní forma obecně prospěšné společnosti umožňuje řídicí společnosti vykonávat všechny předpokládané aktivity, jež budou v její kompetenci. Jedná se o propagaci geoparku, plánování, zajištění a koordinaci jeho aktivit, jako je pořádání vzdělávacích a kulturních aktivit, získávání nových partnerů, rozvíjení výzkumné činnosti a udržování národní a nadnárodní spolupráce, včetně vyhledávání zdrojů jejich financování.

Geopark by vedle hlavních, neziskových aktivit mohl rozvíjet také ekonomické aktivity, které by se mohly stát jedním z finančních zdrojů pro financování jeho činnosti. Řídicí organizace jako neziskový subjekt má dostatečně velkou základnu pro zvládnutí komplexních úloh, které musí certifikovaný geopark splňovat, má také možnost žádat o příspěvky a dotace ze státního i evropského rozpočtu, její povaha a struktura se však přímo nehodí pro samostatné jednání na volném trhu.

Ziskovou činnost by tedy výhledově mohl zajistit jiný podnikatelský subjekt, v jehož případě by generování zisku nebylo vázáno dalšími předpisy. Zabýval by se například prodejem turistických produktů, koordinací průvodcovských aktivit nebo zajišťováním a organizací zájezdů. S touto variantou počítala například Zpráva o stavu geoparku Geoloci. „*Hlavní výhodou dvou oddělených subjektů je, že podnikající subjekt není vázán na komplikované a ne právě pružné struktury neziskového subjektu a vytváření zisku není vázáno dalšími předpisy. Aby bylo fungování skutečně efektivní, je zapotřebí, aby každý z obou subjektů měl vlastního zaměstnance, zpočátku třeba i na částečný úvazek, který by zajišťoval potřebné aktivity a plně se soustředil pouze na vykonávanou činnost a řídil se rozhodnutími Správní rady, resp. ředitele.*“¹⁰⁰ Nabízené turistické produkty by vznikaly za spolupráce obou subjektů.

Založení druhé organizace však není pro počáteční fungování Geoparku nezbytně nutné a vzhledem k náročnosti přípravy a realizace projektu je vhodné ho iniciovat až po vzniku a zavedení Geoparku.

6.2 Organizační struktura Geoparku Moravský kras

6.2.1 Zakladatelé a orgány Geoparku Moravský kras

Obecně by jakákoli destinační společnost měla být založena obcemi, neziskovými organizacemi a podnikatelskými subjekty působící v regionu, ale i jednotlivci, jež jsou zainteresovaní na rozvoji geoparku. Zakladatelé se přímo podílejí na řízení a rozhodování ve společnosti prostřednictvím zástupců ve vrcholovém managementu společnosti. Zakládající subjekty jmenují Správní radu, složenou především z místních aktivních občanů a odborníků na jednotlivé oblasti, kterými se bude geopark zabývat. Jako kontrolní orgán funguje dozorčí rada.

V případě Geoparku Moravský kras by zakládající subjekty mohla být jakákoli obce ležící na jeho území, žádoucí je získat ke spolupráci nejvýznamnější střediska oblasti, tedy Město Blansko, Město

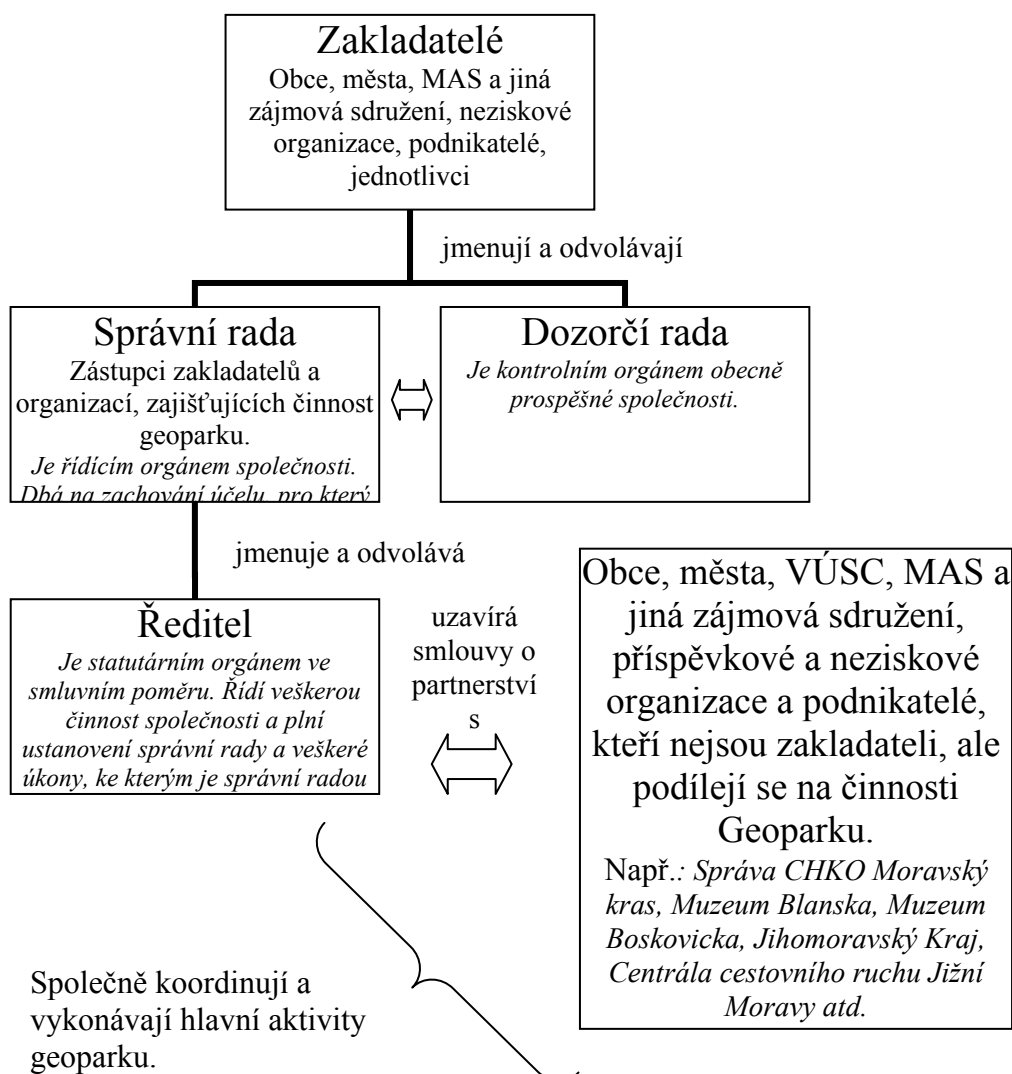
⁹⁹ Zákon č. 231/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁰ GeoLocí 2001-2006, zpráva o stavu geoparku, informace o přípravách vzniku geoparku na území Stříbrska, Konstantinolažeňska a Plánska jako součásti Česko-Bavorského Geoparku.

Boskovice a obce Jedovnice a Sloup, popř. Vilémovice. Jejich zapojení je možné různými způsoby – buď individuálně jako obec či město, nebo prostřednictvím jiné organizace, například zájmového sdružení, které Geopark založí a jíž jsou členem.

Z neziskových organizací v oblasti by byla možná účast například zájmového sdružení Zvelebení Moravského krasu nebo Spolku pro rozvoj venkova Moravský kras. Na území existuje také několik svazků obcí, mimo jiné Svazek obcí Doubravice nad Svitavou, Kuničky, Obora a Újezd u Boskovic, nebo Svazek obcí Česká, Lelekovice, Vranov. Počítá se spolupráci s mikroregiony Boskovicko, Černoohorsko, popř. Rokytnice i s místními akčními skupinami MAS Moravský kras a MAS Boskovicko PLUS. Zakladateli se však mohou stát i místní podnikatelé, odborníci či soukromé osoby.

Schéma 1: Návrh organizační struktury

Pramen: vlastní konstrukce

Nezbytné je zapojení provozovatelů atraktivit Geoparku, v první řadě Správy CHKO Moravský kras a vzdělávacích a vědeckých institucí. Na činnosti Geoparku by se měla podílet také hlavní muzea v oblasti – zejména Muzeum Boskovicko a Muzeum Blansko.

Výše jmenovaní aktéři nemusí být nutně zakládajícími subjekty Geoparku, pro zajištění některých aktivit je dostačující navázání partnerství či jiný způsob jejich zapojení do činnosti Geoparku. Tímto

způsobem lze navázat kontakty nejen s aktéry místními, ale i regionálními a nadregionálními, a získat tak podporu i ze strany státních organizací, VÚSC nebo univerzit. Formou bezpříspěvkového partnerství by se mohla na rozvoji Geoparku podílet například Centrála cestovního ruchu – Jižní Morava nebo Jihomoravský kraj formou podpory, prezentace a propagace na internetových stránkách nebo poskytováním zázemí na veletrzích. Obdobně by mohla navázána spolupráce s neziskovými organizacemi a nadacemi, například s Nadací Partnerství¹⁰¹, která dlouhodobě usiluje o rozvoj cyklistické dopravy a je činná také v oblasti environmentálního a ekologického vzdělávání.

V této struktuře jsou pak zakladatelé iniciátory počáteční myšlenky konceptu Geoparku, formulují jeho cíle, zásady, rozsah činností a aktivit a zároveň jsou potenciálními zdroji pro vnitřní financování organizace. Partnerské subjekty naproti tomu nemusí řídit organizaci Geoparku odvádět žádné vklady ani příspěvky, jsou však nositeli know-how, neboť zprostředkovávají kontakty, jsou konečnými realizátory aktivit Geoparku, producenty konečných produktů v rámci služeb cestovního ruchu na jeho území apod.

Funkci statutárního orgánu plní ředitel obecně prospěšné společnosti Geopark Moravský kras, který zajišťuje její činnost. Ředitele jmenuje a odvolává správní rada a je ve smluvním poměru ke společnosti. Funkce ředitele není slučitelná s členstvím v ostatních orgánech, přesto je oprávněn se jednání těchto orgánů účastnit s poradním hlasem. Funkce ředitele je důležitá, personální obsazení této pozice je kritické zejména v případě, že organizace zaměstnává pouze jednoho člověka. Tento člověk je pak odpovědný za koordinaci veškerých aktivit geoparku jako celku i koordinaci aktivit jednotlivých zainteresovaných institucí a dalších aktérů a jedná se právě o ředitele.

6.2.2 Zajištění činnosti Geoparku Moravský kras

Realizaci činností Geoparku Moravský kras by měli zajišťovat tři až čtyři hlavní subjekty, z nichž každý by měl být garantem určitých aktivit geoparku. Není nutné, aby tyto subjekty byly zakladateli nebo členy správní rady Geoparku, je však vhodné uzavření partnerství mezi těmito subjekty a řídicí organizací Geoparku.

✓ Správa CHKO Moravský kras

Hlavní náplní práce tohoto aktéra při realizaci cílů geoparku by bylo zajištění ochrany přírodního bohatství v nejcennější lokalitě Geoparku – v CHKO Moravský kras. Snaží se o usměrnění hospodářského a rekreačního využití území tak, aby zabránilo v poškozování přírodního bohatství na jeho území. Správa CHKO Moravský kras však rozvíjí velké spektrum dalších aktivit přispívajících k osvětě a vzdělání v oblasti ochrany přírody. Pořádá odborné exkurze, přednášky a semináře, spravuje stávající a plánuje nové naučné stezky, vyhledává nová maloplošně chráněná území. Spolupracuje s místními zainteresovanými skupinami, firmami a dalšími aktéry, udržuje kontakt i na mezinárodní úrovni. Vykonává nemalou ediční a publikační činnost.¹⁰² Svými aktivitami se již teď snaží přispívat k udržitelnému rozvoji cestovního ruchu v dané oblasti. Podpora projektu Geoparku ze strany Správy CHKO Moravský kras je klíčovým faktorem pro jeho úspěšnou realizaci. V rámci aktivit geoparku by jednak rozvíjela stávající aktivity a nově by podporovala rozvoj geoturismu

¹⁰¹ WWW Nadace Partnerství <http://www.nadacepartnerstvi.cz/>

¹⁰² Výroční zpráva Správy CHKO Moravský kras za rok 2008. Dostupné na <http://www.ochranaprirody.cz/wps/wcm/connect/4d4ab500465f0ccdb3a7ffa958acf3df/2008.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=4d4ab500465f0ccdb3a7ffa958acf3df>

a udržitelných forem turismu, vyhledávala by vhodná místa pro geostezky a zajišťovala by školení geoprůvodců.

✓ Muzeum Blansko

Aktivity zajišťující vědeckou a vzdělávací funkci geoparku by si mezi sebe měla rozdělit dvě hlavní muzea vymezeného území. Muzeum v Blansku v současné době vykonává vědeckovýzkumnou, dokumentační, sbírkotvornou i metodickou činnost. Prezentuje sedm stálých expozic zaměřených nejen na Moravský kras, ale i na tradiční odvětví v oblasti, jako je litina či hutnictví, a prezentuje také historii města Blanska a blanenského zámku. Je poměrně aktivní zejména v kulturní a vzdělávací činnosti. V roce 2010 uspořádala 15 přednášek či besed, otevřela 6 nových výstav a uspořádala několik regionálně významných kulturních akcí, například muzejní noc, historický jarmark či Blanenské zámecké dny.¹⁰³ Velkou výhodou Muzea Blansko je jeho lokalizace v hlavním městě dané oblasti a jeho aktivní zapojení do kulturního života v této oblasti.

V rámci činnosti geoparku by Muzeum Blansko mělo hlouběji rozvíjet zejména vlastní vědeckou, výzkumnou a vzdělávací činnost, tematicky zaměřenou nejen na Moravský kras a okolí, ale také na historii oblasti a místní řemesla a zvyky. Především tradice železa a litiny v oblasti je velmi významná i v celorepublikovém kontextu. Také by mělo rozšířit svou publikační a ediční činnost.

✓ Muzeum Boskovicka

Pravděpodobně nejlepší předpoklady pro realizaci aktivit a činností, vyvíjených v zájmu rozvoje udržitelného cestovního ruchu v druhé části Geoparku, která je bohatá zejména na kulturně-historické atraktivity, tedy v Boskovicích a okolí, má muzeum Muzeum Boskovicka. Podobně jako blanenské muzeum, i tato organizace již nyní pořádá a organizuje mnoho tematických akcí, které přispívají ke vzdělávání i zábavě návštěvníků oblasti. Má na starosti stále expozice, v roce 2010 uspořádala 16 výstav, pořádá kulturně vzdělávací akce a vyvíjí výchovnou činnost. Nezaměřuje se jen na historii napojenou na lokalizaci hradu a zámku v Boskovicích, ale také na židovské památky, městskou památkovou zónu. Spolupracuje na společných projektech více subjektů, archeologických výzkumech a jiných odborných výzkumech, v roce 2010 vydalo 8 publikací. Aktivně se zapojuje do propagace města a jeho okolí, vydává propagační materiály a podílí se na vytváření informačních letáků a brožur.¹⁰⁴

Muzeum Boskovicka by jako jeden z hlavních partnerů Geoparku Moravský kras mělo přispívat k udržení, rozvoji a prezentaci místních tradic, vytvářet povědomí obyvatel i návštěvníků o vysokých historických, kulturních i společenských hodnotách na tomto území a propagovat veškeré aktivity Geoparku.

✓ Ostatní sdružení měst, obcí a právnických osob

V Geoparku Český ráj existuje jeden významný aktér, jež zajišťuje součinnost mezi městy, obcemi, spolky a právnickými osobami na svém území. Jedná se o Sdružení Český ráj, které sdružuje města, obce a podnikatelské subjekty oblasti za účelem vytvoření turisticky atraktivní oblasti mezinárodního významu při zachování přírodních a kulturních hodnot a v souladu se zájmy místních obyvatel. V rámci Geoparku rozvíjí Sdružení významnou koordinační činnost. V posledních letech bylo předmětem jeho činnosti především vytvoření turistické nabídky a její efektivní marketingová

¹⁰³ Zpráva o činnosti za rok 2010. Dostupné na <http://www.muzeum-blansko.cz/vystavy-koncerty/zprava-o-cinnosti-za-rok-2010/>

¹⁰⁴ Hodnocení činnosti Muzea Boskovicka 2010. Dostupné na <http://muzeum.boskovice.cz/dokumenty.htm>

podpora. V geoparku Egeria plnilo podobnou roli zejména během příprav projektu občanské sdružení RECEPTT, jenž se zabývá rozvojem partnerství a spolupráce na Tachovsku a environmentální osvětou. Bylo hlavním koordinátorem příprav Česko-Bavorského Geoparku na území Plzeňského kraje.

Na námi vymezeném území taková organizace, která by zaměřením pokrývala celé nebo alespoň většinu území, chybí. Zájmová sdružení, která směřují svou činnost do oblasti cestovního ruchu, sice v dané oblasti existují, mají ovšem jen omezený rozsah působení. Jedná se o tři v oblasti neaktivnější zájmové subjekty – jeden mikroregion a dvě místní akční skupiny. 26 obcí na území Moravského krasu sdružuje Spolek pro rozvoj venkova Moravský kras¹⁰⁵, jehož cílem je především podpora cestovního ruchu, zkvalitnění silniční sítě a péče o životní prostředí. Podobné funkce plní na Boskovicku i v Moravském krasu občanská sdružení MAS Moravský kras¹⁰⁶ a MAS Boskovicko PLUS¹⁰⁷. Nevýhodou všech tří je jejich omezení z hlediska územní působnosti. Nabízí se několik řešení. Buď vybrat jednu z organizací a rozšířit rozsah jejího působení i na zbytek území. Vzhledem ke specifické náplni činností a při snaze o zachování i původních záměrů, se kterými konkrétní sdružení vzniklo, by mohlo být rozšíření územní i funkční problematické a neefektivní.

Další možností je zapojení obou místních akčních skupin s tím, že každá by pokrývala jen svoje stávající území a pouze by rozšířila svou činnost o nové aktivity. Problémem je, že některé obce z vymezeného území, včetně města Blanska a všech obcí z okresu Vyškov a Brno-venkov, by tak nebyly zahrnuty.

Řešením by tedy mohlo být založení zájmového Sdružení Moravský kras a Boskovicko, které by sdružilo města, obce a právnické osoby z celého území geoparku a plnilo funkci destinační agentury Geoparku, bylo by tedy zodpovědné hlavně za marketingovou činnost a tvorbu integrovaných produktů cestovního ruchu¹⁰⁸. Jeho činnost by mohlo výhledově doplnit Centrální turistické informační centrum Geoparku.

6.3 Zdroje financování

Výhodou Geoparku Moravský kras o.p.s. by bylo vícezdrojové financování. Tak by mohl využívat většího přílivu finančních prostředků k financování širokého spektra projektů a aktivit.

Koncept způsobu financování aktivit geoparku předložilo občanské sdružení Receptt v Záměru rozvoje geoparku GeoLocí. Koncept počítá s vytvořením základního jmění geoparku z počátečních vkladů zakladatelů, které budou sloužit k předfinancování projektů a pořízení dlouhodobých investic. Geopark by také měl vytvářet z ročních příspěvků fond rozvoje, který částečně pokryje projekty, provoz a zkvalitňování služeb v rámci geoparku. Vlastní příjmy poputují do provozního fondu, který slouží k financování běžného provozu. Geopark by měl vytvářet také rezervní fond. K financování konkrétních projektů pak slouží přijaté dotace, granty a účelové dary od EU, ČR, Jihomoravského kraje, obcí, nadací atd.¹⁰⁹

¹⁰⁵ <http://www.spolekmoravskykras.cz/>

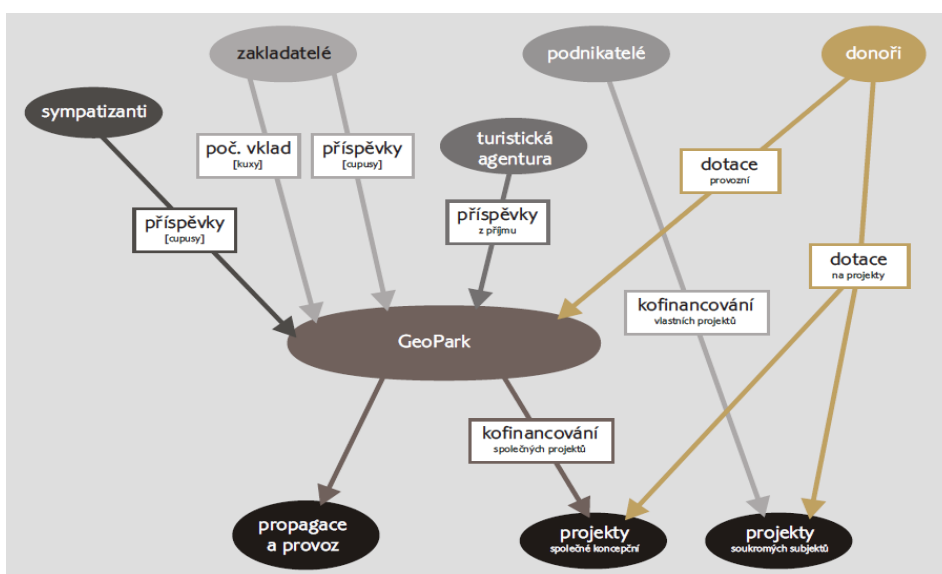
¹⁰⁶ <http://www.mas-moravsky-kras.cz/>

¹⁰⁷ <http://www.masboskovickoplus.cz/indexx.htm>

¹⁰⁸ Tímto způsobem funguje v rámci Geoparku Český ráj Sdružení Český ráj, které plní funkci destinační agentury.

¹⁰⁹ Záměr rozvoje geoparku GeoLocí.

Schéma 2: Schéma financování geoparku

Pramen: Záměr rozvoje geoparku GeoLocí

Velký prostor pro financování činnosti geoparku a jím vyvíjených aktivit slibují zejména sekundární zdroje financování, zejména granty a dotace z EU.¹¹⁰ V programovém období 2007-2013 by pro geopark přicházely v úvahu následující dotační tituly¹¹¹:

- ✓ OP Životní prostředí; zejména prioritní osa 6 – Zlepšování stavu přírody a krajiny a prioritní osa 7 – Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu
- ✓ OP Mezuregionální spolupráce; priorita 1 – Inovace a znalostní ekonomika a částečně i priorita 2 – Životní prostředí a ochrana před riziky
- ✓ ROP II Jihovýchod
- ✓ Cíl Evropská územní spolupráce Rakousko - Česká republika 2007—2013
- ✓ Program přeshraniční spolupráce Slovenská republika - Česká republika 2007—2013

Z komunitárních programů¹¹², ze kterých by bylo možné získat finanční prostředky na činnost geoparku, můžeme jmenovat program LIFE+, který je úzce zaměřen na životní prostředí. Geopark by také mohl zažádat o grant v rámci 7. výzvy pro předkládání projektů z revolvingového fondu MŽP¹¹³. Grant slouží financování projektů na podporu udržitelného rozvoje. V úvahu připadá prioritní oblast II – Budování terénního on-line informačního a navigačního systému pro podporu ochrany přírody a udržitelného rozvoje s dopadem na širokou veřejnost, a prioritní oblast IV – Osvětové a vzdělávací akce k problematice životního prostředí a udržitelného rozvoje s bezprostředním dopadem na širokou veřejnost.

Po roce 2013 ale nebude ČR moci dále čerpat prostředky ze strukturálních fondů EU, proto bude nutné se zabývat otázkou, jak tyto zdroje nahradit, a hledat alternativní zdroje financování.

¹¹⁰ Například Nominační dokument francouzského Chablais Geopark uvádí, že více než 42% financí vydaných na aktivity geoparku pokryly granty a dotace z EU. Aspiring Chablais Geopark. Application dossier for nomination as European Geoparks Network and UNESCO Global Geoparks Network, s. 4

¹¹¹ Dostupné na <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>

¹¹² Dostupné na <http://www.euractiv.cz/komunitarni-programy>

¹¹³ Znění výzvy dostupné na [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/7_vyzva_revolvingovy_fond/\\$FILE/OFEU-Zneni_sedme_vyzvy_UR_RF_MZP-29102010.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/7_vyzva_revolvingovy_fond/$FILE/OFEU-Zneni_sedme_vyzvy_UR_RF_MZP-29102010.pdf)

7 Návrh informačních, interpretačních a výzkumných aktivit a environmentální osvěty

✓ Webové stránky Geoparku Moravský kras

Internetové stránky Geoparku Moravský kras jsou hlavním prezentačním, informačním a propagačním nástrojem geoparku. Zprostředkovávají nejen základní informace o geoparku, jeho funkcích a poslání. Podrobně a kompletně informují o oblasti – o jejích přírodních a kulturních atraktivitách, sportovních možnostech, pořádaných událostech, vzdělávacích akcích a seminářích. Ke stažení je zde atlas atraktivit geoparku, podrobná mapa cyklostezek a cyklotras. Obsahují přímé odkazy na internetové stránky všech TIC, měst a příslušných organizací v oblasti. Poskytují informace o ubytovacích a stravovacích možnostech na území geoparku.

Odkazují na internetové stránky ostatních geoparků, místních akčních skupin a zahrnutých mikroregionů. Obsahují tipy na dovolenou v geoparku, informují o možnostech balíčků cestovního ruchu. Na něj přímo navazuje centrální informační a rezervační systém geoparku.

✓ Informační a rezervační systém

Klíčovým nástrojem realizace komplexního cestovního ruchu na celém území Geoparku Moravský kras je vytvoření centrálního informačního a rezervačního systému geoparku. Jeho prostřednictvím si mohou návštěvníci ověřit otevírací dobu všech atraktivit, zjistit, jaké jsou k dispozici okruhy, jako dlouho prohlídka trvá, kolik stojí, jaké jsou nabízené slevy, zda je prohlídka s průvodcem a v jakých jazycích. Prostřednictvím jednoduchého systému si mohou naplánovat a následně zaplatit či rezervovat konkrétní termíny v jednotlivých atraktivitách. Tento systém vyžaduje propojení rezervačních systémů všech atraktivit. U atraktivit, které tento systém nemají, je vhodné jeho zřízení.

Stejným způsobem umožňuje informační a rezervační systém také naplánování a rezervaci ubytování v ubytovacích zařízeních na území geoparku. Součástí informačního a rezervačního systému je interaktivní mapa, která návštěvníky navede na nejbližší ubytovací možnosti v oblasti navštívených přírodních či kulturně-historických atraktivit a naopak.

✓ Certifikace služeb a produktů geoparku

Jedním ze zajímavých přínosů geoparku by se mohla stát certifikace služeb a produktů na území geoparku. Certifikace služeb a produktů udržitelného cestovního ruchu patří ke způsobům, jak motivovat podniky služeb cestovního ruchu, aby se snažily dodržovat zásady udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Poskytuje totiž podnikatelským subjektům příležitost odlišit se od konkurence. Neboť s rozvojem a rostoucí propagací udržitelného turismu je to právě zákazník, který stále častěji vyžaduje garanci odpovědného chování firem. Na specifickém trhu cestovního ruchu jsou tedy upřednostňovány ty služby, jež se mohou prokázat příslušnou garancí, značkou nebo certifikátem.

V případě geoparku by se jednalo zejména o certifikaci v oblasti ubytovacích a gastronomických služeb (zaměřenou například na nabídku bioproduktů a lokálních produktů).

Existuje poměrně velké množství certifikátů, některé jsou státní, jiné soukromé, nejdůvěryhodnější jsou však značky mezinárodně uznávané. Nevýhodou dostupných certifikací je, že kladou důraz

především na environmentální aspekty udržitelnosti, zatímco komplexní přínos služeb (pro všechny tři pilíře udržitelnosti – ekonomický, sociokulturní a environmentální) hodnotí v daleko omezenější míře. Mezi mezinárodní systémy dostupné v České republice patří například systém hodnocení environmentálního managementu podniku podle mezinárodní normy ISO 14001¹¹⁴, program ekoznačení EU¹¹⁵ nebo ECEAT Quality Label^{116, 117}.

Pro potřeby certifikace služeb cestovního ruchu v rámci geoparku je aktuální i plán certifikace na národní úrovni. V současnosti je pod hlavičkou Ministerstva pro místní rozvoj realizována první fáze projektu Národního systému kvality služeb v cestovním ruchu, jehož cílem je ve spolupráci s profesními sdruženími zavést v ČR nový systém standardizace a certifikace kvality poskytovaných služeb v cestovním ruchu. Patří sem tedy i certifikace udržitelných produktů, služeb a destinací cestovního ruchu. Vzniklý systém by měl být plně funkční do konce roku 2015 a měl by komplexním způsobem a pod jednou značkou garantovat kvalitu poskytovaných služeb v celém spektru nabídky cestovního ruchu na celém území České republiky.¹¹⁸

Obrázek 8: Logo regionálního produktu Moravský kras

Pramen:
<http://www.mas-moravsky-kras.cz/znaceni-mp/logo-znacky/>

Jednu z dalších forem certifikace výrobků představuje označení tzv. regionální produkt, který na území Moravského krasu funguje od roku 2007. V současné době nosí označení „Moravský kras regionální produkt“ celkem 27 výrobků. Tato značka znamená, že výrobky prošly přísným procesem certifikace, jsou dostatečně kvalitní, nepoškozují životní prostředí a jsou jedinečné svým vztahem k Moravskému krasu.

Jsou vyrobené tradičními technologiemi, ručně nebo z místních surovin, výjimečně svou vysokou kvalitou, kterou zákazníkovi garantuje jejich skutečný původ v Moravském krasu a okolí. Značku uděluje MAS Moravský kras řemeslným výrobkům, zemědělským a přírodním produktům. Cílem značení je zviditelnit region Moravského krasu a pomoci zdejším výrobcům.

Označení regionálních produktů se snaží o dodržování stejných zásad, které vyznávají geoparky. Zde by tedy byla vzájemná podpora a spolupráce mezi geoparkem a regionálními produkty velmi přínosná. Značka usnadní orientaci zákazníkům – a to jak turistům, kteří si chtějí odvézt pravý suvenýr z Geoparku Moravský kras, tak místním obyvatelům, kteří chtějí nákupem podpořit především „své“ výrobce. Tento princip podporuje zahrnutí místní komunity do aktivit geoparku.

Se vzrůstajícími požadavky na kvalitu a nevěšdní zážitky se certifikace služeb v oblasti gastronomie v posledních letech těší velkému ohlasu u veřejnosti a je jí velmi snadno přijímána. Její výhodou z pohledu udržitelného cestovního ruchu je její přirozený důraz zejména na socio-kulturní a ekonomický pilíř udržitelnosti. V této oblasti můžeme pozorovat nové iniciativy, přičemž k těm

¹¹⁴ Systém je zaměřen primárně na environmentální aspekty podnikání. Právě tento systém často používají touroperátoři.

¹¹⁵ Systém založený na označení tzv. EU Flower, neboli evropská květina je určen zejména pro ubytovací služby. V Evropě dosud není v porovnání s jinými systémy příliš rozšířený, jde však o systém garantovaný státní správou a v ČR jej implementuje Česká informační agentura životního prostředí.

¹¹⁶ ECEAT je soukromá značka, která se od roku 1993 zaměřuje na ubytovací služby a zaměřuje se na všechny aspekty udržitelnosti. Je vhodná i pro malé ubytovací kapacity. Její výhodou je propracovaný marketing označených podniků.

¹¹⁷ BURIAN, M., PÁSKOVÁ, M. Certifikace služeb udržitelného cestovního ruchu. Ochrana přírody.

¹¹⁸ Viz. <http://www.mmr.cz/Cestovni-ruch/Informace-Udalosti/Narodni-system-kvality-sluzeb>

nejvýraznějším patří tzv. Stezky dědictví, které jsou zaměřeny na podporu regionální gastronomie. Cílem tohoto projektu je zprostředkovat domácím i zahraničním návštěvníkům ty nejlepší zážitky z příslušné regionální gastronomie, tedy to nejlepší z českého gastronomického dědictví. Stezky dědictví zahrnují restaurace, jež mají v nabídce regionální speciality, bez ohledu na to, zda se jedná o jídla lidová, o jídla z měšťanské kuchyně, jídla ovlivněná tradicemi sousedních národů nebo moderní kreace s využitím tradičních surovin.¹¹⁹

Obrázek 9: Označení míst s regionálními specialitami

dedictvi.cz/bannery/

Jednotlivé restaurace přihlášené ke Stezkám dědictví hodnotí expertní komise. Ta je složena z profesionálních kuchařů, restauratérů, hoteliérů, odborníků na správnou výrobní a hygienickou praxi, expertů na cestovní ruch a dalších profesí. Podniky, jenž po všech stránkách kritériím vyhoví, jsou viditelně označeny samolepkou.

Jako další možnost certifikace služeb cestovního ruchu v rámci geoparku se nabízí vytvoření vlastní certifikační značky geoparku. Vlastní certifikací poskytovatelů služeb cestovního ruchu ale i turisticky atraktivních míst na území geoparku by byl vytvořen specifický produkt geoparku, který by informoval návštěvníky o turistické atraktivitě, respektive o službách a produktech, které jsou významné z hlediska naplnění zásad udržitelného cestovního ruchu na území geoparku. Takový postup je však náročný z hlediska vytvoření pravidel, podmínek a zejména odborných komisí z jednotlivých oblastí služeb cestovního ruchu, jež bude jejich dodržování hodnotit a kontrolovat.

Řešením by mohlo být hodnocení kvality služeb z pozice zákazníků využívajících služby cestovního ruchu – samotných turistů. Tento systém hodnocení kvality spotřebiteli je v dnešní době běžný a snadno realizovatelný například při propojení s centrálním rezervačním a informačním systémem, kde by hodnocení ostatních návštěvníků z jejich pohledu přímo poskytovalo informace o úrovni poskytovaných služeb potenciálním návštěvníkům. V souladu se snahou o naplnění zásad udržitelného rozvoje cestovního ruchu ve všech pilířích by turisté nehodnotili pouze kvalitu či cenu poskytovaných služeb ale i další kategorie, jako je nabídka regionálních produktů, životní prostředí v okolí, atd. Tento způsob certifikace by zahrnoval i průvodcovské nebo informační služby. Nejlépe hodnocení poskytovatelé služeb v jednotlivých kategoriích by získávali každoroční ocenění, které by například formou nálepky mohli vystavit na viditelném místě.

Pro služby v rámci geoparku se jako nejvhodnější jeví kombinace obou certifikací – jak odborné, která je zaštiťována na národní nebo nadnárodní úrovni, tak laické – od návštěvníků, která poskytuje informace o bezprostředním zážitku přímých konzumentů konkrétní služby.

✓ Atlas atraktivit, informační tabule, informační materiály

Prvním krokem pro vytvoření komplexního informačního konceptu geoparku je vytvoření *mapy atraktivit Geoparku Moravský kras*, ve které jsou zaznamenány všechny zajímavosti na území geoparku rozdělené tematicky do tří skupin – přírodní, kulturně-historické a ostatní. Mapu atraktivit by měl doplnit *atlas atraktivit Geoparku Moravský kras*, který bude obsahovat rozsáhlé doprovodné informace včetně fotografií k jednotlivým bodům v mapě atraktivit.

¹¹⁹ <http://www.stezky-dedictvi.cz/>

Na mapu a atlas atraktivit navážou *informační tabule Geoparku Moravský kras* s číslem odpovídajícím zařazení v mapě atraktivit a textem ve čtyřech jazycích (česky, anglicky, německy, polsky¹²⁰), umístěné v přírodě v blízkosti geologicky zajímavých lokalit, u přístupových komunikací k nim, v obcích a městech v blízkosti místních kulturně-historických objektů nebo jinak významných staveb. Lokality jsou rovnoměrně rozmístěny po celém území Geoparku, jsou přístupné jak pěším tak cykloturistům. Pro návštěvníky těchto lokalit by měly být zhotoveny také čtyřjazyčné *informační letáky Geoparku Moravský kras*, které bude možné získat v TIC, v muzeích nebo je bude možno stáhnout ve formátu PDF na informačních stránkách Geoparku.

✓ **Geostezky a geoprůvodci**

Geologicky a přírodně zajímavé lokality Moravského krasu jsou propojeny formou naučných a vyhlídkových, vzájemně propojených geologických stezek. Výběr a zpracování významných geotopů a následné sestavení populárně-naučných textů pro informační tabule geostezek probíhá na základě základního geologického výzkumu, který geopark provádí průběžně. Podle jejich trasy, délky a náročnosti by bylo vhodné vymezit několik okruhů pro pěší turisty a cyklisty. Trasu geostezky lemují zastávky s odpočívadly a tabulemi informujícími o zdejší přírodě, zvířené i květeně a zejména pak o místních horninách. Geostezky jsou zakresleny v atlasu atraktivit Geoparku Moravský kras.

Jedním ze specifických produktů geoparku jsou geoprůvodci, které by měl geopark zajistit ve spolupráci s partnery a s provozovateli atraktivit na svém území. Odborný výklad nebo profesionální doprovod na území geoparku by měl být poskytován jak v češtině, tak v cizích jazycích. Minimálně 30% geoprůvodců musí být obyvatelé obcí ležících na území geoparku a Rada národních geoparků stanovuje povinné minimum znalostí, které musí mít každý geoprůvodce.¹²¹ Jednou z možností, jak dále rozvíjet aktivitu geoparku, je rozšířit průvodcovské služby i do oblasti kulturních atraktivit a popřípadě i outdoorových aktivit.

✓ **Akce geoparku**

Geopark se účastní akce Týden Evropských geoparků¹²² a Den Země¹²³. Navíc pořádá další vlastní akce, například *Týden Geoparku Moravský kras*. V rámci těchto akcí budou probíhat geologické exkurze po Geoparku Moravský kras, odborné konference i přednášky pro širokou veřejnost. Geopark může uspořádat mimořádné geologické exkurze s geoprůvodci nebo speleology. Mohou být výjimečně zpřístupněny i veřejnosti běžně nepřístupné prostory. Při příležitosti oslav geoparku je připraven i program pro děti, zahrnující například dílny, díky kterým se mohou zábavným způsobem seznámit s přírodou.

Součástí slavností mohou být také trhy či jarmark, představující regionální produkty nebo tradiční řemesla a činnosti, typické pro region. Oslavy mohou doplnit také koncerty pořádané v netradičních prostorách – například v jeskyních nebo v přírodním amfiteátru v Boskovicích, hudební festival regionálních kapel nebo divadelní festival místních ochotnických spolků.

Na těchto akcích geopark zahajuje nové expozice či výstavy. Akce Týden Geoparku Moravský kras by také mohla být využita k vyhlášení nejlepších poskytovatelů služeb cestovního ruchu v rámci

¹²⁰ Polštinu volíme vzhledem k velkému zastoupení Poláků ve skupině zahraničních turistů.

¹²¹ Kritéria hodnocení území při nominaci na národní geopark, Směrnice MŽP č.6/2007, příloha č. 1

¹²² V roce 2010 proběhl od 22. 5. do 6. 6. 2010

¹²³ Každoročně 22. dubna.

geoparku v jednotlivých kategoriích podle návštěvníků. V průběhu oslav může být vstupné do všech atraktivit – od jeskyní až po muzea a zámky – sníženo nebo může být volné.

✓ **Semináře, přednášky, exkurze**

Geopark podporuje ekologickou výchovu a vzdělávání v rozličných disciplínách nauk o Zemi, podporuje přirozené prostředí a politiku udržitelného rozvoje. Pořádá pravidelné vzdělávací programy, semináře, přednášky i praktické dílny pro školy, laickou i odbornou veřejnost. Zajišťuje také program pro školy v přírodě. Organizuje exkurze se školenými geoprůvodci. Témata ilustrují jednotlivé geologické procesy na planetě Zemi a jsou vhodné jako náměty pro zpestření školní výuky přírodopisu, geografie, geologie nebo ekologie. Neslouží pouze školám základním, ale i školám středním a univerzitám. Geopark pořádá také školení a mezinárodní konference odborníků.

Kromě témat zabývajících se přírodními procesy se zaměřuje i na historii regionu, lidovou architekturu a místní tradice a zvyky. Seznamuje veřejnost s činností geoparku a se zásadami udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Podílí se na environmentálním vzdělávání a přibližuje činnost evropských a světových geoparků UNESCO.

Vzdělávací aktivity jsou pořádány ve spolupráci s Muzeem Blansko, s Muzeem Boskovicka, TIC Skalní mlýn aj.

✓ **Vědecký výzkum a odborné publikace**

Geopark rovněž podporuje vědecký výzkum v různých vědních disciplínách zabývajících se planetou Zemí. Organizuje výzkumnou činnost v oborech, které souvisejí s programy geoparku, a popularizuje jejich výsledky. Spoluprací s univerzitami, vysokými školami, výzkumnými ústavy i jednotlivci se snaží podněcovat dialog mezi geologií a místním obyvatelstvem. Geopark nabízí široké spektrum tematických okruhů pro zpracování ročníkových, bakalářských, diplomových i jiných odborných prací a jejich autory při psaní podporuje.

K činnosti geoparku patří tvorba populárně naučných a vědeckých článků, studií a monografií, tematicky zaměřených na geologické obory, archeologii, historii, kulturu, cestovní ruch, udržitelný rozvoj a ochranu přírody. Důraz na výzkumnou činnost by měl Geopark potvrdit také vytvořením speciálního výboru výzkumu a vědy ve Správní radě.

✓ **Národní a mezinárodní spolupráce**

Hlavním cílem Geoparku Moravský kras v rámci mezinárodní spolupráce by mělo být jeho zapojení do evropské i světové sítě geoparků. Členství v těchto sítích otevírá pro Geopark nejefektivnější možnost spolupráce na nadnárodní rovině. Od roku 2005 je v České republice Ministerstvem pro životní prostředí vytvářena Národní síť geoparků, která slouží jako předstupeň ke členství ve výše uvedených mezinárodních strukturách.

Síť evropských geoparků pomáhá při mezinárodní propagaci a slouží jako fórum pro výměnu zkušeností. Smyslem je zajistit rozvoj území geoparku využíváním geologického dědictví území. Členové sítě využívají společnou propagaci nástrojů, tvoří fórum, kde mohou najít nové partnery pro mezinárodní spolupráci a pro hledání zdrojů financování z programů EU. V síti má každý člen stejné povinnosti. Členství v Evropské síti geoparků zabezpečuje zároveň i místo ve Světové síti geoparků. Pozbytím členství v Evropské síti geoparků veškeré výhody zanikají.

Projekty a aktivity mezinárodní spolupráce zahrnují výměnu zkušeností i pracovníků. Geopark by se měl připojit ke všem společným akcím, například k Evropskému dni Geoparků, a účastní se i oficiálních akcí či akcí většího významu¹²⁴. Geopark v rámci mezinárodních sítí prezentuje dosažené výsledky, sdílí s ostatními členy své zkušenosti s jednotlivými vyvíjenými činnostmi a konzultuje nové možnosti v udržitelném rozvoji cestovního ruchu na svém území. Jednotlivé členské geoparky se od sebe učí navzájem, vytvářejí nová partnerství a společná stanoviska a postoje.

Mezinárodní spolupráce nemusí primárně sloužit jen geoparku, jeho zástupcům a odborníkům. Mezinárodní spolupráce se mohou účastnit i studenti, učitelé nebo zástupci organizací či subjektů v geoparku činných. Prostřednictvím různých výměnných pobytů, stáží, seminářů a konferencí.

Spolupráce geoparku funguje také na národní úrovni. Geopark by se měl aktivně zapojit do sítě národních geoparků, spolupracovat s již existujícími geoparky na území ČR, ale pomáhat také novým oblastem, které aspirují na titul národní geopark.

Geopark nemusí působit pouze v rámci sítí geoparků. Má otevřenou možnost spolupráce s dalšími regiony v ČR, Evropě i ve světě, například s podobným geologickým dědictvím, přírodním bohatstvím nebo společným cílem v udržitelném rozvoji území prostřednictvím cestovního ruchu. Geopark v rámci jím vyvíjených aktivit spolupracuje také s veřejným sektorem, neziskovými organizacemi, spolky, zájmovými sdruženími, podnikateli i soukromými osobami.

¹²⁴ Například UNESCO pořádá od roku 2006 každoročně konferenci o geoparcích, v roce 2008 byl uspořádán první světový veletrh geoparků.

8 Geoturismus

Význam geoturismu je založen na zásadách udržitelného cestovního ruchu. Jeho cílem je zachovat destinaci pro příští generace a rozvíjet ji jen takovým způsobem, který chrání charakter lokality. Je nově pojatým typem šetrné turistiky, orientuje se nejen na přírodu, ale i na kulturu, krajinu, historii, na všechny zvláštnosti daného místa i na místní komunitu.

Geoturismus, který by byl podporován a realizován v rámci Geoparku Moravský kras, by neměl narušovat geografický charakter svého území, ale snažit se zohledňovat a zlepšovat jeho životní prostředí, kulturu, krásu, tradice a kvalitu života místních obyvatel. Geopark samotný ani všichni aktéři zapojení do jeho činnosti destinaci, která je jejich produktem, nezneužívají. Naopak, cílem projektu Geopark Moravský kras je zavést takové limity a způsoby řízení, které zachovají přírodní hodnotu a přitažlivost krajiny, stejně jako tradice, zvyky a místní kulturu.

Geoturisté upřednostňují takové formy cestovního ruchu, které minimalizují znečištění, znehodnocení či jiné poškození krajiny, respektují místní kulturu. Návštěvníci geoparku poznají místní zvyky, mohou se naučit užívat několik slov a frází místního jazyka. Cílem šetrného turismu a tedy i cílem Geoparku, je kvalita, nikoli kvantita prožitku. Kvalita prožitku je klíčovým slovem geoturismu. Úspěšný rozvoj geoturistiky se neměří nárůstem počtu turistů, ale délkou pobytu, následným využitím utracených peněz a kvalitou zážitku návštěvníka. Ten se v destinaci zpravidla zdrží delší dobu, čímž také podporuje místní ekonomiku, dává přednost místním produktům a službám. Příjmy z geoturismu jsou investovány zpět do geoparku a umožňují zlepšení prožitků návštěvníka.

Geoturismus je specifickým typem zážitkové turistiky. Produkty geoturismu, které geopark nabízí, představují velmi efektivní způsob, jak návštěvníkovi umožnit poznat hodnotu regionu a zároveň jej přimět k jeho ochraně. Geoturismus není orientován jen na přírodní prvky, prezentuje také kulturní dědictví a tradice regionu. Turisté vyhledávají obchody, které zdůrazňují charakter lokality.

Všechny prvky geografického charakteru dohromady vytvářejí turistický zážitek, který je bohatší, než souhrn jeho dílčích částí, a lákají návštěvníky s rozdílnými zájmy. Konečným celkovým produktem Geoparku Moravský kras je typ turistiky, která zdůrazňuje zvláštnosti a specifika území, z níž má užitek jak návštěvník, tak místní obyvatelé, kteří jsou jeho součástí a aktivně se zapojují do realizace jeho aktivit. Spokojení návštěvníci se domů vracejí s novými znalostmi, vyprávějí zážitky svým přátelům a příbuzným s tím, že to musí vyzkoušet na vlastní kůži – to znamená pokračující byznys pro destinaci.

8.1 Turistické informační centrum Geoparku Moravský kras

Předpokladem rozvoje geoturismu v Geoparku je otevření turistického informačního centra Geoparku Moravský kras s vlastními zaměstnanci. Vzhledem k náročnosti na přípravu i na financování této akce může v počátečních fázích přípravy a existence Geoparku převzít úlohu tohoto centra již existující síť TIC na daném území. Vzhledem k jejich počtu a již zavedenému provozu mohou snáze Geopark propagovat, informovat o jeho vzniku a zvýšit povědomí o jeho existenci a aktivitách. Také budou nabízet jeho produkty a produktové balíčky.

Vzhledem k rozsahu činností, jež Geopark provádí, je však založení samostatného TIC Geoparku klíčové pro další rozvoj jeho aktivit. Na rozdíl od ostatních TIC v oblasti by se mělo orientovat výhradně na geoturismus (ve smyslu geologickém, tedy celé území Geoparku) a mělo by být schopno programovat, plánovat a vytvářet kompletní nabídku Geoparku realizovanou formou turismu, dopravy a ubytovacích služeb. Stane se centrálním distribučním uzlem pro veškeré informační letáky a brožury, propaguje atraktivitu Geoparku s ostatními službami v cestovním ruchu a nabízí komplexní turistické balíčky. Mělo by mít přístup do rezervačních systémů všech přírodních i kulturních atraktivit, stejně jako ubytovacích i stravovacích kapacit, aktivně spolupracovat se všemi TIC v oblasti a plánovat program geoprůvodců.

TIC by mělo být umístěno na strategickém místě s velkou koncentrací turistů. Vhodnou volbou by bylo například nové návštěvnické centrum, jež má být otevřeno v roce 2012 ve Skalním mlýně. S ohledem na rozlohu území Geoparku by v dalších letech provozu mohla být založena pobočka TIC Geoparku také v Boskovicích, neboť město samotné i jeho okolí představuje druhou klíčovou oblast pro rozvoj geoturismu.

Dle kategorizace asociací turistických a informačních center A.T.I.C.ČR¹²⁵ by se mělo jednat o TIC kategorie 3 – Oblastní informační centrum – označeno třemi hvězdičkami. Centrum by mělo být otevřeno po celý rok, podávat informace o celém území geoparku, mít otevírací dobu šest dní v týdnu a mělo by bezplatně poskytovat informace ve dvou světových jazycích, zprostředkovávat průvodcovskou a ubytovací činnost a musí být vybaveno výpočetní technikou vhodnou k napojení na informační síť A.T.I.C. ČR

8.2 Nové možnosti cestovního ruchu

8.2.1 Tradiční poznávací cestovní ruch

Geopark Moravský kras nabízí mnoho možností pro poznávací i aktivní cestovní ruch. Je zde široká síť značených tras pro pěší turistiku, cyklostezky, jeskyně, hrady, zámky a muzea otevřená pro veřejnost. Geopark by měl tomuto typu turistiky dát prostřednictvím geoturismu nadstavbu v podobě přidané hodnoty.

Největší výzvou pro Geopark se stává úspěšné zaujmutí tradičního konzumního spotřebitele-cestovatele. Cílem Geoparku není propagace a rozšíření geoturismu pouze mezi turisty, kteří již teď vyhledávají netradiční způsoby cestovního ruchu. Geopark by se svými činnostmi měl snažit oslovit především skupinu největší – skupinu masových turistů – a prostřednictvím lákavých nabídek, alternativních variant a nových či nově postavených produktů se snažit ovlivnit její preference.

Tradiční, masový cestovní ruch se vyznačuje především poznáváním přírodních atraktivit, historických a kulturních památek a pamětihodností. Geopark se snaží zaujmout masového turistu i novými, méně tradičními možnostmi cestovního ruchu, přitom se však příliš neodchýlit od toho, co konzumní návštěvník očekává. Nabízí tedy pouze alternativní způsoby toho, co návštěvník běžně zná. Nástrojem mohou být nové naučné stezky, jednorázové cílené akce, netradiční, výjimečně zpřístupněné atraktivita.

¹²⁵ Dostupné na <http://www.cestovni-ruch.cz/kategorizace/klascentra.php>

Konzumního turistu je těžké zaujmout něčím novým. Cílem Geoparku je naučit masového návštěvníka dívat se na atraktivitu jinak, vnímat je jako součást okolní přírody nebo v kontextu místní kultury. Vhodným zprostředkovatelem takového pohledu se mohou stát školení geoprůvodci, resp. odborní průvodci obecně. Zprostředkují návštěvníkům bezprostřední zážitek z konkrétní oblasti. Geoprůvodce nemusíme chápat jen ve smyslu geologickém, ale podobně jako geoturismus chápeme ve smyslu geografickém, jsou geoprůvodci doprovodem na celém území geoparku. Znají nejen místní atraktivitu, ale i místní nářečí, pověsti, zajímavosti, dokážou poradit s výběrem stylové restaurace i místních specialit, zavedou turisty na místa, na která by se jinak nedostali.

Území Geoparku Moravský kras je pro rozvoj tohoto typu cestovního ruchu ideální. Turisté, kteří vystoupí z autobusu, absolvují prohlídku atraktivitu a nastoupí do autobusu, se z úst geoprůvodce dozví i o regionu, kde se právě nacházejí, o místních zvycích, lidech, atraktivitách v okolí, které stojí za to vidět nebo muzea, které stojí za to navštívit. Dá jim tip na místní tradiční výrobky a produkty, jaké ochutnat a jaké pořídit jako suvenýr nebo dárek. Aktivní turisty zavede na nepřístupná místa nebo na vyhlídku, odkud jsou vidět Pálavské vrchy. Upozorní je na vzácnou rostlinu, dovede je na místa, odkud mohou pozorovat zvěř. Geoprůvodce poradí, která cyklostezka je vhodná pro rodinu s dětmi, a na které narazí cyklisté na naučnou stezku. Zvládne domluvit turistům ochutnávku u místního výrobce sýrů, zajistí možnost projet se na koni.

8.2.2 Interaktivní nabídky a nové výzvy

Vedle klasických forem cestovního ruchu přichází Geopark s novými možnostmi. Využívá specifické povahy území, na kterém se nachází, a snaží se ho využít nejen k rozvoji cestovního ruchu, ale také k environmentální osvětě a seznámení s místní kulturou zábavnou formou.

Vymýšlí a pořádá nové aktivity v rámci Geoparku, které mohou využívat jak jednotliví návštěvníci, tak skupiny, školy v přírodě, vysokoškolští studenti, zájmové kroužky nebo tábory.

Geopark by měl po celý rok pořádat speciální dílny, kde se zájemci naučí místním tradičním zvykům a řemeslům, zpracování přírodních materiálů, poznávání přírodnin, tvorbě herbářů. Spolupracuje na pořádání speciálních táborů, například geologickém, archeologickém, horolezeckém nebo speleologickém, a zajišťuje na nich odborné zázemí. Pořádá exkurze do nepřístupných částí jeskyní.

Netradiční sporty a lanové aktivity nabízí areál v Baldovci. Moravský kras je také ideálním místem pro milovníky horolezectví. Geoparku by měl zmapovat místa vhodná pro horolezectví včetně jejich označení a vyznačení na mapě Geoparku. Měl by také zajistit doprovodnou infrastrukturu, jako jsou půjčovny vybavení pro horolezectví, vodní sporty, potápění nebo paragliding. Lidé, kteří obdivují koně, mohou navštívit koňské farmy v Těchově nebo v Ludíkově. Kotvrdovice mohou zajistit nabídku vyhlídkových letů, které návštěvníkům zprostředkují krajinu Geoparku z ptačí perspektivy.

8.2.3 Zdraví, wellness, odpočinek

Ačkoli se geopark svým zaměřením neorientuje přímo na wellness pobyty, jeho management by neměl přehlížet fakt, že se stávají stále se rozvíjejícím trendem poslední doby. Rozšířená nabídka služeb cestovního ruchu může přilákat nové návštěvníky, nikoli je odradit. Existuje mnoho

návštěvníků, kteří aktivně strávenou dovolenou kombinují s wellness procedurami, někteří cestují do atraktivního prostředí výhradně za účelem odpočinku a relaxace a poznávání místních atraktivit berou pouze jako doplňkovou činnost.

Výskyt hotelů, které nabízejí lázeňské a wellness procedury, masáže, solária a sauny, může přilákat nové zákazníky, zaujmout nové cílové skupiny a proniknout na nové trhy. Kombinace relaxačního pobytu a atraktivního prostředí Geoparku slibuje návštěvníkům nové zážitky a dojmy. Zázemí pro odpočinek nemusí zajišťovat pouze ubytovací infrastruktury. Na území Geoparku Moravský kras se nachází rybníky a koupaliště ideální ke koupání. Vedle Jedovnic a obce Suchý je zde návštěvnícky atraktivní aquapark v Blansku, v případě nepříznivého počasí pak krytý aquapark v Boskovicích. V různých sportovních areálech jsou k dispozici tenisové a volejbalové kurty, minigolf, fitness centra, bowling a squash, v Kořenci je nové golfové hřiště.

Management geoparku by měl využít této příležitosti a například prostřednictvím turistických balíčků nabídnou návštěvníkům kompletní službu zahrnující jak relaxační tak poznávací aktivity.

8.2.4 Nové formy šetrného turismu

Vedle geoturismu by Geopark měl podporovat a rozvíjet i další formy udržitelného cestovního ruchu. K nim patří především venkovský cestovní ruch, ekoturistika a agroturistika, pro které existují na území Geoparku vhodné podmínky.

Geopark by měl podporovat místní subjekty ve vytváření zázemí a infrastruktury pro venkovskou turistiku. Venkovská turistika se vyznačuje ubytováním v malokapacitních objektech, jež jsou v podstatě přímo v přírodě, a stravováním v rámci ubytovacích služeb přímo na farmě, jež zpravidla přímo souvisí se zvyky v dané oblasti. Turisté si mohou tradiční pokrmy sami připravit nebo upravit.

K typickému produktu venkovské turistiky patří i zážitková doprava tradičními venkovskými prostředky, jako jsou bryčky a kočáry. V rámci venkovské turistiky Geopark nabízí zájmové aktivity, například jezdeckví, lov, rybaření, houbaření nebo sběratelství. Venkovská turistika znovuobjevuje pořádání pikniků v přírodě, táboření pod širým nebem a pořádání táboráků s programem a grilováním. Výhledově by Geopark mohl návštěvníkům nabídnout například skanzen s typickými selskými usedlostmi, s předváděním tradičních řemesel, domácího zpracování zemědělských produktů, jako je výroba másla a sýrů. Patří sem i ukázka provozu některých výrobních zařízení, zejména mlýnů (Rudice), pivovarů (Černá Hora), zařízení na zpracování železa a litiny aj.

Venkovskou turistiku provázejí i akce a typické venkovské slavnosti. Patří sem vítání jara, posvícení, masopust, velikonoční zvyky a obyčeje, krajové dožínky i poutě. Oblast, ve které se Geopark rozkládá, je pro propagaci těchto aktivit výhodná, vzhledem k lokalizaci hned tří poutních míst a tradicím, které jsou stále udržovány venkovským obyvatelstvem. Tradici mají i myslivecké slavnosti a vesnické zabíjačky. Velký potenciál skrývají i tradiční trhy se zeleninou a ovocem, vypěstovaným místními farmáři, nebo s regionálními produkty. Trhy pod širým nebem mají tradici zejména v obcích Moravského krasu a okolí a často doprovází různé poutě a slavnosti.

Jedním z pozitivních znaků venkovské turistiky je její individuálnost z hlediska nároků na příslušné kapacity v ubytování a stravování. Tato skutečnost proti velkoplošné a hromadné turistice dává

venkovské turistice neopakovatelný komorní ráz, který odpovídá přáním a motivaci mnoha rekreatantů – turistů z hlediska trávení jejich volného času. Jde nejčastěji jak o rodiny s malými dětmi, o sociální skupiny s nižšími celkovými příjmy a velmi často jde z hlediska věku o kategorii seniorů.¹²⁶ I venkovský turismus přibližuje návštěvníkům místní zajímavosti, kulturu a tradice, což by mělo vést k jejich rozvoji a ochraně.

8.3 Balíčky cestovního ruchu

Turistický balíček už dnes neznamena jen ubytování s polopenzí. „*Málokdy je jedna složka (přírodní úkaz, kulturní památka) sama o sobě tak jedinečná, že nám dokáže dlouhodobě přitahovat zájemce a návštěvníky ... Proto abychom zvýšili zajímavost a případně vytvořili něco jedinečného, musíme svoji nabídku pojmut jako komplex služeb, v němž se vzájemně doplňují, rozšiřují a posilují jednotlivé body.*“¹²⁷ V kontextu geoparku znamená balíček cestovního ruchu možnost, jak nabídnout turistům nové možnosti a aktivity, které nabízí v rámci cestovního ruchu. Například balíčky kombinující právě relaxaci a poznávací aktivity nebo geoturistiku s ochutnáním místních produktů.

Balíčky mohou být efektivním nástrojem propagace a následného prodeje nových služeb v cestovním ruchu v době oficiálních akcí pořádaných Geoparkem, kdy mohou lákat k vyzkoušení netradičních činností nebo zážitků. V rámci Geoparku je možné kombinovat produkty venkovské turistiky a poznávání přírody, návštěvníky geostezek a naučných stezek seznámit s environmentální osvětou, návštěvníkům kulturních památek poskytnout neobvyklý způsob dopravy a účastníky kulturních akcí Geoparku pozvat do řemeslných dílen. Vhodně zvolené produkty v jednotlivých balíčcích pak zprostředkují návštěvníkům nové zážitky, které nečekali, a podníti je k vyzkoušení dalších produktů.

Balíček návštěvníka neomezuje, naopak znamená možnost výběru. Nevnučuje mu jeden typ ubytování, pevně naplánovanou cestu a výčet konkrétních atraktivit. Turista má komplex možností, ze kterých volí a plánuje si svůj vlastní program. Balíček ho vždy informuje o existujících alternativních možnostech, které by mohl vyzkoušet.

Geopark by měl nabízet nejen turistické balíčky napříč aktivitami, ale i úzce specifikované, které uspokojí svým zaměřením konkrétního návštěvníka, jenž přicestoval za konkrétním účelem. Management by měl připravit balíčky, které vyhoví pěším turistům i cyklistům, milovníkům kultury a historie, ochráncům přírody, těm, kteří hledají nové zážitky nebo těm, kteří si přišli odpočinout.

Důležitý je fakt, že Geopark vždy nabízí komplex služeb, které zprostředkovávají jednotlivé subjekty a vzniká výhradně z jejich spolupráce a partnerství. Pracují každý zvlášť, ale ve výsledku se prezentují společně. Zákazník nehodnotí jednotlivé produkty samostatně, ale pohlíží na svůj pobyt v Geoparku jako na komplex, balíček. Pokud nebude spokojen s nějakou jeho částí, nevrátí se. Balíček je komplexním konečným produktem, měl by být vždy zaměřen na vybrané cílové skupiny a opatřený vlastní značkou.

¹²⁶ PILNÝ, J. Venkovská turistika, s. 2

¹²⁷ FORET, M., FORETOVÁ, V. Jak rozvíjet místní cestovní ruch, s. 72

9 Regionální udržitelný rozvoj

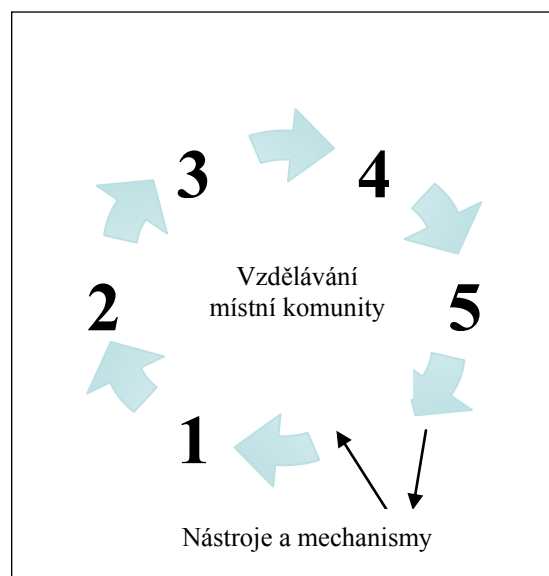
Geoturismus jako nové odvětví turismu představuje pro rozvoj regionu novou příležitost. Správně rozvíjený geoturismus, který efektivním způsobem zapojuje místní komunitu, je příkladem směru rozvoje cestovního ruchu v dané oblasti, realizovaného prostřednictvím území samotného a komunity na něm žijící – její kultury, zvyků, prezentace přírodních a kulturně-historických atraktivit v daném území. Právě v roli místní komunity jako jednom z principů geoturismu se skrývá největší potenciál pro regionální rozvoj. Místní podniky i samostatní podnikatelé, občanské spolky a zájmové skupiny pracují společně, aby mohly prosazovat a poskytovat návštěvníkovi služby cestovního ruchu. Obchodníci v cestovním ruchu se snaží využívat místních lidských zdrojů, služeb, zboží a dodávek. Geoturismus tedy významným způsobem podporuje integritu místa a jde mu zejména o ekonomický profit místních obyvatel.

Jak už bylo řečeno, v geoturismu se nejedná pouze o ekonomické zisky pro danou oblast. Geoturismus funguje obousměrně i ve vzdělávání, osvětě, přiblížování místní kultury a tradic. Snaží informovat návštěvníky i hostitele. Místní obyvatelé objevují své vlastní zvyky a dědictví. Díky zprostředkování těchto nově nalezených hodnot návštěvníkům si sami uvědomují jejich význam a mají zájem na jejich zachování a rozvoji. Příjmy z turismu navíc tyto vnímané hodnoty zesilují. Jak se postupně místní obyvatelé stávají hrdými na svou lokalitu a dokáží ji čím dál lépe prezentovat, mají z návštěvy větší prospěch i turisté.

Efektivně a správně zajištěný a realizovaný geoturismus znamená pro Geopark i pro oblast spokojené návštěvníky, kteří ho budou dále propagovat a pravděpodobně se vrátí, což znamená další ekonomický přínos pro místní komunitu.

System vzdělávání místní komunity, sloužící k uchování lokálního přírodního, kulturního a společenského dědictví znázorňuje následující obrázek.

Schéma 3: Rámec veřejného vzdělání k zachování dědictví

System je založen na pěti klíčových hodnotách odvozených od možností rozvoje a uchování kulturního a přírodního dědictví:

1. Znalosti a vzájemné porozumění
2. Sdílené hodnoty
3. Role a odpovědnost
4. Zisky a příležitosti
5. Zplnomocnění a společná odpovědnost

Pramen: AZMAN, N., HALIM, S. A., LIU, O. P., SAIDIN, S., KOMOO, I. Public education in heritage conversation for geopark community; vlastní konstrukce

Systém zdůrazňuje ochotu aktérů, především místní komunity, ocenit všechny tyto klíčové hodnoty, neboť jsou zásadními pro jejich udržitelné živobytí.¹²⁸

I další typy turistiky podporované v rámci Geoparku, jako jsou agroturistika, ekoturistika či venkovská turistika, připívají k regionálnímu udržitelnému rozvoji, neboť se snaží co nejvíce omezit svůj negativní dopad na krajinu i na její stálé obyvatelé. Například venkovská turistika se příznivě podílí na posilování ekologických a národnostních prvků života obyvatel. Významné je i celkové zvyšování příjmů venkovských obyvatel.

Regionálnímu udržitelnému rozvoji prostřednictvím cestovního ruchu nahrává několik trendů poslední doby. Jedním z nich je nárůst volného času, zvyšování vzdělanosti a celkové zvyšování životní úrovně jak venkovského obyvatelstva, tak účastníků turistických akcí. Ti mají čas i prostředky na uspokojování sekundárních potřeb, a tak projevují zájem o poznání, nové zážitky, zkušenosti a rozšíření obzorů. S tím souvisí vybavenost vlastními dopravními prostředky, která umožňuje přesun i do méně dostupných míst, i množství a kvalita osobního vybavení obyvatel (stany, čluny, kvalitní jízdní kola aj.), kterým disponují a které jim umožňuje optimálně využívat aktivit, které Geopark nabízí.

Mezi obyvateli vyspělých zemí roste zájem o konzumaci přírodních, průmyslově neupravených potravin a to jak rostlinného, tak živočišného původu jako předpokladu dobrého zdraví, a stále častěji také upřednostňují klidné a tiché prostředí jako předpoklad pro regeneraci fyzických a duševních sil člověka. Na tento trend odpovídá management v cestovním ruchu, který stále častěji investuje do propagace, reklamy a kvality poskytovaných služeb v rámci udržitelných forem cestovního ruchu. Poznávání oblastí s historickými památkami a přírodními zajímavostmi (chráněná naleziště, přírodní výtvoři aj.) podporuje pocit vlastenectví a národní sounáležitosti, a tak přispívá k většímu zájmu o zachování tradic a specifické místní kultury a zajišťuje udržitelný aspekt této formy cestovního ruchu.

Můžeme tedy konstatovat, že geoturismus má všeobecně velmi příznivý dopad pro příslušnou oblast po stránce ekonomické, ekologické, sociální a kulturní a je proto v zájmu příslušných obcí a jejich představitelů, aby jej maximálně podporovali

¹²⁸ AZMAN, N., HALIM, S.A., LIU, O.P., SAIDIN, S., KOMOO, I. Public education in heritage conversation for geopark community, s.506

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo vypracování návrhu rozvojového plánu potenciálního národního geoparku Moravský kras. Dříve, než jsem se mohla věnovat samotné případové studii, bylo nutné v teoretické části definovat pojem geopark a zasadit ho do kontextu udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

V praktické části jsem pak vymezila vhodné území pro nově vznikající geopark – kromě Moravského krasu jsem do něj zahrнула i město Boskovice a jeho okolí. Samotnému návrhu konceptu Geoparku Moravský kras, který byl hlavní částí případové studie, předcházela rozsáhlá analýza současného stavu cestovního ruchu na vymezeném území včetně SWOT analýzy. Poslední čtyři kapitoly se věnovaly návrhům na realizaci projektu potenciálního Geoparku. Prezentovaly možnosti organizačního a finančního zajištění správy Geoparku, navrhovaly jeho informační, interpretační a výzkumné aktivity, zabývaly se realizací a rozvojem geoturismu v rámci Geoparku a na závěr zhodnotily přínos geoparku pro regionální udržitelný rozvoj.

Na základě výše prezentovaných zjištění lze konstatovat, že geopark patří k těm nástrojům udržitelného turismu, které nejsou konceptem rigidní ochrany území, ale příkladem pozitivního a komplexního přístupu k udržitelnému cestovnímu ruchu. Geoparky nabízí nové možnosti rozvoje i ochrany území současně.

Moravský kras je typem území, které se již delší dobu snaží o udržitelný rozvoj lokální ekonomiky prostřednictvím šetrných forem cestovního ruchu. Jedná se však o oblast nadnárodního významu s velkou koncentrací turistů především v hlavní sezóně, tedy v letních měsících. V tomto období se masový turismus zejména v oblasti nejvýznamnějších atraktivit stává neudržitelným. Projekt Geoparku by mohl tuto neudržitelnost částečně minimalizovat. Spojení Moravského krasu a Boskovicka a jejich následná koordinace a propagace jako jednoho území, na němž se nachází Geopark, by přispělo k většímu rozptylu návštěvníků v hlavní sezóně a zároveň přitáhlo pozornost nových potenciálních turistů pro obě části Geoparku – jak oblast s přírodními, tak oblast s kulturně-historickými atraktivitami.

Obě oblasti zvláště i dohromady jako celek splňují všechny nároky, zásady a požadavky, které jsou kladeny na turistické destinace, jež se ucházejí o nominaci na národní geopark.

Geopark je pro obce a města ležící na jeho území příležitostí pro zkvalitnění jejich vzájemné spolupráce a vytváření partnerských projektů s podnikatelskými subjekty v oblasti cestovního ruchu a vzdělávání. Geopark je nástrojem skloubení zájmů ochrany přírody a ekonomického rozvoje v regionu, tedy zajištění udržitelného rozvoje.

Zřejmě největší výhodou území, které je vymezeno pro Geopark Moravský kras, je jeho unikátnost ve spojení s komplexností. Území tak, jak je vymezeno, nabízí rozsáhlé spektrum atraktivit, které je schopno přilákat velké množství různě orientovaných návštěvníků a současně naplnit jejich očekávání. Prostřednictvím geoturismu, který klade důraz na poznání turistické destinace jako celku, včetně méně známých atraktivit, ale i místní kultury, zvyků a tradic, pak dochází ke sdílení různě zaměřených návštěvníků mezi jednotlivými turistickými cíli a k rozvoji netradičních forem cestovního ruchu.

Netradiční propojení dvou relativně odlišných území může být pro projekt Geoparku výhodou, ale také rizikem. Spojení dvou relativně samostatných oblastí – Boskovicka a CHKO Moravský kras, které fungují nezávisle na sobě, zaměřují se na zcela odlišný typ atraktivit a tím i odlišný typ turistů, může být při špatném managementu nebo nespolečné spolupráci velmi riskantní. V každém případě je však propojení dvou turisticky nezávislých oblastí do jedné turisticky atraktivní destinace pro Geopark výzvou. Geoturismus, v kombinaci s dalšími formami šetrného turismu, představuje jednu z příležitostí, jak toho skutečně dosáhnout.

Za jednu ze slabín lze označit dosud neexistující organizaci, jež by měla na starosti propagaci, marketing a tvorbu balíčků a formování podoby cestovního ruchu a geoturismu především. Roli této organizace by dočasně mohly převzít MAS Boskovicko a MAS Moravský kras, ale po zahájení a stabilizaci Geoparku by tuto činnost měla převzít samostatná organizace vytvořená výlučně pro tento účel, jejíž zaměstnanci budou financováni z jejích zisků.

Nejzajímavějším způsobem, jak lze na projekt Geoparku nahlížet, je pojetí geoparku jako zážitku. Záplava všech informací, zkušeností, poznání, vjemů a obrazů, které se na návštěvníka valí, musí dohromady vytvořit pozitivní zážitek, který by si návštěvník rád znovu zopakoval. Pokud se to Geoparku Moravský kras při dodržování všech zásad, které si stanovil, podaří, pak se může stát příkladem úspěšného projektu udržitelného rozvoje cestovního ruchu.

Potenciál pro rozvoj Geoparku i geoturismu skrývá i silné místní kulturní povědomí, úcta místních obyvatel k přírodě i tradicím, pohostinnost a ochota sdílet toto i s návštěvníky. Tento fakt potvrzuje i aktivita a angažovanost místních akčních skupin a dobrovolných spolků. V případě, že by impuls pro vznik Geoparku vzešel od nich, tedy zdola, má velkou šanci na úspěch. V případě, že by byl spíše konstruktem vyšších orgánů a tlak na vznik Geoparku by byl iniciován shora, představuje získání podpory místních akčních skupin, zájmových sdružení a celkově místní komunity pro tuto myšlenku klíčový faktor.

Na závěr lze tedy říci, že Moravský kras již vyznává principy a realizuje velkou část aktivit, které jsou typické i pro geoparky obecně. Ve spojení s Boskovickem se však otevírají nové možnosti nejen pro turisty z hlediska cestovního ruchu, ale i pro místní obyvatele a potenciální aktéry a management Geoparku. Netradiční propojení dvou relativně odlišných turistických destinací, které vzájemně spolupracují, vymýšlejí nové možnosti, produkty a aktivity pro návštěvníky, a posléze je společně propagují a realizují, by mohlo přinést užitek všem zainteresovaným skupinám.

Předkládaná diplomová práce navrhuje konkrétní kroky a opatření pro realizaci konceptu Geoparku Moravský kras. Ty však mohou být zevšeobecněny a aplikovány i na jiném území a v jiných podmínkách. Praktická návrhová část se tak může stát vodítkem nejen pro potenciální Geopark Moravský kras, ale i pro další území aspirující na titul národní geopark, nebo může být inspirací již existujícím geoparkům.

Za přínos práce považuji také komplexní zpracování problematiky geoparků a především geoturismu v teoretické i praktické části, neboť česká odborná literatura se tomuto typu udržitelného rozvoje cestovního ruchu dosud dostatečně a uceleně nevěnuje.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- AZMAN, N., HALIM, S.A., LIU, O.P., SAIDIN, S., KOMOO, I. Public education in heritage conversation for geopark community. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2010, roč. 7, č. C, s. 504-511, 8 s. ISSN 1877-0428
- BUTLER, R. W.(ed.). *Aspects of Tourism. The Tourism Area Life Cycle: Applications and Modifications*. 1.vyd. Cromwell Press, Great Britain, 2006. 385 s. ISBN 1-84541-025-4
- ČERTÍK, M., a kol. *Cestovní ruch. Vývoj, organizace a řízení*. 1.vyd. Praha: OFF, s.r.o., 2001, 352 s. ISBN 8-02386-275-8
- FARSANI, N. T., COELHO, C., COSTA, C. Geotourism and Geoparks as Novel Strategies for Socio-economic Development in Rural Areas. *International Journal of Tourism Research*, 2011, roč. 13, č. 1, s. 68-81, 14 s. ISSN: 1522-1970
- FORET, M., FORETOVÁ, V. *Jak rozvíjet místní cestovní ruch*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001, 171 s. ISBN 80-247-0207-X
- HESKOVÁ, M. et al. *Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 223 s. ISBN 80-7168-948-3
- HOLEŠINSKÁ, A. *Destinační management aneb jak řídit turistickou destinaci*. 1. vyd. Brno: ESF MU, 2007. 90 s. ISBN 978-80-210-4500-2.
- HOWIE, F. *Managing the Tourist Destination*. 1. vyd. London: Thomson Learning, 2003. 337 s. ISBN 1-84480-097-0
- KOLÁŘOVÁ, H. Národní geoparky. *Bedrník, časopis pro ekogramotnost*, 2007, roč. 5, č. 1, s. 4-6. 3 s. ISSN 1801-1381
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Venkovský cestovní ruch, jeho specifika a podmínky pro rozvoj*. Katedra cestovního ruchu, VŠE Praha, 2007. 123 s. ISBN 80-245-1159-2
- LANZA, A., MARKANDYA, A., PIGLIARU, F. *The Economics of Tourism and Sustainable Development*. 1.vyd. USA: Elgar, 2005. 315 s. ISBN 1-84542-401-8
- MOLDAN, B., HÁK, T., KOLÁŘOVÁ, H. (ed.). *K udržitelnému rozvoji České republiky: vytváření podmínek: Svazek 3: Hospodářské sektory a environmentální integrace*. 1.vyd. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí, 2002. 554 s. ISBN 80-238-8378-X.
- MOWFORTH, M., MUNT, I. *Tourism and Sustainability: Development and New Tourism in the Third World*. 1.vyd. London: Routledge, 2003. 338 s. ISBN 0-415-27169-X

PALATKOVÁ, M. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 341 s. ISBN 80-247-1014-5.

PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 298 s. ISBN 978-80-7435-006-1

PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. ISBN 80-239-0152-4

RYNDA, I. Trvale udržitelný rozvoj. *Geografické rozhledy*, 2000, roč. 10, č. 1, s. 10–11, 2 s. ISSN 1210-3004

SRB, J. Řízení turistické destinace a trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu. *COT Business*, 2003, roč. 4, č. 3, s.I-VIII (příloha), 8 s. ISSN 1212-4281

SWARBROOKE, J. *Sustainable tourism management*. 1. vyd. Wallingford: CABI publishing, 1998. 371 s. ISBN 0-85199-314-1

ŠAUER, M., VYSTOUPIL, J. Geoparky - nový nástroj udržitelného rozvoje cestovního ruchu. *Životné prostredie*, 2008, roč. 42, č. 1, s. 39 – 43, 5 s. ISSN 0044-4863

VAŠKO, M. *Cestovní ruch a regionální rozvoj*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze Nakladatelství Oeconomia, 2002. 95 s. ISBN 80-245-0445-6

VYSTOUPIL, J., HOLEŠINSKÁ, A., KUNC, J., ŠAUER, M. Metody pro tvorbu strategických a programových dokumentů cestovního ruchu. 1. vyd. Brno: ESF MU, 2007. 113 s. ISBN 978-80-210-4290-2.

VYSTOUPIL, J. et al. Atlas cestovního ruchu České republiky. Praha: MMR ČR, 2006. 158 s. ISBN 80-239-7256-1

Prameny

Brundtland definition of sustainable development [online], 1987. Dostupné na http://en.wikisource.org/wiki/Brundtland_Report/From_One_Earth_to_One_World

Guidelines and Criteria for National Geoparks seeking UNESCO's assistance to join the Global Geoparks Network (GGN) [online]. Dostupné na <http://www.globalgeopark.org/chinese/bszn/200704/U020101020395007888030.pdf>

Směrnice MŽP č.6/2007 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark.

Sustainable Development of Tourism. Conceptual Definition (UNWTO, 2004) [online]. Dostupné na <http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php>

Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Zákon č. 231/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Internetové zdroje

BURIAN, M., PÁSKOVÁ, M. Certifikace služeb udržitelného cestovního ruchu. *Ochrana přírody* [online]. Zvláštní číslo/2010. Dostupné na <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/zvlastni-cislo/certifikace-sluzeb-udrzitelneho-cestovniho-ruchu.html> [ověřeno k 10. 4. 2011]

EPLER WOOD, M. *Ecotourism: Principles, Practices & Policies for Sustainability* [online]. 1.vyd. UNEP, Paris, France & TIES, Burlington, 2002, 32 s. Dostupné na www.uneptie.org/pc/tourism/library/ecotourism.htm [ověřeno k 10. 4. 2011]

GeoLocí 2001-2006, zpráva o stavu geoparku, informace o přípravách vzniku geoparku na území Stříbrska, Konstantinolázeňska a Plánska jako součásti Česko-Bavorského Geoparku [online]. Dostupné na <http://www.leader-ceskyzapad.cz/download.php?soubor=54> [ověřeno k 10.4.2011]

Hodnocení činnosti Muzea Boskovicka 2010 [online]. Dostupné na <http://muzeum.boskovice.cz/dokumenty.htm> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Internetové stránky EurAktiv. *Komunitální programy* [online]. Dostupné na <http://www.euractiv.cz/komunitarni-programy> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Internetové stránky Fondy evropské unie. *Programy 2007-2013* [online]. Dostupné na <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013> [ověřeno k 10. 4. 2011]

MUNDILOVÁ, E. *Udržitelný turismus a jeho podoby* [online]. Dostupné na <http://www.enviport.cz/udrzitelny-turismus-a-jeho-20540.aspx> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Neoficiální internetové stránky cestovního ruchu. *Kategorizace informačních center* [online]. Dostupné na <http://www.cestovni-ruch.cz/kategorizace/klascentra.php> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Oficiální stránky Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky. Dostupné na <http://www.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=3570>

Oficiální stránky Česko-bavorského geoparku. Dostupné na <http://www.geopark.cz>

Oficiální stránky European Geoparks. *Historie* [online]. Dostupné na <http://www.european-geoparks.org/bsite/page/5,1,0.asp?mu=4&cmu=17&thID=0> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Oficiální stránky Geoparku Český ráj. Dostupné na <http://www.geoparkceskyraj.cz/>

Oficiální stránky Global Network of National Geoparks. Dostupné na <http://www.globalgeopark.org/english/>

Oficiální stránky CHKO Český ráj. Dostupné na <http://www.chkocr.cz>

Oficiální stránky Klubu českých turistů. *Vyhledavač značených tras* [online]. Dostupné na <http://www.klubturistu.cz/vyhledavac-znacenych-tras> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Oficiální stránky MAS Moravská kras. Dostupné na <http://www.mas-moravsky-kras.cz/>

Oficiální stránky MAS Boskovicko. *Lyžařské trasy mikroregionu Boskovicko* [online]. Dostupné na http://www.masboskovickoplus.cz/cestovni_mapy_lyzarske.htm [ověřeno k 10. 4. 2011]

Oficiální stránky Ministerstva pro místní rozvoj ČR. *Národní systém kvality služeb* [online]. Dostupné na <http://www.mmr.cz/Cestovni-ruch/Informace-Udalosti/Narodni-system-kvality-sluzeb> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Oficiální stránky Muzea Českého ráje v Trutnově. Dostupné na <http://www.muzeum-turnov.cz/>

Oficiální stránky Muzea Sokolov. Dostupné na <http://www.omks.cz/cz/vypis.php?typ=sekce&id=15>

Oficiální stránky Nadace Partnerství. Dostupné na <http://www.nadacepartnerstvi.cz/>

Oficiální stránky Národního geoparku Český ráj. Dostupné na <http://www.geoparkceskyraj.cz>

Oficiální stránky National Geographic. *O geoturismu* [online]. Dostupné na http://travel.nationalgeographic.com/travel/sustainable/about_geotourism.html [ověřeno k 10. 4. 2011]

Oficiální stránky Sdružení Český ráj. Dostupné na <http://www.ceskyraj.info/>

Oficiální stránky Spolku Moravský kras. Dostupné na <http://www.spolekmoravskykras.cz/>

Oficiální stránky Správy jeskyní Moravského krasu. Dostupné na <http://www.cavemk.cz/>

Oficiální stránky The international ecotourism society. *Co je ekoturismus?* [online] Dostupné na http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835303/k.BEB9/What_is_Ecotourism_The_International_Ecotourism_Society.htm [ověřeno k 10. 4. 2011]

Oficiální stránky Stezek dědictví. Dostupné na <http://www.stezky-dedictvi.cz/>

Oficiální stránky World tourism organization. *Udržitelný rozvoj cestovního ruchu* [online]. Dostupné na <http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php> [ověřeno k 10. 4. 2011]

PÁSKOVÁ, M. Geoparky. *Potenciál pro celostní péči o krajinu* [online]. Dostupné na http://www.cenelc.cz/components/pages/ns/bin/fok03_paskova_geoparky.pdf [ověřeno k 10. 4. 2011]

PILNÝ, J. *Venkovská turistika* [online]. Dostupné na http://kod.ef.jcu.cz/wwwtajcucz/katedra/konference/cdrom03/sekce2/05_pilny.doc [ověřeno k 10. 4. 2011]

Pokyny a podmínky pro národní geoparky žádající o připojení do Globální sítě geoparků [online]. Dostupné na <http://www.globalgeopark.org/chinese/bszn/200704/U020101020395007888030.pdf> [ověřeno k 10. 4. 2011]

ŠAUER, M. *Vybrané problémy marketingu cestovního ruchu (Maketa návrhu produkt destinace)* [online]. Studijní text. Brno: ESF MU, 2005. 23 s. Dostupné na http://is.muni.cz/do/1456/soubory/katedry/kres/3910085/MSMT_MARCR.pdf [ověřeno k 10. 4. 2011]

Veřejná databáze Českého statistického úřadu. Dostupné na http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=39&expand=1&

Výroční zpráva Správy CHKO Moravský kras za rok 2008 [online]. Dostupné na <http://www.ochranaprirody.cz/wps/wcm/connect/4d4ab500465f0ccdb3a7ffa958acf3df/2008.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=4d4ab500465f0ccdb3a7ffa958acf3df> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch. Vyhodnocení etapy léto 2010. Jižní Morava [online]. Dostupné na <http://www.krjihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=154110&TypeID=7> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch. Vyhodnocení etapy zima 2010. Jižní Morava [online]. Dostupné na <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=148655&TypeID=7> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Základní statistické údaje o kultuře v České republice v roce 2009 [online]. Dostupné na http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2009/03/Statistika-2009_1dil_100922.pdf [ověřeno k 10. 4. 2011]

Záměr rozvoje geoparku GeoLocí [online]. Dostupné na <http://www.leader-ceskyzapad.cz/download.php?soubor=57> [ověřeno k 10. 4. 2011]

Zpráva o činnosti Muzea Blansko za rok 2010 [online]. Dostupné na <http://www.muzeum-blansko.cz/vystavy-koncerty/zprava-o-cinnosti-za-rok-2010/> [ověřeno k 10. 4. 2011]

7. výzva k předkládání žádostí o grant z Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí na financování projektů zaměřených na podporu udržitelného rozvoje [online]. Dostupné na [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/7_vyzva_revolvingovy_fond/\\$FILE/OFEU-Zneni_sedme_vyzvy_UR_RF_MZP-29102010.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/7_vyzva_revolvingovy_fond/$FILE/OFEU-Zneni_sedme_vyzvy_UR_RF_MZP-29102010.pdf) [ověřeno k 10. 4. 2011]

Seznam tabulek

Tabulka 1: Turistické atraktivity oblasti.....	37
Tabulka 2: Funkční využití území Geoparku	41
Tabulka 3: SWOT analýza.....	45
Tabulka 4: Hodnocení právních forem subjektu	52

Seznam grafů

Graf 1: Deset středisek s největším počtem podnikatelů v cestovním ruchu v oblasti.....	36
Graf 2: Počet ubytovacích zařízení podle kategorie	38
Graf 3: Kapacita lůžek v ubytovacích zařízeních podle kategorie	38
Graf 4: Převažující důvod návštěvy.....	42
Graf 5: Nejlákavější aktivity v oblasti	43
Graf 6: Délka pobytu	44
Graf 7: Způsob ubytování.....	44

Seznam obrázků

Obrázek 1: Trendy ve vývoji cestovního ruchu.....	20
Obrázek 2: Charakteristika území geoparku.....	30
Obrázek 3: Turistický význam území z hlediska ubytovací infrastruktury a návštěvnosti	33
Obrázek 4: Celkové hodnocení turistické atraktivity území.....	33
Obrázek 5: Turisticko rekreační funkce území Geoparku	34
Obrázek 6: Turisticko-rekreační zatížení území Geoparku	35
Obrázek 7: Podnikatelská aktivita na území Geoparku	36
Obrázek 8: Logo regionálního produktu Moravský kras.....	61
Obrázek 9: Označení míst s regionálními specialitami	62

Seznam schémat

Schéma 1: Návrh organizační struktury	55
Schéma 2: Schéma financování geoparku	59
Schéma 3: Rámec veřejného vzdělání k zachování dědictví	71

Seznam použitých zkratek

A.T.I.C.	Asociace turistických a informačních center
CR	Cestovní ruch
ČR	Česká republika
EA	Ekonomicky aktivní (obyvatelstvo)
EU	European Union Evropská unie
CHKO	Chráněná krajinná oblast
MAS	Místní akční skupina
MPZ	Městská památková zóna
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NKP	Národní kulturní památky
NPP	Národní přírodní památka
o.p.s.	obecně prospěšná společnost
NPR	Národní přírodní rezervace
OSN	Organizace spojených národů
PP	Přírodní park
TIC	Turistické informační centrum
TIES	The International ecotourism society Mezinárodní ekoturistická společnost
UNWTO	United Nations World Tourism Organization Světová organizace cestovního ruchu
ŽP	Životní prostředí

Seznam příloh

Příloha 1: Kritéria hodnocení území při nominaci na národní geopark

Příloha 2: Charta evropských geoparků

Příloha 3: Mapa Moravského krasu

Kritéria hodnocení území při nominaci na národní geopark

- I. Geologie a terén území navrhovaného národního geoparku**
- I.1 Území**
- dostatečně velké území vymezené geologickými oblastmi, nebo katastry obcí;
 - strategie ochrany před poškozováním geologického materiálu na celém území budoucího národního geoparku.
- I.2 Geologické dědictví**
- různé typy geotopů.
- I.3 Přírodní a kulturní dědictví**
- Z hlediska environmentální osvěty, pěstování vztahu k životnímu prostředí a výkladu i následného chápání vzájemných souvislostí je přínosné, když kromě geologicky významných lokalit oblast nominující se na národní geopark disponuje i dalšími přírodními, případně kulturními hodnotami, které mají vztah k prezentovanému geologickému dědictví.
- II. Řídící orgán národního geoparku**
- II.1 Právní forma řídicího orgánu národního geoparku není exaktně dána, tj. může se jednat o fyzickou i právnickou osobu.**
Národní geopark musí být řízen subjektem, který je zodpovědný za komunikaci s dalšími subjekty v národním geoparku a za vypracování plánu na řízení národního geoparku.
- II.2 Národní geopark má již existující infrastrukturu cestovního ruchu, případně plán na její zřízení obsahující:**
- informační/interpretační centrum;
 - informační/interpretační panely;
 - geologické stezky;
 - muzeum orientované mimo jiné na geologické dědictví.
- II.3 Národní geopark má připravenou marketingovou strategii.**
- II.4 Popis, jakým způsobem jsou naplňovány hlavní cíle národního geoparku, ochrana geologického dědictví a jeho interpretace, geoturismus.**
- II.5 Jsou definovány zdroje financování chodu, správy národního geoparku – systém, dlouhodobý plán financování.**
- III. Informační, interpretační a výzkumné aktivity a environmentální osvěta:**
- III.1 Informace a vzdělávací programy spojené s územím národního geoparku.**
- III.2 Různé druhy výukových materiálů.**
- III.3 Různé typy informací, interpretačních technik, propagačních materiálů o národním geoparku.**
- III.4 Nabídky národního geoparku pro školy, univerzity a další vzdělávací, případně výzkumná zařízení, i pro děti předškolního věku.**
- III.5 Geo-průvodci – nabídka a systém jejich služeb, minimálně 30% průvodců musí být obyvatelé obcí ležících na území národního geoparku, povinné minimum znalostí určeno Radou národních geoparků, zbytek územních specifikací, podmínek akreditace může být doplněn subjektem oprávněným k řízení národního geoparku.**
- III.6 Výzkum a monitoring geotopů.**

IV. Geoturismus

IV.1 Existující informační centrum národního geoparku, včetně doby (denní, roční) jeho otevření pro veřejnost, nabídka, zaměření či specializace.

IV.2 Veřejná doprava v národním geoparku, dostupné informace o možnostech jejího využití.

IV.3 Informační a propagační materiály geoturistické nabídky.

IV.4 Zajištěná infrastruktura pro turistické aktivity v národním geoparku.

IV.5 Existující a doplňující služby geoturismu.

IV.6 Systém návštěvnického managementu zahrnující průběžný monitoring pohybu návštěvníků, vzorců chování a názorů návštěvníků národního geoparku a vlivů cestovního ruchu nejen na horninové prostředí.

V. Regionální udržitelný rozvoj

V.1. Podpora regionálních produktů.

V.2. Tvorba a podpora regionálních geoproductů – např. knihy a další propagační materiály národního geoparku (keramika, upomínkové předměty, oděvy atd.).

V.3. Aktivní zapojení místních obyvatel do činností národního geoparku.

Příloha 2: Charta evropských geoparků

CHARTA EVROPSKÝCH GEOPARKŮ

Evropský geopark je území, které zahrnuje zvláštní geologické dědictví a přijalo strategii udržitelného rozvoje území, podporovanou Evropským rozvojovým programem. Musí mít jasně definované hranice a dostatečné velké území pro odpovídající ekonomický rozvoj. Evropský geopark musí zahrnovat určitý počet geologických lokalit zvláštního významu z hlediska jejich vědecké kvality, ojedinělosti, estetické přitažlivosti a výchovné hodnoty. Většina lokalit nacházejících se na území Evropského geoparku musí být součástí geologického dědictví, ale lokality mohou být rovněž zajímavé z hlediska archeologie, ekologické historie nebo kultury.

Lokality v Evropském geoparku musí být propojeny v síti a mít prospěch z ochranných a manažerských opatření. V Evropském geoparku nesmí být tolerováno ničení nebo prodej geologických objektů. Evropský geopark musí být řízen jasně definovanou strukturou, která je pro dané území schopna prosazovat politiku ochrany, propagace a udržitelného rozvoje.

Evropský geopark hraje aktivní roli v ekonomickém rozvoji svého území prostřednictvím propagace geologického dědictví a rozmachem geoturismu. Evropský geopark má přímý vliv na příslušné území tím, že ovlivňuje životní podmínky a prostředí svých obyvatel. Cílem je umožnit obyvatelům využít hodnoty geologického dědictví daného území a aktivně se účastnit na celkové kulturní revitalizaci území.

Evropský geopark vytváří, zkouší a zlepšuje metody pro uchování geologického dědictví.

Evropský geopark musí rovněž podporovat ekologickou výchovu, vzdělávání a vědecký výzkum v rozličných disciplínách nauk o Zemi, musí zlepšovat přírodní prostředí a podporovat politiku udržitelného rozvoje.

Evropský geopark musí fungovat v rámci Evropské sítě geoparků tak, aby podporoval upevňování a soudržnost sítě. Musí spolupracovat s místními podniky, a tím propagovat a podporovat vytváření nových produktů spojených s geologickým dědictvím spolu s ostatními členy Evropské sítě geoparků.

5. června 2000

ostrov Lesvos, Řecko

podepsáno zástupci Geoparků: Haute, Lesvos, Vulkaneifel, Maestrazgo

Příloha 3: Mapa Moravského krasu

KULTURNÍ PAMÁTKY

 architektonické památky

 zříceniny hradů

 technické památky

 archeologické památky

1. Chrám P. Marie Bolestné
2. Jeskyně Kůlna
3. Hrad Holštejn
4. Větrný mlýn Ostrov u Macochy
5. Hrad Blansek
6. Větrný mlýn Rudice
7. Huť Františka
8. Jeskyně Býčí skála
9. Chrám Jména P. Marie
10. Jeskyně Pekárna
11. Hradisko Chochola

 PAMÁTNÉ STROMY

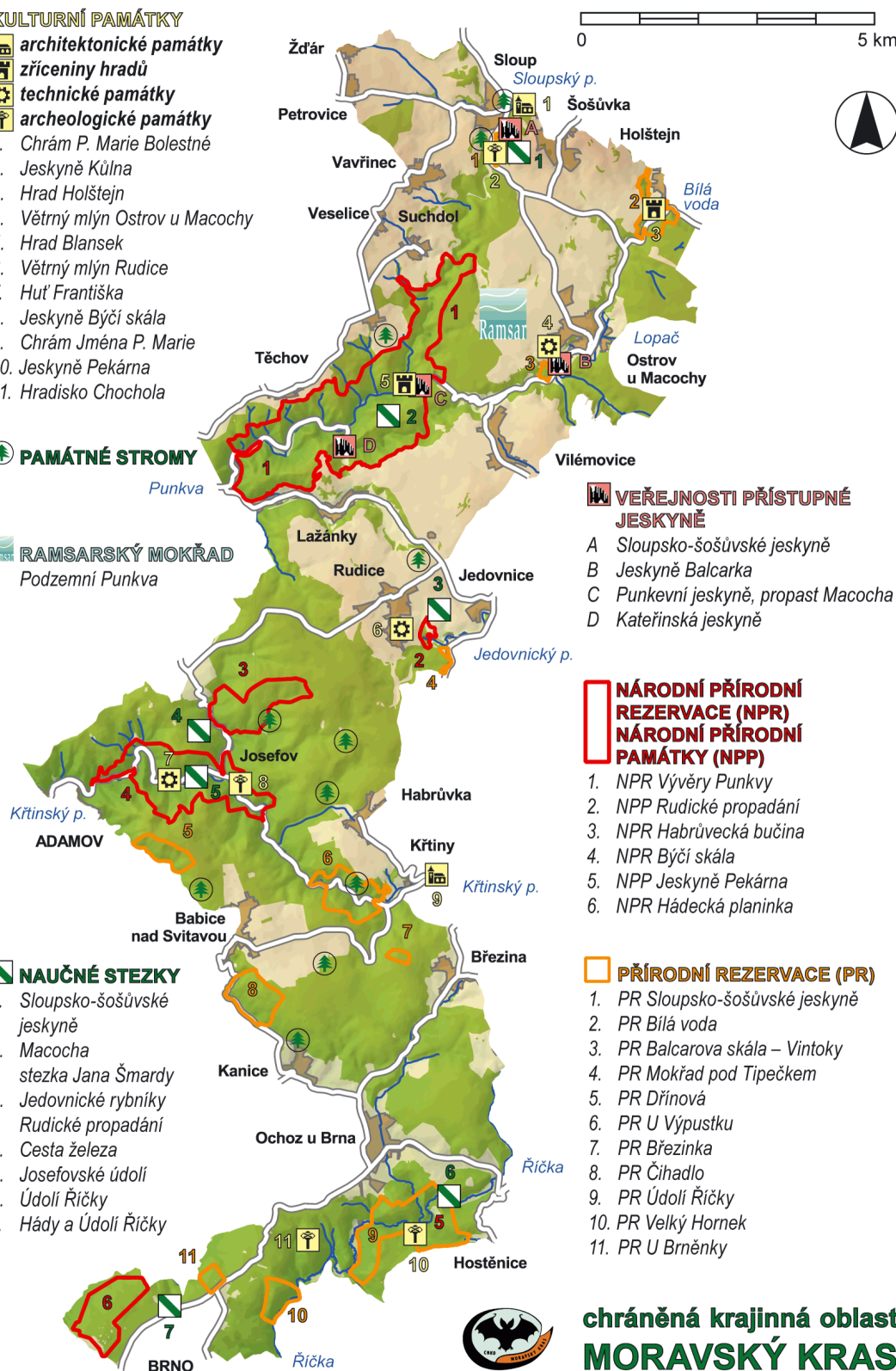
 RAMSARSKÝ MOKŘAD

Podzemní Punkva

 NAUČNÉ STEZKY

1. Sloupsko-šošůvské jeskyně
2. Macocha stezka Jana Šmardy
3. Jedovnické rybníky Rudické propadání
4. Cesta železa
5. Josefovské údolí
6. Údolí Říčky
7. Hády a Údolí Říčky

0 5 km

 VEŘEJNOSTI PŘÍSTUPNÉ JESKYNĚ

- A Sloupsko-šošůvské jeskyně
- B Jeskyně Balcarka
- C Punkevní jeskyně, propast Macocha
- D Kateřinská jeskyně

 NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE (NPR)
NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKY (NPP)

1. NPR Vývěry Punkvy
2. NPP Rudické propadání
3. NPR Habrůvecká bučina
4. NPR Býčí skála
5. NPP Jeskyně Pekárna
6. NPR Hádecká planinka

 PŘÍRODNÍ REZERVACE (PR)

1. PR Sloupsko-šošůvské jeskyně
2. PR Bílá voda
3. PR Balcarova skála – Vintoky
4. PR Mokřad pod Tipečkem
5. PR Dřínová
6. PR U Výpustku
7. PR Březinka
8. PR Čihadlo
9. PR Údolí Říčky
10. PR Velký Hornek
11. PR U Brněnky

**chráněná krajinná oblast
MORAVSKÝ KRAS**

